

**TÎLCUIREA
EPISTOLELOR CĂTRE
TESALONICENI, TIMOTEI,
TIT ȘI FILIMON**

ALE SLĂVITULUI ȘI PEA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

Întreptarea tălmăcirii, note ale ediției și înainte-cuvîntare:
Florin Stuparu

Σοφία

București

COLECȚIA TÎLCUIRI LA SFÎNTA SCRIPTURĂ

Coperta: Mona Velciov

Ediția de față reproduce traducerea
Mitropolitului Veniamin Costache,
tipărită de Mitropolia Bucureștilor la 1904.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEOFILACT, arhiepiscopul Bulgariei

**Tilcuirea epistolelor către Tesaloniceni, Timotei, Tit și Filimon a slăvitului și prea
lăudatului Apostol Pavel / Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei – îndreptarea tălmăcirii,
note ale ediției și înainte cuvîntare: Florin Stuparu – București: Editura Sophia, 2014**

ISBN 978-973-136-440-7

1. Stuparu, Florin (pref.)

**TÎLCUIREA
EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE
TESALONICENI**

A SLĂVITULUI ȘI PEA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfîntul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

Pricina epistolei întâii către Tesaloniceni, după Teodorit și Icumenie numai¹

Tesalonicul este mitropolia, adică maica tuturor cetăților Machidoniei², care a primit mîntuitoarea propovăduire prin învățătura marelui Pavel într-o vreme cînd Evreii ce se aflau în Tesalonic grăiau împotriva lui și îl vrăjmășuiau. Și, abia izbăvindu-se de vrăjmășiiile Evreilor, Pavel a fugit din Tesalonic și s-a dus în Veria, iar de acolo a mers la Atena, precum mărturisesc *Faptele* (capitolul 17). Și, aflîndu-se acolo, fiindcă avea grijă de uceniciei săi Tesaloniceni, l-a trimis la dînșii pe fericitul Timotei, ca să-i întărească în credință și să-i facă mari de suflet întru vrăjmășiiile pe care le ispiteau de la potrivnicii Evrei. Și, întorcîndu-se de acolo, Timotei i-a arătat lui Pavel că Tesalonicenii aveau credință statornică, dar le trebuia învățatură și sfătuire la unele întrebări. Așadar, pentru această pricină s-a îndemnat Pavel de le-a scris epistola aceasta, după Teodorit. Iar Icumenie zice că a stat și altă pricină: „Fiindcă pătimise multe necazuri în Veria și în Filipii Machidoniei, Pavel – zice – se temea ca nu cumva Tesalonicenii, auzind cele ce a pătimit, să se smintească, socotind că a pătimit din slăbiciunea lui Hristos și a propovăduirii. Și, auzind că Tesalonicenii se întristau foarte pentru cei morți, îl trimite cu epistola aceasta pe Apostolul Timotei.

Și, mai întâii, îi întărește în credință, ca să nu se clatine pentru necazurile suferite, căci nu pătimiseră vreun lucru de mirare fiind supărați de către Evrei, care L-au omorît pe Însuși Domnul, căci însușirea Creștinilor³ este

¹ Însemnează că nici Hrisostom, nici Teofilact nu au pricina epistolei acesteia, precum au avut la epistolele de mai înainte. Ci doar Icumenie și Teodorit zic că Apostolul Pavel a scris epistola aceasta mai înainte decît pe toate celelalte. Și, după Meletie, aceasta s-a scris în anul 20 după înălțarea Domnului (tomul 1 al *Istoriei bisericesti*). (n. aut.)

² Despre Tesalonic, înțeleptul Teodorit zice: „Tesalonicul este o cetate prea-mare și mult-norodită, fiind supusă neamului Machidonenilor, povățuitoare însă și a Tesaliei și a Ahaiei. [...]” (n. aut.)

³ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

a se necăji în viața aceasta. Și îi mai sfătuiește cum să petreacă, zicîndu-le că se cuvine a lucra lucru de mîină, precum au primit pildă de la el însuși, și să nu șadă nelucrători. Le scrie și despre cei morți și îi mîngîie, învățîndu-i a nu se întrista greu, fiindcă moartea celor ce adorm întru Hristos nu este pierzare, ci un prilej și o cale a învierii. Apoi, îi învață că ziua celei de a doua veniri a Mîntuitorului Hristos este nearătată și că prin urmare se cuvine a fi gata totdeauna și a nu lua aminte cînd cineva zice că știe cînd se va face ziua aceea. Și spune că, întru venirea Domnului, cei vii nu-i vor întrece pe cei morți mult mai înainte, fiindcă năpraznic [„pe neașteptate”, „deodată”, *n. m.*] se va face atît învierea aceloră, cît și schimbarea și nestrîcăciunea celor ce vor fi vii. Și, îndemnîndu-i să-și îndrepteze năravurile, și să se bucure întru nădejde, și să se roage și să mulțumească totdeauna Domnului, îi jură [„îi leagă cu jurămînt”, *n. m.*] să citească epistola aceasta tuturor fraților și așa o sfîrșește.

CAPITOLUL I

1. Pavel, Siluan și Timotei,

Pentru ce, scriind către Tesaloniceni, Apostolul Pavel îl numără împreună cu sine-și pe Timotei numai-decît la începutul epistolei, iar scriind Efesenilor nu face aceasta, cu toate că Timotei era cunoscut Efesenilor? Pentru că – precum mi se pare – voia să-l trimită pe Timotei la Efeseni îndată, și de aceea a socotit de prisos a-l numi pe Timotei pricinuitoar al epistolei către ei, de vreme ce el avea să o ia în mîinile sale cînd urma să meargă în Efes. Iar aici nu s-a întîmplat așa, ci, fiindcă Timotei tocmai venise de la Tesalonic, Pavel l-a numărat împreună cu sine și zice că trimite epistola amîndoi. Și îl pune mai înainte de Timotei pe Siluan¹ poate pentru că Timotei îi ceruse aceasta pentru smerita-cugetare, căci de trei ori fericitul Timotei îi urma lui Pavel, învățătorului său, care se numără pe sine împreună cu ucenicii săi.

Iar aici Pavel nu se numește pe sine nici „Apostol”, nici „rob” sau „sluga a lui Hristos”, precum obișnuiește a scrie în celelalte epistole, pentru că Tesalonicenii erau nou-învățați și nou-luminați și nu luaseră încă cercare a darurilor și a vredniciei lui Pavel.

bisericii Tesalonicenilor

Cu toate că puțini Tesaloniceni erau Creștini și încă nu aveau alcătuire și întărire, totuși Pavel îi numește „biserica”, mîngîindu-i cu acest nume, fiindcă acesta însemnează de cele mai multe ori mulțime adunată.

întru Dumnezeu-Părintele și Domnul Iisus Hristos:

¹ Însemnează că fericitul Teodorit zice așa: „Sila e numit aici «Siluan», căci pe Sila l-a ales Pavel și îl avea împreună cu sine după cearta cu Varnava, căci zice: «Alegînd lîngă sine pe Sila. Pavel a ieșit» (Fapte 15:40). Pentru că Sila se afla împreună cu Pavel în Filipi, în Tesalonic și în Veria. Iar Sila și Timotei au rămas împreună în Veria, iar Pavel, lăsîndu-i pe ei acolo, s-a dus la Atena (Fapte 17:14).” Eu însă socotesc că – precum „Simeon” s-a făcut „Simon” după scurtarea zicerii (amîndouă acestea fiind numiri ale căpeteniei Petru), căci în a doua epistolă sobornicească a lui Petru se scrie așa la început: „Simon Petru”, iar Iacov „fratele Domnului” a zis despre Petru: „Simon a istorisit cum Dumnezeu a avut grijă de la început să ia dintre «neamuri» un norod întru numele Său” (Fapte 15:14) – tot așa și numele „Siluan”, după scurtare, s-a făcut „Sila”. Sau că numele dezmiardat de la „Siluan” este „Sila”, cum și pe Priscila Pavel o numește „Prisca” întru cea către Romani – precum zice Teodorit –, măcar că și acum se citește „Priscila”, iar nu „Prisca”, în mai toate izvoadele. (n. aut.)

Fiindcă erau și biserici ale Elinilor și Iudeilor, Pavel, vrînd a osebi de acelea biserica Creștinilor din Tesalonic, adaugă aici și zice: „bisericii celei întru Dumnezeu-Părintele”. Mare vrednicie este însă a fi cineva întru Dumnezeu, căci cel ce este rob și lucrător al păcatului, acela nu este întru Dumnezeu. Și ia aminte că prepoziția „întru” s-a pus aici de Pavel și la Părintele, și la Fiul! Așadar să amuțească luptătorii de Duh Machidonieni, care, hulind Duhul cel Sfînt, zic că Acesta nu este de o ființă cu Părintele și cu Fiul, căci doar pentru Tatăl se dă prepoziția „din”, pentru Fiul prepoziția „prin”, iar pentru Sfîntul Duh doar prepoziția „întru”. Căci, iată, prepoziția „întru” se dă de Pavel și pentru Părintele, și pentru Fiul, și prin urmare se arată și dintru aceasta că Duhul Sfînt este de o ființă și cu Părintele, și cu Fiul.

Har vouă și pace!

Apostolul se roagă pentru Tesaloniceni ca mai mult să sporească întru dumnezeieștile daruri, dar și ca să aibă pace întru dînșii și să nu se mîndrească unul asupra altuia.¹

2. Mulțumim lui Dumnezeu totdeauna pentru voi toți,

Pavel începe înainte-cuvîntarea epistolei de la laudă, căci a mulțumi el lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni arată că ei au isprăvit oarecari mari fapte bune, pentru care Dumnezeu Se slăvește și I se mulțumește. Cu mulțumirea aceasta, Apostolul îi învață totdeauna pe Tesaloniceni a cugeta smerit, fiindcă Dumnezeu este Acela care lucrează și isprăvește întru dînșii întregimea faptelor lor bune.²

făcînd pomenire de voi întru rugăciunile noastre,

A mulțumi Pavel lui Dumnezeu pentru Tesaloniceni se pricinuia din faptele lor bune, iar a-i pomeni întru rugăciunile sale se naștea din dragostea pe care o avea către ei.

3. neîncetat aducîndu-ne aminte de voi,

¹ Despre zicerea „har vouă”, vezi la capitolul 1 al celei către Corinteni, stih 3. (n. aut.)

² Iar Teodorit zice: „Mai întîi învățăm a mulțumi pentru bunătățile făcute nouă mai înainte, și apoi a cere cele de lipsă. Căci aceasta aflăm că o face dumnezeiescul Apostol pretutindeni.” (n. aut.)

Zice: Nu numai cînd mă rog îmi aduc aminte de voi, ci și întru cealaltă vreme, totdeauna. Și aceasta este semn și dovadă a covîrșitoarei dragoste a marelui Pavel către Tesaloniceni.

de lucrul credinței,

Totdeauna – zice – îmi aduc aminte de lucrul credinței voastre, adică de starea pentru credință și de nevoița voastră. Căci acesta este lucrul credinței, a fi statornic orice Creștin și a nu se mîndri pentru credința sa, suferind bărbătește ispitele ce i se fac pentru credință nu numai cu cuvintele, ci cu fapta și cu lucrurile.

și de osteneala dragostei

Aici, s-ar nedumeri cineva, zicînd: Și ce osteneală este a iubi cineva, o, fericite Pavele? Iar el răspunde că a iubi cineva doar prin vorbe nu este osteneală, iar a iubi cu curăție, din inimă și prin fapte, aceasta cu adevărat este osteneală mare și multă, căci cum nu este osteneală cînd cineva suferă tot necazul și ispita pentru cel iubit de el? Deci și Tesalonicenii pătămiseră multe rele pentru dragostea lor către Pavel, precum oricine poate să afle din *Faptele Apostolilor*.¹

și de răbdarea nădejdi Domnului nostru Iisus Hristos

Zice: Frații mei iubiți, de mulți ani suferiți ispite și primejdii, dar aceasta se întîmplă fiindcă v-ați întărit și v-ați împuternicit cu nădejdea întru Domnul. Căci aceia credeau și nădăjduiau cu încredințare întru darurile și cununile bunătăților fitoare [„care sînt”, „care au ființă”. *n. m.*] și de aceea

¹ Căci citim la capitolul 17 al *Faptelor* că, aflîndu-se Pavel în Tesalonic – unde era sinagoga Iudeilor –, aceștia, văzînd că multă mînjime de Elini s-a înduplecat la cuvintele lui și au crezut, au făcut mare tulburare în tot Tesalonicul. Și, ducîndu-se ei la casa lui Iason și neaflîndu-i pe Creștinii ce crezuseră, i-au tras pe Iason și pe alții la stăpînitorul cetății, zicînd acestea cu strigare: „Aceia pe care i-a primit Iason au răzvrălit pe toată lumea și sînt aici de față. Atunci stăpînitorul, punînd la rînduială pentru aceasta, a luat destui bani de la Iason și i-a slobozit pe ei. Iar frații, noaptea, îndată l-au petrecut pe Pavel la Veria.” Pentru aceasta, vrednice de laudă sînt cele zise de fericitul Teodorit: „Lucrul al credinței este a fi cineva adevărat și întărit întru primejdii, căci nu se cuvine a se arăta credința numai în vreme de pace și de liniște, ci se cuvine a ne ține de dînsa și întru înviforare. Tot așa și dragostea, nu are doar dobîndirea cea dulce, ci și osteneala cea covîrșitoare, fiindcă se cuvine a suferi greșelile fratelui, chiar dacă zavistuieste, chiar dacă se mînie, chiar dacă se înalță și dacă bolește de nemulțumire. De aceea a înjugat osteneala cu dragostea și a rînduit răbdarea împreună cu nădejdea.” (*n. aut.*)

răbdau ispitele. Căci Dumnezeu pentru aceasta îngăduia a fi ispitiți Creștinii la începutul credinței, ca să nu zică cineva că propovăduirea evangheliei¹ se întârea la împlinire, cu măgulirile și cu odihnele celor ce o primeau. Și, pe lângă aceasta, ca să se arate că sufletele celor ce credeau nu erau plecate de vreo înduplecare și limbuție a oamenilor, ci doar de puterea lui Hristos ce Se propovăduia.

Înaintea lui Dumnezeu-Părintelui nostru.

În două chipuri poți să înțelegi zicerea aceasta, iubitele: sau că noi, Apostolii, vă pomenim totdeauna înaintea lui Dumnezeu-Părintele pe voi, Tesalonicenii; sau că ne aducem aminte de lucrul credinței voastre, care stă înaintea lui Dumnezeu-Părintele. Zice: O, Creștinilor Tesaloniceni! – să nu socotiți că osteniți fără folos și fără câștig. Nu! – fiindcă toate faptele voastre stau înaintea lui Dumnezeu-Părintele, și de aceea El va răsplăti plățile faptelor voastre prea-împlinite.

4. Iubiți frați, știm alegerea voastră de la Dumnezeu;

Zice: O, iubiții mei frați! – ne aducem aminte de voi, căci știm că sînteți aleși de Dumnezeu întru credința lui Hristos mai mult decît numeroși alții. Și de unde e arătată aceasta – o, fericite Pavele! –, anume că Tesalonicenii sînt aleși de Dumnezeu? Aceasta o arată descoperit mai jos.

5. căci evanghelia noastră nu s-a făcut către voi numai în cuvînt,

Din aceasta – zice – este arătat că voi, Tesalonicenii, sînteți aleși de Dumnezeu, anume din faptul că Dumnezeu a slăvit și a mărit la voi propovăduirea evangheliei. Și – fiindcă noi nu v-am propovăduit numai cu cuvîntul, ci prin noi s-au făcut și semne și minuni – Dumnezeu a binevoit să credeți prin aceste semne că sînteți aleși și înainte-hotărîți ai Lui.

ci și întru putere.

Adică: Ați primit evanghelia cu semnele și cu minunile făcute prin noi atît pentru facerea de bine și ajutorarea celor ce au primit credința cu inimă mulțumitoare, cît și pentru pedepsa și înțeleptirea celor neînduplecați și nemulțumitori.

¹ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei* (cum se va arăta în amănunt ceva mai la vale), ci de buna vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (n. m.)

și întru Duhul Sfînt

Adică: Ați primit evanghelia cu înțelepciunea duhovnicească, iar nu cu cea din afară, trupească, a filozofilor. Sau zice: Ați primit evanghelia și credința cu Duhul cel Sfînt, Care Se dădea celor ce credeau și care grăiau în limbi străine, și prooroceau și făceau osebite minuni.

și întru multă încredințare,

Zice: Ați primit evanghelia cu necaz și cu rea pătimire. Căci – precum semnele, minunile, și împărțirea și darul Sfîntului Duh se făceau pentru depășirea încredințării a celor ce credeau, tot așa și necazurile pătimite pentru propovăduirea evangheliei erau mare adevărire și întărire a ei și a credinței.

precum știți în ce fel ne-am făcut între voi pentru voi.¹

Zice: Fraților, voi înșivă sînteți martori cum am petrecut și cum am umblat între voi, și cu cît de multă osîrdie v-am propovăduit evanghelia, fiindcă sînteți aleși de Dumnezeu. De aceea ne-am sîrguit să le săvîrșim și să le suferim pe toate pentru voi, căci cine nu ar pătimi ispite pentru cei iubiți ai lui Dumnezeu? Aici, Pavel arată că îi laudă, chiar dacă umbrat, fiindcă voiește mai întîi să-i laude pe Tesaloniceni.

6. Și voi v-ați făcut următori ai noștri și ai Domnului,

Aici, Apostolul îi îndeamnă și-i întărește pe Tesaloniceni, lăudîndu-i și aducîndu-le aminte că nici ei nu rămăseseră mai jos decît dînsul întru primejdii, ci i-au urmat. O, minune! – cîtă laudă a Tesalonicenilor este a se face ei următori ai învățătorului lor Pavel și ai Domnului nostru Iisus Hristos îndată ce au crezut! Cum s-au făcut însă următori ai Domnului? Așa, fiindcă și Domnul, multe pătimind, Se bucura, căci de voie venea la patimă, încît și zicea către Părintele Său, rugîndu-Se: „Părinte, a venit ceasul, proslăvește-L pe Fiul Tău!” (Ioan 17:1).²

¹ Iar Teodorit zice: „V-a înduplecat însă și mărirea primejdiilor pentru cele dumnezeiești aduse de noi. Căci zicerea «în ce fel ne-am făcut între voi pentru voi» arată primejdiile pe care le suferise pentru dînsii aducîndu-le mîntuioarea propovăduire.” (n. aut.)

² Și sînt multe alte semne prin care se dovedește bucuria Domnului întru pătimiri. A zice îndată ce a venit în lume: „Jerfă și punere înainte nu ai voit, trup însă Mi-ai gătit” (Psalm 39: 9), adică: Trupul Meu l-ai ales – o, Părinte! – a se face jerfă gătită și desăvîrșită – precum îl cucuiește Apostolul Pavel în *Epistola către Evrei* (Evrei 10:5); faptul că l-a numit pe

primind cuvîntul cu mult necaz, întru bucuria Sfîntului Duh,

Zice: Voi, Tesalonicenii, nu ați primit cuvîntul evangheliei doar cu necaz, ci cu mult necaz, adică cu multe primejdii. (Iar aceasta o vei afla din *Faptele Apostolești*, precum am zis înainte, în subînsemnarea stihului 3.) Însă – zice – ați primit necazul și primejdiile acestea bucurîndu-vă. Și, tîlmăcind cum se poate bucura cineva în necazuri, Apostolul a zis: „cu bucuria Duhului Sfînt”, pentru că – zice – Sfîntul Duh nu v-a lăsat să vă întristați pentru necazurile ce le suferiți, ci durerea era a trupului și a celor trupești, iar sufletului vostru i se dă bucuria de la Sfîntul Duh. Căci – zice – așa cum cei trei tineri, în mijlocul flăcării cuptorului, se răcoreau cu duhul acela ce șuiera, tot astfel vă bucură și pe voi Duhul Sfînt cînd vă află în primejdie, arătîndu-vă în fantazie [„închipuire”, *n. m.*] ca și cum răspărtirea viitoare din ceruri ar fi de față. Vezi așadar – o, cititorule! – că atunci se face cineva următor Domnului, cînd suferă primejdiile și necazurile cu bucuria Sfîntului Duh.

7. ca să vă faceți chip tuturor celor ce cred în Machidonia și în Ahaia.

Măcar că Pavel propovăduise evanghelia în Tesalonic, mitropolia Machidoniei, venind din Filipi și din celelalte cetăți ale Machidoniei, cu toate acestea Tesalonicenii străluceau întru fapta bună și întru primirea evangheliei într-atît, încît se făcuseră învățători și pildă întru toată Machidonia și Ahaia, adică în Moreea. Așadar după aceasta au urmat Tesalonicenii lui Pavel: fiindcă și Pavel, măcar că a crezut întru Hristos în urma tuturor, totuși i-a întrecut cu ostenele pe toți Apostolii mai dinainte. Și vezi – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis că Tesalonicenii s-au făcut spre a crede ceilalți, ci că s-au făcut „chip” și învățători aceluia după ce au crezut ceilalți, crezînd cum se cuvine a crede, cu căldură și cu inimă gata spre a primi ispitele și primejdiile pentru credință și pentru poruncile Domnului.

Petru „Satana” pentru că-L orea a merge în Ierusalim ca să pătimească (*Matei 15:23*); S-a necăjit cînd să vină ceasul a pătimi, fiindcă aceasta însemnează zicerea: „Și cu botez am a Mă boteza, și cită nerăbdare am pînă ce se va săvîrși” (*Luca 12:50*); a numi moartea „pahar”, care – după Sfîntul Teofilact – însemnează dulceața și bucuria pe care o simți cei ce beau vin: „Paharul pe care Mi l-a dat Mie Părintele, oare nu-l voi bea?” (*Ioan 18:11*); a alerga la miezul nopții și a Se duce în grădina care îi era cunoscută lui Iuda – precum îl cuiește Hrisostom; și a zice femeilor ce plîngeau să nu plîngă pentru Dînsul (*Luca 23:28*). Vezi în *Nevoințele Duhovnicești*, foaia 347 și în *Războiul nevăzut*, foaia 227, și alte semne ale bucuriei Domnului întru pătimiri. (*n. aut.*)

8. Căci de la voi s-a revărsat cuvîntul Domnului

Adică: O, frații mei Tesaloniceni! – vestea credinței și a faptei voastre bune a făcut propovăduirea evangheliei auzită și prea-vestită la toți și v-ați făcut învățători tuturor celorlalți credincioși. Iar zicerea „s-a revărsat” arată că: Precum trâmbița răsună strălucit și glasul ei ajunge la mare depărtare, tot așa și de la voi, Tesalonicenii, a răsunat propovăduirea evangheliei ca o trâmbiță și glasul ei a ajuns în locuri depărtate.¹

nu numai în Machidonia și în Ahaia, ci credința voastră către Dumnezeu a ieșit către tot locul,

Zice: Cu pilda voastră, ați umplut Machidonia și Moreea de cuvîntul evangheliei și ați umplut de mirare și de înspăimîntare tot locul, căci întru atît de puțină vreme ați arătat atîta credință fierbinte și covîrșitoare. Aceasta e spusă cu înfățișare retorică, de parcă ar vorbi pentru vreun lucru înșuflețit și viu.

încît a nu avea noi trebuință de a grăi ceva.

Atît de mare și de lucrătoare este vestea credinței voastre – zice –, încît oamenii nici nu ne mai așteaptă să zicem ceva despre voi, ci, de cîte ori începem a vă lăuda pentru a-i îndemna la aceeași rîvnă a credinței voastre, ei ne-o iau înainte și povestesc faptele voastre cele bune, și noi le auzim de la dinșii.

9. Căci ei vestesc cum am fost primiți la voi

Chiar ei vestesc și zic că, deși venirea noastră la voi a fost plină de nenumărate morți, voi nu v-ați smintit întru noi, nici nu v-ați răcit pentru relele și primejdiile pe care le-am cercat cînd eram acolo. Și ei spun că, deși ați căzut în felurite primejdii pentru noi (și vezi despre aceasta la capitolul 17 al *Faptelor* și subînsemnarea de mai înainte la stihul 3 al capitolului acestuia), nu v-ați întors fața de către noi, ci afirmați de noi ca și cum ați fi dobîndit din partea noastră nenumărate bunătăți.

Și se vede că venirea aceasta a lui Pavel în Tesalonic a fost cea de a doua, căci înțîia dată fusese gonit de acolo pentru tulburarea Evreilor, și

¹ Iar Teodorit zice: „A zis: «de la voi s-a revărsat cuvîntul Domnului» nu pentru că de acolo ar fi luat început propovăduirea, ci fiindcă osîrdia lor pentru cele dumnezeiești se făcuse mult-vestită și pe mulți îi pomise spre a revărsa lumii cinstiri ale lui Dumnezeu.” (*n. aut.*)

se dusese în Veria. Și după aceea s-a dus iarăși în Tesalonic și atât de bine a fost primit de Tesaloniceni, încât aceia voiau chiar a-și pune sufletele în primejdie pentru el.¹

și cum v-ați întors către Dumnezeu de la idoli, ca să slujiți Dumnezeului celui adevărat

Zice: Ceilalți ne vestesc cu ce lesnire și multă căldură ați crezut voi, Tesalonicenii, fără a spune noi ceva pentru voi. Iar aici, povestind, Apostolul îi sfătuiește pe Tesaloniceni fără greutate și fără supărare, fiindcă le aduce aminte cu o frumoasă metodă de la ce rătăcire și păgînditate a mincinoșilor și morților idoli au venit la buna-cinstire de Dumnezeu și la dreapta cunoștință a adevăratului și viului Dumnezeu, și astfel îi sfătuiește să viețuiască cu această bună cinstire și cunoștință de Dumnezeu.²

10. și să-L așteptați pe Fiul Lui din ceruri (pe Care L-a sculat din morți), pe Iisus, pe Cel ce ne-a izbăvit de urgia viitoare.

Și aceste cuvinte ale lui Pavel au aceeași metodă cu cele de mai sus, căci tot în chip de povestire îi învață dumnezeiescul Apostol pe Tesaloniceni să-L aștepte pe Fiul lui Dumnezeu, Care are să vină să ne slobozească de urgia viitoare. Și prea-mare mîngîiere este celor ce se necăjesc că Cel ce a murit, și S-a sculat, și a înviat și Se află acum în cer va veni într-o dată a doua venire și că pe noi, cei ce ne necăjim acum, ne va slobozi de viitoarea ur-

¹ Și poate că a doua venire a lui Pavel în Tesalonic se arată, măcar că umbrat, din *Faptele Apostolești*, care zic: „Iar după ce a încetat tulburarea (cea din Efes), chemîndu-i pe ucenici și sărutîndu-i, Pavel a ieșit ca să meargă în Machidonia. Și, trecînd prin părțile acelea și mîngîindu-i pe ei cu mult cuvînt, a venit în Elada” (capitolul 20, stîh 1). Iar în Machidonia se află și Tesalonicul, fiind mitropolie a ei. Însă, pentru că din cuvîntul ce îl zice însuși Pavel în capitolul 2 al acestei epistole se vede că nu a mers a doua oară în Tesalonic – căci așa zice acolo: „Pentru aceasta am voit a veni către voi eu, Pavel, o dată și de două ori, și ne-a împiedicat Satana” (capitolul 11:18) – însemnăm și aceasta, că, după ce a mers în Elada și a ținut acolo trei luni, Pavel și-a făcut socoteala să se întoarcă prin Machidonia în Siria. Iar dacă a mers într-adevăr în Machidonia nu se știe [căci zice așa]: „(Făcînd trei luni în Elada) și făcîndu-se asupra lui vrăjmășie de către Evrei cînd urma a se duce în Siria, și-a făcut socoteala de a merge prin Machidonia” (*Fapte*, capitolul 3) (n. aut.)

² Iar Teodorit zice: „Apostolul ne-a învățat învederat cum se cuvine a înțelege zicerea «ca să Te cunoască doar pe Tine, adevăratul Dumnezeu» (Ioan 17:3). Căci nu L-a oșebit de Fiul, ci de cei ce nu sînt dumnezei. Pe Acesta L-a numit «Cel ce este Dumnezeu viu și adevărat», viu adică pentru că aceia nu sînt vii, și adevărat pentru că aceia se numeau «dumnezei» în chip mincinos.” (n. aut.)

gie, adică de munca veșnică ce va să fie, fiindcă noi I-am bine-plăcut prin credință și prin viața noastră neprihănită, iar pe cei ce ne necăjesc nu-i va milui cu îndurare, ci îi va osîndi în muncă. Și – fiindcă cele rele și supărătoare erau de față la îndemîină, iar cele bune și îmbucurătoare doar se nădăjduiau și nu erau de față – Pavel mărturisește aici că Tesalonicenii aveau mare credință, fiindcă ei așteptau și nădăjduiau viitoarele bunătăți cu adevărită, fără a se îndoii cît de puțin pentru ele.¹

¹ Același Teodorit zice: „Se cuvine dar a ști că nu dumnezeiasca fire a Celui unuia născut s-a sculat din morți, căci aceasta este nepătimitoare. Nici că Iisus este un alt Fiul, oscubit de Cel unul născut, ci este același cu adevărat (după ipostas [«persoană», *n. m.*]). El a pățimit ca om și a înviat ca om (adică după firea omenirii Sale).” (*n. aut.*)

CAPITOLUL II

1. Căci voi înșivă știți, fraților, că venirea noastră la voi nu s-a făcut zadarnică.

Zice: Cu adevărat, mari sînt și isprăvile noastre, însă nici noi nu am avut către voi socoteli omenești și venirea noastră la voi nu a fost deșartă și zadarnică. Adică: Nu am venit la voi fără primejdii și fără ispite, nici fără a avea oarecare lucru statornic. Căci – precum am zis – de multe ori primejdiile întăresc propovăduirea credinței și, fără primejdii, credința ar fi fost deșartă și zadarnică. (Vezi și la stihul 5 al capitolului întâi al acesteia, unde zice: „și întru multă încredințare”.)

2. Ci, mai înainte pătimind și ocărîndu-ne în Filipi – precum știți – am cutezat întru Dumnezeu nostru a grăi către voi evanghelia lui Dumnezeu întru multă nevoie.

Zice: Din primejdii, am căzut în primejdii. Căci, izbăvindu-ne de primejdiile, bătăile și închisorile pătimite mai întâi în Filipi (căci în Filipii Machidoniei a fost bătut și închis în temniță Pavel împreună cu Sila, precum mărturisesc *Faptele*, capitolul 15), am căzut – zice – întru alte primejdii, cînd am venit în Tesalonic să vă propovăduim evanghelia. Căci Evreii, tulburînd norodul și pe stăpînitori, ne-au făcut să ne depărtăm de acolo în Veria cu multă primejdie, cu nevoie și cu frică (precum se vede în capitolul 17 al *Faptelor*). Vezi însă, iubitule, cum Pavel Îi aferosește totul lui Dumnezeu, zicînd: „am cutezat întru Dumnezeu nostru”, adică: Întărîndu-ne de Dumnezeu, ne-am înfățișat în cetatea voastră, Tesalonicul, ca să vă propovăduim evanghelia.

3. Căci mîngîierea noastră nu este dintru amăgire,

Zice: Învățătura și propovăduirea noastră¹ nu este din amăgire, adică nu amăgește pe nimeni, ci pe toți îi învață calea cea dreaptă a mîntuirii. Căci cei ce amăgesc nu se dau pe sine-și în primejdii și rele pătimiri, ci la desfătări și bancheturi, iar eu m-am dat pe sine-mi în rele pătimiri și primejdii ale vieții numai ca să vă mîntuiesc cu învățătura mea. Prin urmare, este arătat că învățătura mea nu amăgește pe nimeni, căci eu, învățînd, nu sufăr primejdii pentru lucrări omenești și vremelnice, ci pentru unele dumnezeiești și veșnice.

¹ Așa a tîlcuit „mîngîierea” și Teodorit. (n. aut.)

nici din necurăție,

Adică: Eu nu învăț vreun lucru necurat și spurcat, cum învață și fac vrăjtorii și fermecătorii.

nici cu vicleșug,

Zice: Nici nu învăț vreun lucru care să pricinuiască răzvrătire și scormire, precum a făcut Tevda, despre care este scris în *Fapte*: „Căci, înainte de zilele acestea s-a ridicat Tevda zicînd că el este cineva, căruia i s-au alăturat un număr de bărbați ca la patru sute, care a fost ucis, și toți cîți l-au ascultat au fost risipiți și nimicîți” (*Fapte* 5:36).

4. ci, după cum ne-am cercat de Dumnezeu a ni se încredința evanghelia, așa grăim,

Zice: Dumnezeu ne-a cercat și ne-a ales ca să ni se încredințeze propovăduirea evangheliei, și nu ne-ar fi ales dacă nu ne-ar fi știut vrednici. Deci noi așa rămînem, cum am fost aleși de Dumnezeu pentru propovăduirea atît de mare a evangheliei.¹

nu căuînd a plăcea oamenilor, ci lui Dumnezeu, Celui ce ne cercă inimile.

Zice: Grăim evanghelia nu ca să plăcem vouă sau altor oameni, ci pentru că voim să plăcem lui Dumnezeu, Care cercetează cele ascunse ale inimii noastre – căci zicerea „cercă” însemnează aici „cercetează”. Sau zice aceasta, că Dumnezeu primește și încununează inimile, adică așezarea din lăuntru a omului, nu arătarea cea din afară; căci nici un om viclean cu inima, amăgitor și necurat nu poate plăcea lui Dumnezeu.

5. Căci niciodată nu ne-am arătat întru cuvînt de măgulire, precum știți,

Fiindcă mai înainte Apostolul i-a lăudat pe Tesaloniceni, pentru a nu lăsa lauda lor sub bănuială, aici zice așa: Niciodată nu v-am măgulit, ca să

¹ Iar Teodorul tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Nu ne-am pus învățători hirotonisiți de noi înșine – zice –, ci evanghelia ni s-a încredințat de către Dumnezeu. De aceea, toate le zicem și le facem ca sub mărturia lui Dumnezeu, căci știm că nici una din mișcările sufletului nu este neștiută de El. Iar zicerea «precum ne-am cercat de Dumnezeu» este în loc de: «fiindcă l s-a părut Lui».” (*n. aut.*)

vă amăgesc – căci măgulirea este însușirea acelor care caută să amăgească pe cineva. Deci, precum nu v-am măgulit altă dată, tot așa nu vă măgulesc nici acum.

nici cu porniri de lăcomie, Dumnezeu e martor.

Zice: Nici nu v-am propovăduit din iubire de argint, pentru a lua bani de la voi.¹ Că nu v-am măgulit niciodată, voi înșivă sînteți martori; iar că nu sînt iubitor de argint e martor Însuși Dumnezeu, Care știe așezările inimii mele, fiindcă aceasta [lăcomia] vă este necunoscută vouă, fiind o patimă ascunsă a inimii.

6. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții,

Apostolul nu a zis: „nu am dobîndit cinste de la voi”, ca să nu se creadă că îi ocărăște. Ci zice: Noi nu am căutat vreo slavă și cinste de la voi, cu toate că evanghelia cere a fi cinstiți Apostolii propovăduitori de către Creștinii ce o ascultă. Căci, dacă oamenii aduc multă cinste solilor ce mijlocesc pentru împărații pămîntești, cu cît mai vîrtos se cuvine a fi cinstiți solii Împăratului ceresc, cum erau Pavel și ceilalți Apostoli? Deci – zice – cum ne vom face lucrarea noastră pentru a dobîndi slavă, de vreme ce nu voim să fim cinstiți nicidecum ca niște învățători și Apostoli, nici de către voi, nici de către alții? Aceasta este de necrezut și nu se poate întîmpla!

7. deși puteam fi cu greutate, ca Apostoli ai lui Hristos.

Zice: Noi puteam fi cu greutate, adică în cinste, în slavă și în mare cuviință și să luăm de la voi toate cele trebuincioase și de nevoie pentru hrana vieții noastre. Căci dregătoria noastră cere acestea, fiind trimișii lui Hristos, adică sîntem soli și slujitori ai Împăratului ceresc și avem stăpînire de la Domnul să viețuim din evanghelie, că El Însuși a zis: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa” (Matei 10:10). Totuși – zice – nu ne-am folosit de stăpînirea aceasta.

Ci ne-am făcut blînzi în mijlocul vostru,

Zice: Am fost blînzi între voi, fără a vă pricinui vreo greutate și supărare. Sau zice: Am fost între voi ca niște prunci (precum se află întru alte

¹ Și Teodorit zice: „Iar «lăcomie de averi» a numit propovăduirea pentru bani.” (n. aut.)

izvoade) adică fără răutate, smeriți și ne iubitori de slavă, căci pruncii nu cugetă vreo iubire de slavă sau altă asemenea răutate. Și zicerea „în mijlocul vostru” are această înțelegere: Eu, Pavel, m-am făcut ca unul dintre voi, adică asemenea cu voi întru toate, fără a lua vreo rînduală mai înaltă, precum cerea dregătoria apostoliei mele.

precum doica îi încâlzește pe copiii săi.

Cu aceste cuvinte, de trei ori fericitul Pavel arată iubirea părintească pe care o avea către Tesaloniceni. Oare – zice, doica îi măgulește pe copiii ce-i hrănește ca să ia de la dînșii slavă? Ba! Oare cere bani de la copiii cei mici? Nu! Oare le este lor grea și însărcinătoare? Ba! Doica este chiar mai blîndă către copii decît însăși maica lor cea adevărată. Deci, așa cum se arată doica față de copiii cei mici pe care îi crește și îi hrănește, tot astfel ne-am arătat și noi, Apostolii, către voi. Și astfel se cuvine a se arăta orice învățător și propovăduitor al evangheliei către Creștinii ucenici ai lui: adică blînd și blajin, îmbrățișîndu-i și sărutîndu-i pe cei ce-l ocărăsc, la fel cum doica îi îmbrățișează și îi sărută pe copiii pe care îi hrănește și îi crește, chiar dacă o și lovesc aceia.¹

8. Astfel ținîndu-ne de voi, bine-voim a vă da nu numai evanghelia, ci și sufletele noastre²,

¹ Teodorit zice însă că Pavel o numește aici „doică” chiar pe maică. Și vezi – o, cititorule! – că dumnezeiescul Pavel l-a covîrșit și pe Moisi întru iubirea îndurătoare către norod și că a ajuns la adevărata iubire și dragoste de oameni a lui Dumnezeu. Căci știm cum văzătorul de Dumnezeu Moisi, necăjindu-se, se jeluia pentru norodul lui Israel și zicea către Dumnezeu acestea: „Oare eu am luat în pîntece tot norodul acesta? Oare eu i-am născut pe aceștia? Căci îmi zici: Ia norodul acesta în sînul tău, precum ridică doica pe cel ce-l alăptează, și-l du în pămîntul pe care cu jurămint l-am făgăduit părinților lui” (*Numeri* 11:12). Iar Pavel, îndurătorul și prea-iubitorul de frați, nu zice asemenea cuvinte jeluitoare și oarecum cîrtoare, ci, urmînd îndurărilor lui Dumnezeu cele ca de maică și de părinte, zice către Creștini cuvinte foarte dulci: „Ne-am făcut în mijlocul vostru ca o doică ce-și încâlzește copiii.” Căci tot așa a stat și Dumnezeu către norodul israelitean: ca o doică și maică, sau ca un părinte iubitor de fii, Dumnezeu i-a hrănit și i-a purtat în brațele Sale pe Israeliteni în pustie patruzeci de ani întregi, precum este scris: „și cum a făcut în pustiul acesta, unde, cum ai văzut tu, Israel, Domnul Dumnezeul tău te-a purtat tot drumul ce l-ai străbătut pînă ce ai sosit la locul acesta, cum poartă un om pe fiul său, pînă ce ai venit la locul acesta” (*Deuteronomul* 1:31). (*n. aut.*)

² Nu putem trece sub tăcere cuvintele cu adevărat țesute cu aur ale Hrisostomului celui numit cu dar, care poruncește așa în partea morală a zicerii acesteia despre prietenie și despre adevărul, bunul și credinciosul prieten: „Trebuie a-l iubi pe cel ce te iubeste încît a-ți da și sufletul, dacă ți l-ar cere și ar fi cu puțință. Ce zic «a-l cere»? Tu însuși se cuvine

„Ținându-ne de voi”, adică: „astfel sîntem legați și împlețiți cu voi prin iubire”. Deci zice: Nu numai că n-am luat de la voi nimic, dar, de ar fi cu puțință, bine-voim – adică foarte voim – să vă dăm chiar sufletele noastre. Prin urmare, a le da Pavel evanghelia Tesalonicenilor a fost un lucru cinstit, iar a-și da și sufletul pentru dînșii a fost o faptă de o înfricoșată dragoste, pe care o arată mai departe:

căci v-ați făcut iubiți nouă.

Pentru a nu părea că Tesalonicenii sînt datori a-l cinsti pentru că oste-nește pentru dînșii – cum va spune mai departe –, Pavel zice aici așa: Fra-

a alerga să i-l dai! Căci nimic, nimic nu e mai dulce decît dragostea de acest fel, aceasta neavînd nimic mîhnitor. Cu adevărat, prietenul credincios este doctorie de viață; cu adevărat, prietenul credincios este acoperămînt tare! Căci ce nu ar face prietenul cel curat? Cîtă îndulcire nu i-ar face prietenului său și cît folos, cîtă păzire? Dacă ai vorbi de mii de visti-erii, nimic nu ar fi vrednic față de adevăratul prieten. Văzîndu-și prietenul, prietenul se bucură, se veseleşte și se împletește de el cu o împletire sufletească ce are negrătită îndulcire. Numai dacă își aduce aminte de prieten se deșteaptă și se într-aripează cu mintea. Vorbesc despre prietenii cei adevărați – de un suflet, aceia care aleg chiar a muri pentru cei pe care îi iubesc cu căldură. Rogu-vă să nu socotiți că am vorbit despre prietenii cei prost înțeleși, despre pînășii meselor, care sînt prieteni numai după numire. Dacă cineva are un prieten adevărat, va cunoaște ce spun. Chiar dacă l-ar vedea în toate zilele, nu se satură de el și îi roagă aceleași lucruri ca și lui însuși. Eu știu pe cineva care, avînd un prieten, îi ruga pe sfinții bărbați mai întîi pentru acela. Atît de mult înseamnă prietenul cel bun, încît, pentru dînsul, iubim și locul, și vremea. Căci, precum trupurile cele strălucite slobod lumină în jurul lor, tot așa și prietenii își lasă harul în locurile în care merg. Și de multe ori lăcrimăm și suspinăm ajungînd în locurile acelea, aducîndu-ne aminte de zilele întru care ne aflam împreună cu prietenii. Nu se poate arăta în cuvînt cîtă dulceață pricinuieste înfățișarea prietenului (și doar aceia știu, care au cercat cu ispită), și a cere și a lua dar de la un prieten fără bănuială. Cînd ne poruncesc prietenii, atunci le cunoaștem har; iar cînd se îngreuiază, atunci ne scribim. Nu avem nimic care să nu fie al acelor. De multe ori, chiar dacă defăimăm toate cele de aici, totuși nu voim a ne duce, pentru aceia. Prietenul cel adevărat este mai poftit chiar decît lumina. Și nu te mira! – căci ne este mai bine a se stinge soarele decît a fi lipsiți de prieteni, ne este mai bine a petrece în întuneric decît a fi fără prieteni. Cum așa?! Eu spun că mulți, deși văd soarele, se află întru întunericul întristării; iar dacă s-ar învrednici să aibă prieteni, nu ar ajunge în necaz. Vorbesc de prietenii cei duhovnicești, care nu cinstesc nimic mai mult decît prietenia. Unul ca acesta era Pavel, care și-ar fi dat sufletul cu dulceață, chiar dacă nu i-ar fi fost cerut, și ar fi căzut în gheena cu dulceață. Așa trebuie a iubi: cu așezare înfocată! Voiesc a da o pildă de prietenie: Prietenii, aceia după Hristos, îi întrec pe părinți și pe fiu! Aceasta este prietenia: a nu socoti cineva că ceea ce are este al său, ci al apropielui. Și unde este cu puțință – zici tu – a se afla unul ca acesta? Ba, nu e cu puțință, fiindcă nu voim! Căci, dacă am voi, ar fi foarte cu puțință, pentru că altminteri Hristos nu ne-ar fi poruncit și nu ar fi vorbit despre dragoste așa cum a făcut-o. Mare lucru este prietenia și nimeni nu ar putea ști cît este de mare, nici a-l arăta vreun cuvînt, afară de cercarea singură” (*Cuvîntul* al 2-lea la cea dinții către Tesaloniceni). (n. aut.)

ților, nu vă spun acestea pentru nimic altceva, ca să iau vreo plată de la voi, decât numai pentru dragostea voastră.

9. Fraților, aduceți-vă aminte de ostenele și de trudele noastre: căci lucrînd noaptea și ziua, pentru a nu îngreui pe careva din voi, v-am propovăduit evanghelia lui Dumnezeu.

Nu a zis: Fraților, aduceți-vă aminte de facerile de bine primite de la mine – ci: Aduceți-vă aminte de ostenele mele, și nu de simple ostenele, ci de trude, adică de ostenele făcute cu multă silință și cu sudori, și că lucrăm lucru de mîină nu numai ziua, ci și noaptea¹, ca să nu îngreuiem pe

¹ Fericitul Pavel arată în multe alte părți ale epistolelor sale că lucra lucru de mîină. cum e scris în *Faptele Apostolilor*: „După acestea, Pavel, plecînd din Atena, a venit în Corint. Și, găsind un Iudeu cu numele Acvila, de neam din Pont, venit de curînd din Italia, și pe Priscila, femeia lui, pentru că poruncise Claudiu ca toți Iudeii să plece din Roma, a venit la ei. Și, pentru că erau de aceeași meserie, a rămas la ei și lucrau, căci erau făcători de corturi.” (*Fapte* 18:1-3). Și nu numai Pavel lucra și slujea, ci toți Apostolii, precum o zice ei înșiși în *Așezămintele* lor: „Fiindcă și noi, îndeletnicindu-ne în cuvîntul evangheliei, totuși nu ne lenevim de lucrări. Căci unii dintre noi sînt pescari, alții făcători de corturi, și alții lucrători de pămînt, ca niciodată să nu fim fără lucru” (*Așezămintele*, cartea a doua, capitoul 63). Și ce zic? Înșiși Stăpînul tuturor și Domnul nostru Iisus Hristos a făcut lucru de mîină, meșteșugul teslăresc cel subțire [„împlărie”, *n. m.*], pînă la vîrsta de treizeci ani. Căci nu doar S-a numit „fiu al teslarului Iosif” – precum zice Evanghelistul Matei: „Au nu este acesta fiul teslarului?” (*Matei* 13:55) –, ci chiar a fost teslar, precum zice Evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta fiul Mariei, teslarul?” (*Marcu* 6:3). Iar Domnul și dumnezeieștii Lui Apostoli lucrau meșteșug [din aceste pricini]: 1) Ca să-și scoată hrana vieții lor neîngreuiind pe cineva, căci sărac a fost și Domnul (vezi la zicerea „bogat fiind, pentru noi a sărăcit”, 2 *Corinteni* 8:9, în subînsemnare), și Apostolii Lui, și prin urmare avea trebuință să lucreze, 2) ca să dea milostenie la săraci din osteneala lor, 3) ca să dea dajdiile împărătești ce cădeau asupra-le, 4) ca să dea și dajdiile preoțești, 5) ca să-i învețe pe oameni să nu aibă meșteșugul drept un lucru necinstit și defăimăl, ci să-l socotească un lucru cinstit și legiuit de Dumnezeu; căci mulți bogați și stăpînitóri fără de socoteală ajung întru atîta mîndrie, încît le e rușine nu numai a lucra meșteșug, ci și de a vorbi cu meșteri. De aceea, chiar unii care au fost meșteri mai înainte, după ce se îmbogățesc, leapădă meșteșugul și își petrec viața fără lucrare, 6) ca să-i învețe pe oameni cu fapta că meșteșugul și lucrarea de mîină, oricît ar fi de smerite, nu sînt rele și nu-l poți opri pe om de la mîntuire, 7) și, cea mai de pe urmă, ca să-i învețe pe toți meșterii să nu folosească vicleșuguri, amăgiri, furtișuguri, minciuni și jurăminte în meșteșugurile lor, ci să le lucreze cu curăție și cu frică de Dumnezeu, urmînd Domnului și Apostolilor Lui. Așadar – dacă Stăpînul Îngerilor și dumnezeieștii Săi Apostoli lucrau meșteșuguri de mîină și nu ședeau fără lucrare, măcar că aveau voie a se hrăni din propovăduirea evangheliei, cum le rînduise Domnul – cu cît mai virtos se cuvine ca toți Creștinii – și cei sfințiți cu preoția, și credincioșii bărbați și femei – să aibă meșteșuguri și să nu șadă fără lucrare. Căci din nelucrare se nasc ulhăniile, vicleșugurile, cersurile și răutățile cele mai multe, precum zice înțeleptul Sirah: „Multă răutate i-a învățat pe oameni nelucrarea” (*Sirah* 33:32). Iar din meșteșuguri se naște orice faptă bună și buna

careva din voi. O, minune! Cîtă sîrguință și osîrdie arată de trei ori fericitul Apostol al Domnului! – mai întîi, ca să dea pildă Creștinilor să lucreze, și al doilea pentru a nu sminti pe cineva, dînd bănuiala că propovăduiește evanghelia ca să adune arginți. Și, zicînd că lucrează ca să nu-i îngreuienze, arată că Tesalonicenii Creștini erau săraci și nu aveau chip a-i hrăni pe Apostoli. De aceea scrie Pavel Filipenilor: „Căci și în Tesalonic, o dată și încă o dată mi-ați trimis cele spre trebuință” (*Filipeni* 4:16); și iarăși: „cînd am ieșit din Machidonia, nici o biserică nu a împărțit mie cuvînt de dare și de luare, decît numai voi” (la fel, 15).¹

10. Voi sînteți martori și Dumnezeu

Luîndu-Se spre adevierea cuvîntului, Dumnezeu este martor vrednic de crezare și singur. Însă, fiindcă oamenilor le este neștiut dacă într-adevăr mărturisește Dumnezeu, Pavel îi cheamă aici ca martori pentru cele zise mai sus și pe Tesalonicenii înșiși, către care a vorbit.²

cum cu cuvioșie,

rînduială în lume. De aceea, chiar Pavel poruncește a nu petrece cineva împreună cu oamenii nelucrători, zicînd: „Vă poruncim, fraților, întru numele Domnului Iisus Hristos, a vă osebi de tot fratele ce umblă fără rînduială, iar nu după predania pe care a luat-o de la noi” (*2 Tesaloniceni* 3:2). De aceea poruncește și a nu mînca cineva dacă nu lucrează, zicînd: „Dacă cineva nu voiește să lucreze, nici să nu mînce” (*2 Tesaloniceni* 3:10).

Și este arătat că Domnul și Apostolii plăteau dajdiile împărătești și proești din lucrarea mîinilor lor, căci cum ar fi fost cu puțință ca Domnul să-i învețe pe alții a plăti acestea (zicînd: „Dați chesarului cele ale chesarului!” *Matei* 22:21), și El însuși să nu le plătească? Și cum ar fi fost cu puțință ca Pavel și ceilalți Apostoli împreună cu el să zică: „Dați tuturor datoriile: celor cu dajdia, dajdie; celui cu birul, bir” (*Romani* 13:7), iar ei să nu le dea? Iar că Domnul și Apostolii plăteau și dările proești, se arată din *Evanghelie*, căci Domnul a plătit drahmele celor ce le cereau, atît pentru Sine. cît și pentru Petru, care era întîi-născut, căci zice: „Avînd statulul acesta, dă-l lor pentru Mine și pentru tine” (*Matei* 17:27). Iar că drahma cea îndoită era dare proească ce se da Arhierilor Evreilor, o mărturisește capitolul al doilea al *Numerilor*. Și Domnul a plătit împreună cu Apostolii dările acestea pentru a da pildă Creștinilor, ca și ei să plătească fără cîrtire și cu mulțumire. (*n. aut.*)

¹ Drept aceea, nici Tesalonicenii, nici Corintenii, nici alții, nu-i dădeau lui Pavel cele de trebuință, decît numai Filipenii. Dar poate că s-ar nedumeri cineva și ar întreba: Dacă, aflîndu-se în Tesalonic, Pavel lucra, pentru ce-i mai trimiteau lui Filipenii cele de trebuință și el de ce le opra? La acestea răspundem că Filipenii îi trimiteau fără a cere el și că Pavel nu le opra pentru sine, ci pentru a le împărți săracilor. Căci vezi la tîlcuirea stihului 10 al capitolului 4 al celei către Filipeni, cînd lua și cînd nu lua Pavel, frumoasă fiind. (*n. aut.*)

² Pentru aceasta a zis și Fotie: „Voi sînteți martori pentru cele ce ați văzut [zice Apostolul], iar pentru cele ce nu le-ați văzut este martor Dumnezeu, Cel ce le știe pe toate – pentru că nu voia să le rămîna lor a primi vreo bănuială.” (*n. aut.*)

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că am săvîrșit tot ce trebuia. Căci aceasta arată zicerea „cu cuvioșie”, în loc de: „cu toată evlavia către Dumnezeu”.

și cu dreptate

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că le-am săvîrșit pe toate fără a cere vreo dare de bani.

și cu neprihănire

Adică: Dumnezeu e martor împreună cu voi că le-am săvîrșit pe toate fără a da vreunui din voi pricină de defăimare și de sminteală.

ne-am făcut față de voi, cei ce credeți,

Aici, Pavel încheie cele zise mai sus, zicînd: Căci Dumnezeu e martor împreună cu voi că ne-am făcut, adică am petrecut, între voi, credincioșii Creștini, cu cuvioșie, cu dreptate și fără prihană. Fiindcă Pavel se numea între cei necredincioși „necuvios”, „nestatornic”, „semănător de cuvinte” și cu alte osebite numiri.

II. precum știți.

Aici, Apostolul îi cheamă iarăși ca martori pe Tesalonicenii înșiși, lucru care este semn că nu vorbește mîndrindu-se și fălîndu-se în zadar.

Ca un părinte pe fiii săi, așa v-am rugat și v-am mîngîiat pe fiecare din voi.

Într-adevăr, ce lucru minunat este că de trei ori fericitul Apostol Pavel nu lasă nemîngîiat pe nici un Creștin, ci-i vorbește și-l mîngîie pe fiecare în chip potrivit, după vrednicia și împrejurarea lui, așa cum un părinte iubitor de fi-i mîngîie pe fiecare din iubiții săi fii! Și zice: O, Tesalonicenilor! – îl îndemnăm pe fiecare din voi să rabde bărbătește ispitele. Și nu căutăm slavă de la voi, ci facem aceasta din dragoste. Și, mai sus, s-a asemănat cu doica și cu maica, iar acum se aseamănă pe sine și cu un tată, ca să arate cu această numire dragostea și purtarea de grijă pe care le avea pentru Creștini, și smerenia și lipsa de mîndrie a socotinței sale. Căci care tată se mîndrește împotriva copiilor săi? Negreșit, nici unul!

12. Și am mărturisit ca să umblați cu vrednicia lui Dumnezeu, Celui ce v-a chemat la a Sa împărăție și slavă.

A zice Pavel că „mărturisea”, anume că-i îndatora și le porunca Tesalonicenilor să umble „după vrednicia lui Dumnezeu, Celui ce i-a chemat”, aceasta este o învățătură mustăitoare.¹ Și zice: De vreme ce vă și mustram, este arătat că nu v-am lingușit. Și, fiindcă mai sus a zis că îi mîngîia ca un părinte, aici zice după urmare că „mărturisea”, adică îi cheazășua, zicînd: De ce nu vă mustram cu asprime, ci cu blîndețe de părinte, și pentru ce? Ca să umblați și să petreceți după cuviința lui Dumnezeu, Care v-a chemat la slava și la împărăția Sa. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea marelui Pavel, căci, povestindu-le ce zicea și făcea cînd era în Tesalonic, totodată îi învață și îi mîngîie pe Tesaloniceni. Căci zice: Dacă Dumnezeu v-a chemat la împărăția Sa, se cuvine ca voi să suferiți necazurile și ispitele ce vi se întîmplă, ca, prin necazurile de acest fel, să intrați întru împărăția aceea, căci zice: „Prin multe necazuri trebuie să intrăm întru împărăția lui Dumnezeu” (*Fapte* 14:11). Iar cuvintele de acest fel sînt totodată și învățătură, și mîngîiere.

13. Pentru aceasta și noi mulțumim lui Dumnezeu neîncetat, că, luînd voi cuvîntul ascultării de Dumnezeu de la noi, l-ați primit nu ca pe un cuvînt al oamenilor, ci (precum este adevărul) ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu,

Aici, dumnezeiescul Pavel îi laudă pe Tesaloniceni, căci nu zice doar: „noi am făcut fără prihană toate lucrările noastre”, ci și: „voi v-ați arătat vrednici de propovăduirea mea apostolească”. Adică zice: Auzindu-ne că vă învățăm, voi nu ați ascultat învățătura noastră la întîmplare, ci luați aminte la dînsa ca și cum v-ar fi învățat Însuși Dumnezeu. Căci „cuvînt al ascultării de Dumnezeu” numește propovăduirea evangheliei, pentru că prin ascultare se credea într-însa, și de aceea zicea Pavel în altă parte: „Cum vor crede, dacă nu vor auzi?” (*Romani* 20:14)².

¹ Iar Teodorit zice: „Foarte potrivit a pus acestea trei: ruga, mîngîierea și mărturisirea. Căci trebuie a aduce nu numai mîngîiere celor ce se întristează, ci și a-i înfricoșa cu aducerea aminte a relexor ce îngrozesc pe cei ce vicțuiesc cu trîndăvire. (n. aut.)

² Și Fotie tîlcuiește „cuvînt de ascultare” așa: „Nu se putea a fi toți învățători a ceea ce se propovăduia, căci Însuși Domnul zicea: «Fericiți – cei ce nu au văzut, și au crezut» (*Ioan* 20), adică primind buna cinstire de Dumnezeu prin auz. Și zice: «cuvîntul lui Dumnezeu de la noi», adică: De la noi l-ați primit, dar nu era cuvîntul nostru, ci al lui Dumnezeu.” Iar Teodorit zice că, primind cuvintele lui Pavel drept cuvinte ale lui Dumnezeu, Tesalonicenii dobîndiseră dar proorocesc și prooroceau, vorbeau în limbi străine și săvîr-

care se și lucrează întru voi, cei ce credeți.

De unde este arătat – zice – că ați primit cuvîntul nostru ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu? Din faptul că acest cuvînt se lucrează întru voi, adică din înseși faptele pe care le faceți. Căci, dacă nu ați fi primit cuvîntul nostru ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu, negreșit nu ați fi suferit atîtea mari ispite cu vitejie de inimă. Căci, precum Pavel a arătat mai sus că nu era lingușitor și amăgitor, de vreme ce suferea atîtea primejdii, tot așa se dovedea că este statornică și credința Tesalonicenilor, pentru că aceia răbdaseră și răbdau primejdii și necazuri.

14. Căci voi, fraților, v-ați făcut următori bisericilor lui Dumnezeu ce sînt în Iudeea în Hristos Iisus,

Zice: Voi, Tesalonicenii, ați urmat bisericilor din Iudeea ale Creștinilor ce au crezut dintre Evrei. Căci de aceea a adăugat Pavel zicerea „în Hristos”, ca să nu socotească cineva că a numit „biserică” sinagogile necredincioșilor Evrei, ci bisericile credincioșilor Creștini.

căci și voi ați pățimit aceleași de la cei de o seminție cu voi, precum și aceia au pățimit de la Iudei,

Aici, mare este mîngîierea lui Pavel către Tesaloniceni, zicînd: Căci – dacă Evreii din Ierusalim, deși erau rîvnitori ai *Legii* lor părintești, au suferit totuși atîtea patimi și ispite chiar de la Iudeii din neamul lor¹ după ce au crezut în Hristos – cu atît mai vîrtos sînteți datori a suferi pentru credința lui Hristos voi, Creștinii din Tesalonic, oricîte patimi și primejdii vor urma. Și chiar acest lucru este nu puțină dovadă că propovăduirea evangheliei este adevărată și încredințată, anume a pătimi Evreii credincioși atîtea ispite pentru propovăduirea pe care o goneau mai înainte.

15. de la cei ce L-au omorât și pe Domnul Iisus

șeau minuni de mirare, căci aceasta însemnează cuvîntul ce l-a zis: „care se și lucrează întru voi, cei ce credeți”. (n. aut.)

¹ Însemnînd aceasta, Pavel zicea către Creștinii Iudei ce erau în Ierusalim: „Aduceți-vă dar aminte mai întîi de zilele în care, după ce ați fost luminați, ați răbdat luptă grea de suferințe, parte făcîndu-vă priveriște cu ocările și cu necazurile îndurate, parte suferind împreună cu cei ce treceau prin unele ca acestea. Căci ați avut milă de cei închiși, iar răpirea averilor voastre ați primit-o cu bucurie, bine știind că voi aveți o mai bună și statornică avere” (Evrei 10:32-34). Pentru aceasta zice și Teodorit: „Pîlda este de ajuns spre mîngîiere, căci asemănarea pătimirii aduce destulă mîngîiere.” (n. aut.)

Zice: Și ce mirare este că necredincioșii Evrei au făcut răutăți Creștinilor de o seminție cu dînșii, de vreme ce L-au omorât chiar și pe Însuși Domnul Iisus Hristos? Și vezi, iubitele, cât de mare mîngîiere este a se împărtăși cineva întru pătimiri cu Hristos? De aceea și obișnuiește Pavel a zice întru toate ispitele și necazurile cuvîntul acesta, anume că cei ce suferă ispite se fac părtași ai pătimirii Domnului, „întru credința de a-L cunoaște pe El, și puterea învierii Lui și împărtășirea patimilor Lui, închipuindu-mă cu moartea Lui” (*Filipeni 3:10*); și iarăși: „Deci acum să ieșim către Dînsul afară din tabără, ocara Lui purtînd-o” (*Evrei 3:12*).

și pe Proorocii lor,

Zice: Iudeii nu L-au omorât numai pe Domnul, ci și pe Proorocii lor. Dar ar zice cineva că Iudeii L-au omorât pe Domnul pentru că nu L-au cunoscut că era Dumnezeu. Dar ce? Nu i-au cunoscut nici pe Proorocii lor, ale căror cărți și le au și le citesc? Îi cunoșteau, cu adevărat! Atunci cum de i-au omorât? Din pricina împietririi și a înrăutățirii inimilor lor. Drept aceea, este arătat că Iudeii nu fac rău numai pentru că ar avea rîvnă lăudată spre apărarea adevărului, ci mai ales pentru că turbează spre pierderea adevărului.

și pe noi ne-au gonit;

Zice: Nu numai că Iudeii i-au omorât pe Domnul și pe Prooroci, ci ne-au gonit și pe noi, Apostolii Domnului și învățătorii voștri. Deci pentru aceasta se cuvine ca și voi, ucenicii noștri, să căutați totdeauna la pilda noastră, a învățătorilor voștri, și așa să suferiți cu bărbăție ispitele. Căci, dacă pe noi ne-au gonit și ne-au făcut atîtea rele, negreșit urmează a vă goni și a vă face rău și vouă, precum a zis Domnul: „Dacă pe Mine M-au gonit, și pe voi vă vor goni” (*Ioan 15:20*).

și sînt neplăcuți lui Dumnezeu.

Iudeii – zice – nu plac lui Dumnezeu, căci cum ar plăcea lui Dumnezeu-Părintelui cei ce L-au omorât pe Fiul Său și pe Proorocii Lui și care ne gonesc și ne fac rău și nouă, Apostolilor Lui?

16. Căci tuturor oamenilor sînt împotriva, oprindu-ne a grăi „neamurilor”¹ ca să se mîntuiască,

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israii”, întîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israii” este *norodul Creștinilor*. (*n. m.*)

Zice: De vreme ce trebuie să propovăduim tuturor neamurilor, în întreaga lume, mîntuitoarea propovăduire a evangheliei, iar Iudeii împiedică propovăduirea aceasta, e arătat că ei sînt vrăjmași și pizmuitori ai tuturor oamenilor, ai lumii întregi, cu desăvîrșire. Căci, cu adevărat, desăvîrșită și fără asemănare pizmuire este a opri cineva mîntuirea de obște a oamenilor.

spre a se împlini păcatele lor.

Zice: Toate acestea le-au făcut Iudeii – mai înainte Proorocilor, al doilea lui Hristos și al treilea nouă, Apostolilor lui Hristos – ca să se arate că ei păcătuiesc desăvîrșit, fără mărginire, că au ajuns la măsura cea mai desăvîrșită și mai de margine a răutății, care este cu neputință a mai crește. Pentru aceasta le-a zis lor și Domnul: „Iar voi ați plinit măsura părinților voștri” (Matei 23:32).¹

Dar la sfîrșit a ajuns urgia asupra lor.

Adică: Evreilor nu le va mai urma slobozire din robia pe care o suferă acum, nici moștenirea pămîntului Ierusalimului, precum s-a întîmplat mai înainte, cînd s-au slobozit din robia Egiptului, și au moștenit pămîntul făgăduinței, și apoi s-au slobozit din robia Vavilonului și s-au întors la Ierusalim.² Nu! – zice – nu se va mai întîmpla așa și acum, ci urgia lui Dumnezeu a ajuns asupra lor, și pînă la sfîrșit va rămîne asupra-le și ni-

¹ Iar Fotie tîlcuiește zicerea aceasta așa, zicînd: „Iar acestea le-au făcut din vechi Proorocilor, și acum lui Hristos și nouă, ca să se desăvîrșească păcatele lor.” Iar Icumenie zice: „Iudeii făceau totul cu scopul de a păcătui. Adică știau că păcătuiesc, și păcătuiau «spre a-și împlini – zice – păcatele lor», ca și cum ar fi fost datori adică a păcătui.” Însemnează însă că împlinirea păcatelor este cînd cineva ajunge la plinirea cea mai de pe urmă și mai de margine a păcatului, asupra căreia nimeni nu poate să mai adauge ceva, precum a tîlcuit mai sus Sfințitul Teofilact. Pentru aceasta a zis *Sfînta Scriptură* și despre Amorei: „Încă nu s-au împlinit păcatele Amoreilor pînă acum” (*Facerea* 15:16), pe care o tîlcuiește așa: „Încă nu a lipsit – zice – cuvios dintre dînșii, nu sînt încă împliniți întru păcate.” Iar oarecari dascăli zic că împlinirea păcatului este acea măsură a păcatului pe care nu o mai suferă Dumnezeu, ci o pedepsește cu asprime și cu urgie. (n. aut.)

² S-ar părea că aici Sfinții Părinți s-au înșelac, căci – iată! – Iudeii nu numai că și-au dobîndit iarăși slobozenia și împărăția (în 1947), dar stăpînesc întreaga lume și, mai mult, se pregătesc să-și înalțe capîștea în Ierusalim. Fapte care au fost de altfel proorocite și ele de către Sfinții Bisericii lui Hristos, precum Sfințul Andrei cel Nebun pentru Hristos sau Sfințul Nil Izvoritorul de Mir. Nedumerirea se dezleagă – pe cît mi se pare – dacă vom înțelege că Iudeii vor rămîne pînă la sfîrșit în robia satanei, cărui i s-au vîndut cînd ei toți i-au zis lui Pilat: „Sîngele Lui (adică al lui Hristos) să fie asupra noastră și asupra copiilor noștri!” Este adevărat că mulți dintre ei se vor întoarce la Hristos în ultima clipă, dar nu

ciodată nu vor vedea slobozenie. Și, zicînd „urgie”, cu articol, este arătat că urgia aceasta a lui Dumnezeu era datorată lor, înainte-cunoscută și înainte-proorocită.¹

Așadar, după ce mai sus i-a mîngîiat pe Tesaloniceni, arătînd că au mulți părtași întru ispite, Apostolul îi mîngîie și acum, zicînd aici că Iudeii, care îi necăjesc, se vor osîndi de Dumnezeu pentru necazurile pricinuite lor.

17. Noi însă, fraților, rămînînd orfani de voi un ceas de vreme –

Cu aceste cuvinte, Pavel arată covîrșitoarea dragoste pe care o avea către Tesaloniceni. Și, mai sus, Pavel a zis că, precum tatăl își iubește fiii și doica pe cei ce-i alăptează, tot așa și el îi iubește pe Creștinii din Tesalonic, iar aici se aseamănă pe sine – după Teodorit – cu un copil care rămîne orfan fără de vreme de născătorii săi pe care îi caută, căci e lipsit de ei. Apostolul a vorbit în acest fel ca să arate cît îi iubea pe ei și, pe lîngă aceasta, să arate umbrit mîhnirea Tesalonicenilor pentru despărțirea de el. Și zice: Nici nu se poate zice că am fost despărțiți de voi multă vreme, și că de aceea v-ați întristat. Nu! – am fost osebiți atît de puțină vreme cît pare a fi trecerea unui ceas.²

vor mai fi niciodată „Israil”, norod al lui Dumnezeu, căci „Israil” sîntem acum noi, Creștinii cei adunați din toate neamurile.

Și nici Ierusalimul nu este al lor, căci acolo se pogoară în fiecare an Sfînta Lumină a Învierii Domnului, ca să nu mai zicem că însăși Iudaica Organizație a Națiunilor Unite nu le recunoaște stăpînirea cetății întru care Hristos Iisus Se va pogorî „cu putere și cu slavă multă”. (n. m.)

¹ Căci Amos Proorocul a zis despre dînșii: „Pentru trei păcate ale lui Israil, ba chiar pentru patru, nu Mă voi întoarce, fiindcă ei L-au vîndut pe Cel Drept pentru argint” (capitolul 2, stihul 6). Și Teodorit tîlmăcește zicerea „la sfîrșit” așa: „nu vor mai dobîndi chemarea înapoi”. Iar mai ales *Dumnezeiasca Scriptură* zice despre dînșii așa: „Casa lui Israil a căzut, și nu se va mai scula!” (Amos 5:10). Și Osie Proorocul zice: „Și a zis lui: Pune-i numele «Lo-Ruhama» (cea neiubită), căci de acum încolo nu voi mai avea milă de casa lui Israil, ca să-i iert păcatele” (Osie 1:2). Iar aceasta se înțelege că Iudeii nu vor mai lua slobozenie din robia în care se află acum, nu că nu vor crede încă o dată, fiindcă mulți dintre dînșii au să creadă întru Hristos în vremea sfîrșitului lumii, precum zice Apostolul. Și vezi tîlcuirea și subînsemnarea zicerii: „Orbirea s-a făcut lui Israil din parte, pînă ce va intra tot numărul celor din «neamuri». Și atunci se va mîntui tot Israilul!” (Romani 11:25, 26). (n. aut.)

² Căci dragostea, cînd este fierbinte și adevărată, arată prea scurtă vremea petrecută împreună cu cel iubit, și îndelungată pe cea întru care acela este depărtat. De aceea a zis Teologul Grigorie: „Cu adevărat, celor ce se iubesc, toată viața li se pare o zi.” [...] Despre aceasta citim la *Facere*, acolo unde zice: „Și a slujit Iacov pentru Rahila șapte ani. Și au fost înaintea sa ca niște puține zile, pentru că a iubit-o pe dînsa” (*Facerea* 29:20). [...] (n. aut.)

cu fața, nu cu inima –

Zice: Frații mei, nu ne-am despărțit de voi cu inima, nici cu dragostea, ci doar cu fața, cu înfățișarea trupească¹. Însă, măcar că totdeauna vă am în inima mea și vă port în chip gândit întru pomenirea mea, totuși mă mîhnesc pentru că nu vă privesc și trupește. Și ia aminte la aceasta, că cei ce iubesc cu căldură au trebuință a privi și înfățișarea trupească a iubitului lor prieten, căci, din privirea trupească, dragostea se așîță și se aprinde mai mult.

ne-am sîrguit mai mult, întru mult dor, a vedea fața voastră.

Zice: Mă silesc mai mult decît o fac iubiții cei despărțiți pentru o vreme. Dar pentru ce mă silesc? Ca să văd fața voastră cu mult dor. Vezi – o, cititorule! – dragostea fierbinte a lui Pavel?! Pentru că el nu dorește să meargă în Tesalonic pentru altceva, decît numai pentru a vedea fața iubiților săi fii Creștini.

18. Pentru aceea am voit să venim la voi, îndeosebi eu, Pavel, o dată și încă o dată, dar ne-a împiedicat satana.

Ce zici, o, fericite Pavele? Satana te-a împiedicat? Da – zice –, m-a împiedicat, pentru că nu era lucrul și voia lui Dumnezeu. Căci Romanilor le scria că Dumnezeu l-a oprit să meargă la Roma (*Romani* 1:13). Iar dumnezeiescul Luca zice în *Fapte* că Duhul cel Sfînt i-a oprit pe Pavel și pe Sila a grăi cuvîntul evangheliei în Asia (*Fapte* 15:6). Ci și în epistola a doua către Corinteni Pavel zice că a fost oprit de Duhul cel Sfînt să meargă în Corint (vezi la stihul 17 al capitolului I al acelei epistole). Iar aici zice că toată împiedicarea de a merge în Tesalonic a fost numai a lui satana, fiindcă a adus asupra lui ispite înfricoșate și neașteptate, după dumnezeiasca depărtare.² Vezi însă, iubitele, cum se împodobește Pavel și își dă întîietate

¹ Pentru aceasta a zis fericitul Teodorit: „Bună este și adăugirea: «cu fața, nu cu inima» [zicînd]: În locul lipsirii voastre și a privirii simțite, mă îndulcesc neîncetat cu privirea cea din gînd.” (*n. aut.*)

² Fiind întrebat despre zicerea aceasta a lui Pavel, marele Vasilie răspunde că unele fapte întru Domnul se săvîrșesc doar cu judecata și voia sufletului, iar altele se înfăptuiesc și prin trup, cu osîrdie și cu răbdare. Iar satana nu poate opri lucrurile care se săvîrșesc și stau doar întru voia sufletului. De multe ori însă, Dumnezeu îngăduie și lasă a fi oprite acelea care se săvîrșesc și se isprăvesc cu lucrare trupească, spre cercarea și spre dovada omului care este oprit: anume dacă acela se mută de la scopul cel bun pe care îl avea, vîdîndu-se că este lesne schimbător, precum semințele semănite pe piatră, care degrabă primesc cuvîntul cu bucurie, dar, cînd urmează necaz și ispită, îndată se leapădă; sau

întru dragostea Creștinilor din Tesalonic. Căci – zicînd: „eu, Pavel” – arată că el îi iubește pe Tesaloniceni mai mult decît ceilalți Apostoli împreună cu el, zicînd: Ceilalți Apostoli împreună cu mine se sîrguiau a veni la voi, ci eu chiar m-am apucat să vin, dar am fost împiedicat de satana, fiindcă nu a fost voia Domnului.

19. Căci care este nădejdea, sau bucuria sau cununa laudei noastre?

Oare cuvintele acestea ale fericitului Pavel nu sînt acelea ale unei maici prea-iubitoare de fii, căreia i se ard măruntaiele cînd vorbește cu copilașii ei cei mici și prea-iubiți? Așa, cu adevărat! Și sînt încă mai iubitoare de fii! Și socotește, iubitule, că lui Pavel nu i s-a părut de ajuns spre a-și arăta căldura dragostei să zică numai: „voi, Tesalonicenii, sînteți nădejdea mea”, ci a adăugat: „voi sînteți și bucuria mea”; și nu s-a îndestulat nici cu aceasta, ci a zis încă: „sînteți și cununa mea”; și, iarăși, nu s-a mulțumit nici cu aceasta, ci a adăugat, zicînd: „cununa laudei”. Adică: Pentru voi nădăjduiesc că mă voi noroci a cîștiga mai multă îndrăzneală către Hristos. Și de aceea mă bucur, că sînteți nu numai cunună a mea, ci și cunună a laudei mele, căci voi vă veți face mie cunună de slavă și de strălucire și acum, și la judecata ce va să fie.¹

Au nu veți fi și voi înaintea Domnului nostru Iisus Hristos întru venirea (Lui)?

Zice: Altă nădejde, bucurie și cunună de laudă a mea nu va fi întru a doua venire a Domnului decît numai voi, Creștinii Tesaloniceni. Dar ce? – doar Tesalonicenii sînt nădejdea, bucuria și cununa ta, o, fericite Pavle? Ba! – ne răspunde – nu sînt doar aceștia, ci și ceilalți Creștini care au crezut în Hristos prin propovăduirea mea. Căci nu a zis: „au nu voi”, ci: „au nu și voi”, ca să arate că și ceilalți Creștini sînt cununa lui împreună cu Tesalonicenii.

dacă rămîne la scopul său cel bun, dovedindu-se că are sîrguință întru isprăvile sale. Așa s-a dovedit însuși Apostolul acesta, care, după ce și-a pus ca scop să meargă la Roma și a fost oprit, precum a mărturisit (*Romani* 1:13), totuși nu a încetat de la țelul lui pînă ce nu l-a isprăvit și a mers la Roma. [Dumnezeu îngăduie aceste împiedicări] și pentru ca acela ce stăruie întru scopul lui să arate că are răbdare, precum a fost Iov” (*Hotărîrea* 275 din cele pe scurt). (*n. aut.*)

¹ Întru o unire a zis și înțeleptul Teodorit: „De vreme ce s-a asemănat pe sine-și cu o maică ce-și apleacă pruncii la sîn, Pavel vorbește graiurile ei, căci maicile obișnuiesc a-i numi pe copiii cei încă tinerei «nădejde», «bucurie» și cele de acest fel.” (*n. aut.*)

20. Căci voi sînteți slava și bucuria noastră.

Cu adevărat, mare și minunată slavă a lui Pavel era a-l aduce lui Hristos, mîntuită prin credință, atît de numeroasa biserică a cetății celei mari a Tesalonicului, și una atît de aleasă întru faptele cele bune.

CAPITOLUL III

1. Drept aceea, nemaiputînd răbda, am bine-voit a rămîne în Atena singur.

Zice – după Teodorit: De aceea, fiind împiedicat a veni la voi și nesuferind covîrșirea purtării voastre de grijă, am bine-voit, adică am ales a rămîne la Atena.¹

2. Și l-am trimis pe Timotei, fratele nostru, și slujitorul lui Dumnezeu și lucrătorul împreună cu noi întru evanghelia lui Hristos,

Atîta purtare de grijă avea fericitul Pavel pentru ucenicii săi Creștini, încît, atunci cînd era oprit de oarecari împrejurări și nu putea să-i vadă, trimitea pe alții în locul său ca să-i cerceteze. Pentru aceasta l-a trimis și pe Timotei la Tesaloniceni, fiindcă el era împiedicat a merge la dînșii. Și Pavel zice multe laude pentru Timotei, nu atît ca să-l cinstească pe el, cît pe Tesaloniceni; căci cu laudele acestea arată că pentru dragostea lor l-a oșebit de lîngă sine și de la lucrul slujbei lui apostolești pe Sfințitul Timotei, care-i era de atîta vreme un atît de trebuincios împreună-lucrător întru evanghelia lui Hristos.

ca să vă întărească și să vă mîngîie în credința voastră,

De vreme ce Tesalonicenii se tulburau și se întristau pentru că Pavel, învățătorul lor, pătimea rău și era supărat de către necredincioși, ei aveau trebuință de întărire împotriva tulburării și de mîngîiere pentru această întristare a lor, ca nu cumva, din multa tulburare și întristare, să se împuțineze cu sufletele și să cadă din credință. Fiindcă ispitele și necazurile învățătorului nu fac puțină tulburare și întristare ucenicilor, precum se face întristare și tulburare între ostași cînd arhistrategul lor e rănit în război.

3. ca nici unul să nu se clatine întru necazurile acestea,

Aici, Apostolul tilcuiește cum urma a-i folosi pe ei întărirea ce avea a se face de către Timotei, și zice: Timotei are să vă pricinuiască folosul ca

¹ Iar *Faptele* arată cînd a rămas Pavel în Atena: anume după ce a fugit din Tesalonic și s-a dus în Veria, și de acolo s-a dus la Atena: „Iar cei ce-l însoțeau pe Pavel l-au dus pînă la Atena. Și, luînd ei porunci către Sila și Timotei, ca să vină la el cît mai curînd, au plecat. Iar în Atena, pe cînd Pavel îi aștepta, duhul lui se îndîrjea în el, văzînd că cetatea este plină de idoli” (*Fapte* 17: 15, 16). Și, din *Faptele Apostolești*, se vede că nu a trecut multă vreme de cînd Pavel se depărtase de Tesalonic pînă ce a trimis epistola aceasta. (*n. aut.*)

nici unul dintre voi să nu se clatine, adică să se tulbure și să se trîndăvească pentru ispitele mele. Fiindcă, în vremea ispitei și a necazurilor, diavolul îi trîndăvește și-i slăbănogeste pe cei neîntăriți, aducîndu-le aminte de odihna trupului, ca să-i facă să fugă desăvîrșit de necazul mîntuitor de suflet pe care îl pătinesc. Iar unii au zis că „a se clăti” este aici în loc de: „a se tulbura” de la pilda cîinilor care, cînd se linguşesc și se gudură către om, își clatină cozile. Deci Apostolul le zice să nu se tulbure pentru necazuri și să-și iasă din socoteala de mai înainte, ci să le sufere cu statornicie și fără tulburare.

căci singuri știți că spre aceasta sîntem puși.

Să ascultăm ce zice aici Sfîntul Apostol, că noi, Creștinii, „spre aceasta sîntem puși”, adică spre aceasta ne-am sortit și ne-am rînduit. Spre ce anume? Spre a pătimi rău și a fi clevețiți. Fiindcă Pavel nu a zis acestea numai pentru sine și pentru Apostoli, nu! – ci pentru toți Creștinii. Deci, de vreme ce noi, Creștinii, ne-am rînduit spre a pătimi, ce lucru de mirare este dacă ne necăjim? Drept aceea, nu se cuvine a ne tulbura nici pentru ispitele și necazurile trecute și nici pentru cele ce urmează să le pătimim, de vreme ce acest lucru ne este potrivit.

4. Căci și cînd eram la voi, mai înainte vă spuneam că avem să ne necăjim, cum s-a și făcut și ați văzut.

Mare mîngîiere a ucenicilor este a le spune mai înainte învățătorul lor necazurile pe care au să le pătimească, pentru că ei nu se mai tulbură cînd vin acelea, de vreme ce le așteptau. Căci cineva se tulbură atunci cînd necazurile vin năpraznic, în chip neașteptat. Pentru aceasta zice Apostolilor și Stăpînul Hristos: „Și v-am spus acum, mai înainte de a se face, ca, atunci cînd se va face, să credeți” (Ioan 14:29). Și Proorocul David a zis: „Gătitu-m-am, și nu m-am tulburat” (Psalmul 118). Și Pavel nu a spus numai aceasta Tesalonicenilor mai înainte, care s-a și împlinit cu lucrul, ci și multe altele, care și ele s-au făcut faptă.

5. De aceea și eu, nemairăbdînd, l-am trimis

O, fericite Pavele! – dacă le-ai spus mai înainte Tesalonicenilor că ai să fii necăjit și că ei nu se cuvine a se supăra pentru necazurile ce urmează a le pătimi, de ce-l trimiți acum la dînșii pe Timotei? Din multa dragoste – zice – fac aceasta, fiindcă cei ce iubesc bănuiesc încă și lucrurile ce sînt încredințate și adevărate. Iar pe lîngă aceasta – zice – erau și multe ispitele Tesa-

lonicenilor, și covârșirea lor m-a înspăimîntat. De aceea nu a zis: Muștrîndu-vă ca pe niște nerăbdători și neîntăriți, l-am trimis pe Timotei – ci: „neputînd a suferi¹ mai mult”, ceea ce e semn de mare prietenie și dragoste.

spre a cunoaște credința voastră,

Aici, unii întrebă: Oare pentru ce Pavel, cel ce s-a suit pînă la al treilea cer și a auzit graiuri negrăite, nu știa așezările sufletești ale Tesalonicenilor, ci-l trimite pe Timotei să cunoască credința lor? Dezlegarea întrebării acesteia este să zică cineva că sfinții – atît cei mai dinainte de Hristos, cum au fost Proorocii, și Apostolii de după Hristos și ceilalți – nu le știau pe toate, ci numai cîte le descoperea Dumnezeu. Căci nici Elisei nu a cunoscut că a murit fiul Sunamitencii, și de aceea a și zis: „Domnul a ascuns de mine, și nu mi-a vestit” (4 Împărați 4:27). Încă și Ilie socotea că a rămas singur întru Israil slujind adevăratului Dumnezeu, cu toate că erau șapte mii de bărbați cinstitori de Dumnezeu (3 Împărați 10:18). Și Proorocul Samuil, cel mai dinainte de Ilie și de Elisei, s-a învățat de Dumnezeu să nu caute la fața lui Eliav, întîiul frate al lui David, căci acela nu urma să împărătească: „Și a zis Domnul către Samuil: Să nu cauți la fața lui, nici întru mărimea statului lui, că l-am defăimat pe el. Căci Dumnezeu nu privește la față, ca omul” (1 Împărați 16:7). Și, așa cum Proorocii nu le știau pe toate, tot astfel și Apostolii, pentru ca nici ei să nu se mîndrească, și nici ceilalți să socotească lucruri mari despre dîșii. Și, pe lîngă acestea, pentru ca nici noi să nu putem zice acum că sfinții aceia au isprăvit fapta bună fiind mai presus de firea omească, și din cugetarea aceasta să cădem întru lenevire, ci să cunoaștem că nici aceia nu dobîndeau totdeauna ajutorul lui Dumnezeu. Căci numai unori ei au darul lui Dumnezeu în inima lor după lucrare, deși îl au neîncetat după deprindere și putere², pentru a săvîrși faptele bune și cu ostenele lor.

¹ Însemnează că și din cuvîntul acesta se arată că Pavel a trimis epistola aceasta nu după multă vreme de cînd plecase din Tesalonic, fiindcă nu ar fi suferit să treacă multă vreme. Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă și acestea, zicînd: „O, minune! – cîtă iubire de fiu a lui Pavel: nu îi păsa lui de necazuri, nici de vrăjmășii, căci socotesc că el a rămas atunci trei luni în Elada – precum zice Luca, în *Fapte* 20:3 – făcîndu-se vrăjmășuire asupra lui de către Iudei. Așadar, nu-i păsa de primejdii, ci se îngrijea de ucenici. Vezi că i-a întrecut pe toți părinții firești? Căci noi, aflîndu-ne întru necazuri și primejdii, pe toți îi scoatem din pomenire, iar el într-atît se temea și se cutremura pentru fii, încît, întru primejdii fiind, l-a trimis totuși la dîșii pe singurul ce îl avea de mîngîiere, și pârtaș și împreună-lucrător, pe Timotei” (*Cuvîntul 4* la aceasta). (*n. aut.*)

² S-a zis că sfinții nu au totdeauna darul lui Dumnezeu întru lucrare, ci după deprindere și putere, la fel cum meșteșugul se află totdeauna în sufletul meșterului după deprindere și putere, iar cu lucrarea numai cînd el își face meșteșugul. Și adeverează aceasta ma-

ca nu cumva să vă fi ispitit ispititorul

Zice: Nu am bănuț c-v-ați clătinat din credință din pricina ispitelor, ci numai c-v-ați supărat. Vezi – o, cititorule! – c-a se tulbura cineva întru ispite este lucru al diavolului? – mai ales cînd alții se tulbură și se smintesc pentru c-frații lor pățimesc rău, precum i-s-a întîmplat lui Iov. Căci diavolul a ispitit-o și a tulburat-o pe femeia lui pentru c-el pățimea, și de aici ea l-a îndemnat să-L hulească pe Dumnezeu și să moară, zicînd: „Ci zi un grai către Domnul și sfîrșește!” (Iov 2:9). Căci diavolul îi ispitește pe oameni ca să știe dac-ă îi va birui, cum se vede aceasta de la Iov.¹ Și, cu toate c-a nu știe dac-ă îi va birui, spurcat și obraznic fiind, tot îi lovește și le dă război. Și, dac-ă vede socoteala oamenilor slabă și neputincioasă, stăruie întru război; iar dac-ă o vede puternică, fuge rușinat.²

și osteneala noastră să se facă zadarnică.

Iar dac-ă Tesalonicenii ar fi clătinați întru credință, ce pagubă ai tu, o, fericite Pavele? Osteneala ta are plata desăvîrșită la Dumnezeu. Cu adevărat – zice – așa este, dar eu, din multa dragoste ce am către ucenicii mei, socoteam c-osteneala mea se face deșartă și zadarnică.

6. Acum însă, venind Timotei de la voi și binevestindu-ne credința și dragostea voastră

Zice: Așteptîndu-ne să vă urmeze vouă, Tesalonicenilor, a vă clătina din credință și a vă tulbura întru ispite, s-au întîmplat însă cele dimpotrivă, căci, venind de la voi, Timotei ne-a arătat credința și dragostea voastră. Și

rele Vasilie, zicînd așa: „Precum meșteșugul se află întru cel ce l-a dobîndit, tot așa e darul Sfîntului Duh întru cel ce l-a primit, adică este de față pururea, dar nu cu lucrare neîncetată. Fiindcă și meșteșugul este în meșter cu puterea (adică după deprindere), iar cu lucrarea numai atunci cînd se lucrează. Tot așa și Sfîntul Duh este de față întru cei vrednici cu adevărat de-a pururea, dar lucrează după trebuință, fie în proorocii, fie în tămăduiri, fie întru alte lucrări ale puterilor” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 16). (n. aut.)

¹ De unde se arată aceasta? Din cuvintele zise de diavolul către Dumnezeu despre Iov, precum zice Hrisostom: „Căci diavolul a zis către Dumnezeu că, de-l va lipsi pe Iov de avuțiile lui și va schingia trupul lui, acela are să hulească, zicînd: «Dar ia întinde-Ți mîna și atinge-Te de osul și de carnea lui! Să vedem dac-ă nu Te va blestema în față!» (Iov 1:5), adică: «negreșit Te va huli». Dar s-a făcut cea dimpotrivă, căci Iov, în loc de a huli, a slavoslovit și l-a mulțumit lui Dumnezeu mai mult.” (n. aut.)

² Iar Hrisostom adaugă aici c-diavolul ne dă război cu toate c-a nu știe dac-ă ne va birui, iar noi nu-i dăm război chiar dac-ă știm c-avem să-l biruim. Zice: „Acela năvălește asupra noastră neștiind dac-ă ne va birui, iar noi, știind c-ă îl vom birui foarte, nu sîntem treji” (*Cuvîntul 4 la aceasta*). (n. aut.)

vezi, iubitele, bucuria pe care a primit-o fericitul suflet al lui Pavel! Căci nu a zis că Timotei „a vestit”, ci că „a bine-vestit”, adică: „ne-a adus veste bună și pricinuitoare de bucurie”, atât de mare bunătate socotea adevărarea și întărirea ucenicilor săi întru credință. Ci și întru dragostea lor se bucură de trei ori fericitul Pavel, căci și acesta era semn al credinței lor.

și că aveți bună pomenire pentru noi totdeauna, dorind a ne vedea, precum și noi dorim să vă vedem.

Zice: Timotei ne-a bine-vestit și că ne pomeniți cu laudă și cu orații. Auziți cuvintele acestea voi, Creștinii care sînteți ucenici și ascultători ai dascălilor și ai propovăduitorilor dumnezeieștilor evanghelii, și învățați-vă din acestea ca și voi să-i pomeniți totdeauna cu laude și cu orații pe dascălii care vă învață cuvîntul lui Dumnezeu, pentru că din aceasta voi aveți a vă folosi mai mult decît dascălii voștri. Și mare mîngîiere și bucurie a urmat Tesalonicenilor aflînd că Pavel știe că ei îl iubesc, fiindcă din această cunoștință se adăuga dragostea lui Pavel către dînșii.

7. Pentru aceasta, fraților, ne-am mîngîiat de voi întru necazul și nevoia noastră

O, minune! – marele Pavel cunoștea har și mîngîiere a sa că Tesalonicenii, ucenicii săi, nu se clătinau în credință! Nu mai simt – zice – cele întristătoare, ci m-am mîngîiat, nu pentru unul sau două, ci pentru toate necazurile ce le sufeream, fiindcă bucuria voastră s-a făcut de o măsură cu ele, adică a biruit toate nevoile, necazurile și împrejurările mele.

prin credința voastră.

Zice: O, iubiții mei frați! – voi m-ați întărit. Măcar că era cu totul dimpotrivă: căci, de vreme ce Pavel nu se biruise de ispite, el i-a întărit pe Tesalonicenii, iar nu Tesalonicenii pe el; dar Pavel pune întărirea și lauda sa în seama lor, zicînd: Prin credința voastră cea statornică, voi nu m-ați lăsat să simt ispitele și necazurile pe care le sufeream.

8. Căci acum viețuim, dacă voi stați întru Domnul.

Apostolul nu a zis numai: „ne-am mîngîiat”, ci și: „viețuim, dacă voi stați întăriți întru credința Domnului”, ca astfel să arate că socotea smin-teala Tesalonicenilor ca moarte a sa și, dimpotrivă, sporirea și adevărarea lor întru Hristos era socotită de el înviere și viață a sa.

9. Căci ce mulțumire Ți putem da lui Dumnezeu pentru toată bucuria cu care ne bucurăm pentru voi înaintea Dumnezeului nostru?

Zice: Frații mei, atît e de mare bucuria pe care am primit-o întru voi, încît nu-l putem mulțumi lui Dumnezeu după vrednicie pentru ea, de vreme ce isprava și fapta voastră bună o socotim că este dar al lui Dumnezeu, căci cugețarea credinței voastre celei atît de bărbătești nu este a sîrguinței sau a suflului omenesc. De aceea, fiind îndatorați a-l mulțumi lui Dumnezeu pentru că v-a dăruit un asemenea dar, nu aflăm să-l aducem mulțumire vrednică.¹

10. Noaptea și ziua ne rugăm peste măsură spre a vedea fața voastră

O, cititorule! – vezi covîrșirea dragostei fericitului Pavel? Căci mai presus de măsură se ruga lui Dumnezeu ca să-i vadă pe ucenicii săi Tesaloniceni, așa cum un plugar, de pildă, cînd aude că holda pe care a arat-o și a semănat-o este plină de roade, dorește a merge să o vadă, ca mai mult să se bucure cu privirea ei de față.

și a plini lipsurile credinței voastre.

Pentru ce a zis Pavel mai sus că Tesalonicenii stau întăriți întru credință, iar acum zice că trebuie să plinească lipsurile credinței lor? Răspundem că Tesalonicenii nu primiseră încă toată învățătura și nu aveau deplinătatea întru toate dogmele credinței, ci aveau trebuință a învăța mai cu scumpătate cele despre învierea celor adormiți și altele asemenea. Pe lîngă acestea, între Tesaloniceni erau și mulți învățători mincinoși. De aceea așadar a zis Pavel că aveau lipsuri în credință. Deci, mai sus, Apostolul a zis că-l trimite pe Timotei să-i întărească și să-i adevereze întru credință fiindcă se temea pentru credința Tesalonicenilor, iar aici zice că acela îi va desăvîrși, adică îi va întocmi arătîndu-i împliniți și fără lipsuri. Iar împlinirea este un lucru mai mult de învățatură decît de adevărit în credință, de vreme ce zicem și că gătim și cîrpim haina ce are vreo mică lipsă și rupere, iar nu pe aceea cu totul spintecată sau întreg-sănătoasă.²

11. Și Însuși Dumnezeu-Părintele nostru și Domnul nostru Iisus Hristos să bine-voiască a îndrepta calea noastră către voi!

¹ Iar Teodorit zice încă: „Mărimea bucuriei biruie cîntarea de laudă a limbii, căci zice: «Nu l-am putut aduce lui Dumnezeu laudă potrivită cu bucuria pe care am primit-o de la voi!»” (n. aut.)

² Teodorit zice că Apostolul plinea lipsurile credinței Tesalonicenilor și prin scrisorile pe care le trimitea lor. (n. aut.)

Aceasta este însușire a covârșitoarei dragoste a marelui Pavel: nu numai a-L ruga pe Dumnezeu să-i vadă pe Tesaloniceni, ci chiar a scrie rugăciunea în epistolă. Cu adevărat, acesta a fost lucrul unui suflet înfocat și nerăbdător! Prin aceasta, dumnezeiescul Apostol se și dezvinovățește totodată către Tesaloniceni, arătându-le că nu se lipsește de dînșii pentru lenevirea sa, ca și cum le-ar zice: O! – de ar ridica Dumnezeu-Părintele și Domnul nostru Iisus Hristos ispitele și împiedicările care mă trag din toate părțile și de ar netezi calea să vin și să vă dobîndesc pe voi!

12. Iar pe voi Domnul să vă înmulțească și să vă prisosească cu dragostea unuia către altul și către toți,

Vezi, iubitele, dragostea nestăpînită a dumnezeiescului Pavel? Vezi în-treg-înțeleapta turbare a dragostei pe care o avea către ucenicii săi? Căci el se roagă să se înmulțească Creștinii și să prisosească atît întru dragostea unora către alții, cît și întru dragostea către toți oamenii. Fiindcă aceasta este însușirea dragostei către Dumnezeu: a-i iubi pe toți oamenii deopotrivă și fără osebite, privind la firea lor cea una, iar nu la voile lor cele multe și osebite; iar dacă cineva îl iubește pe unul, iar pe altul nu-l iubește, dragostea lui nu este după Dumnezeu, ci după om.¹

precum și noi pe voi,

Zice: Lucrul dragostei noastre s-a făcut și l-am arătat în faptă, iar acum ne rugăm lui Dumnezeu ca și lucrul dragostei voastre să se facă și să-l arătați în faptă, fiindcă ne aveți ca măsură și pildă de dragoste pe noi, învățătorii voștri, adică: precum v-am iubit noi, așa se cuvine a ne iubi și voi.

13. ca să întărească inimile voastre neprihănite întru sfințenie, înaintea Dumnezeului și Părintelui nostru, întru arătarea Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu toți sfinții.

Cu cuvintele acestea, dumnezeiescul Pavel le arată Tesalonicenilor că dragostea aduce folos chiar celor ce iubesc, iar nu celor iubiți de dînșii. Și

¹ Pentru aceasta zice și prea-marele Maxim: „Dragostea cea desăvîrșită nu despică firea cea una a oamenilor după socotințele lor osebite, ci de-a pururea privește la aceea una, și pe toți oamenii îi iubește deopotrivă: pe cei osîrdnici îi vede ca prieteni, iar pe cei răi îi iubește ca vrăjmași, făcîndu-le bine, răbdîndu-i îndelung și suferind cele ce vin asupra sa de la dînșii. Ea nu socotește răul niciddecum, ci îl suferă pentru aceia, ca și pe ei să și-i facă prieteni. de ar fi cu puțință; iar de nu, din așezarea sa nu cade, arătîndu-și roadele pururea deopotrivă către toți oamenii” (capitolul 71, întru a doua sută din cele despre dragoste). (n. aut.)

zice: O, de ar prisosi Domnul dragostea voastră, ca să întărească inimile voastre neprihănite!¹ Iar Pavel îl numește aici „Domn” pe Sfântul Duh – precum a înțeles și marele Vasilie² – căci cine altul îi va întări pe Creștini neprihăniți înaintea lui Dumnezeu-Părintele întru venirea Mîntuitorului Hristos, decît numai Duhul cel Sfînt? Și nu a zis doar: „să vă întărească”, ci: „să întărească inimile voastre”, căci – după cuvîntul Domnului – „din inimă ies cugăturile cele rele, uciderile, prea-curviile, curviile, fîlhăriile, mărturiile mincinoase și hulele, și acestea sînt care-l spurcă pe om” (*Matei 15: 19*). Prin urmare, este cu puțință ca omul să nu facă nici un rău cu lucrul, dar să fie rău după inimă, adică: atunci cînd pizmuiește, și viclenește, și pomenește răul și are dogme rele și răzvrătite în inima lui. Iar cu adevărat neprihănit este acel om care își are inima curată de patimile acestea, avînd sfințenie. Căci, înțelegîndu-se cu deosebire, „sfințenia” este întreaga-înțelepciune. La fel, „necurăția”, înțelegîndu-se și mai cu deosebire, este curvia și prea-curvia. Îndeobște însă și după cuprindere, se numește „necurăție” orice păcat, și orice faptă bună se numește „sfințenie”. Iar dumnezeiescul Pavel voiește să fim fără de prihană înaintea lui Dumnezeu-Părintele (căci aceasta este și se zice faptă bună adevărată și curată, aceea care se face plăcută înaintea lui Dumnezeu, iar nu înaintea oamenilor, căci judecata și plăcerea oamenilor este greșită), voiește așadar să fim astfel și întru această viață, dar să ne aflăm fără de prihană și întru venirea Mîntuitorului Hristos, căci de Acesta avem a fi judecați înaintea Părintelui. Deci zice: O, de v-ar întări Duhul cel Sfînt să fiți fără prihană și nepîrîți și acum, și atunci, precum au fost toți sfinții!

¹ Lucru vrednic de însemnat este ceea ce zice dumnezeiescul Hrisostom. Căci, povestînd o dată dumnezeiescul părinte, a arătat că dragostea îi face pe oameni neprihăniți și întru toate nevinovați, iar un prieten de-al lui, auzind cuvîntul, i-a zis că, într-adevăr, dragostea către frați îi poate opri pe oameni de la prea-curvie, de la zavistie, de la vrăjmășie și de la alte asemenea patimi; dar cum este cu puțință a-î opri de la curvie? Iar dumnezeiescul Hrisostom i-a răspuns că îi poate opri și de la curvie. Căci – zice – dacă omul o iubește după Dumnezeu pe femeia cu care curvește, nu numai că nu va mai curvi cu dînsa, dar chiar se va sili a o opri și despre alții care caută să curvească cu dînsa. Prin urmare, cel ce curvește o urăște pe curvă după suflet, și de aceea curvește cu dînsa; iar cel ce o iubește după Dumnezeu va căuta să o slobozească din curvie. Cu aceste cuvinte vorbește sfîntul: „Căci, dacă cineva iubește femeie curvară, nu doar că nu se mai adaugă pe sine la păcat, dar chiar se ispitește a o opri și de către ceilalți bărbați. Drept aceea, a curvi cu dînsa este dovadă că o urăște foarte, iar lucrul celui ce o iubește cu adevărat este a o opri de acea spurcată amestecare” (*Cuvîntul al 4-lea la aceasta*). (n. aut.)

² Marele Vasilie a zis aceasta întru *Despre Sfîntul Duh*, capitolul 21, unde urmează a zice: „Pe Care «Domn» îl roagă să întărească inimile neprihănite întru sfințenie ale credincioșilor din Tesalonic înaintea lui Dumnezeu-Părintele nostru, întru venirea Domnului nostru? Să ne răspundă cei ce-L pun pe Duhul Sfînt împreună cu duhurile slujitoare, care se trîmit spre slujbă! Dar nu au ce răspunde!” (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1. De aici, fraților, vă poftim și vă rugăm întru Domnul Iisus ca, așa cum ați luat de la noi în ce chip se cuvine a umbla și a plăcea lui Dumnezeu, așa să sporiiți tot mai mult.

Zice: Frații mei, fiindcă v-am poruncit mai sus despre cele ce se cuvin și despre năravurile potrivite Creștinilor, ascultați acum și pentru cele ce trebuie a le auzi totdeauna. Căci „de aici” aceasta însemnează, adică „totdeauna”, „în toată vremea de acum înainte”.

Vezi însă – o, cititorule! – smerita cugetare a fericitului Pavel: căci el nu se socotește vrednic de crezare a-i ruga pe Tesaloniceni singur, ci îl ia împreună cu sine și pe Stăpînul Hristos, ca și cum le-ar zice că Hristos îi roagă în locul lui. Iar zicerea „ați luat” arată că Pavel îi învățase nu numai prin cuvinte, ci și prin fapte și prin lucruri. Și zice: Pentru ce vă rugăm? Pentru a spori mai mult, adică pentru a avea mărimea de suflet să faceți ceva mai mult decît ceea ce v-am poruncit, să întreiți poruncile mele. Căci, așa cum pămîntul nu odrăsleşte numai sămînța semănată într-însul, ci o înmulțește prin rod, tot astfel și sufletul nu e dator a sta numai pînă la poruncile primite de la învățători, ci a le și covîrși.

2. Căci știți ce fel de porunci v-am dat prin Domnul nostru Iisus Hristos.

„Poruncă” se zice pentru relele care pricinuesc muncă atunci cînd se fac, iar cînd nu se fac nu pricinuesc nici o laudă. Sînt însă și unele lucruri pe care nu se cuvine a le porunci cineva, adică a le opri cu îngrozire și înspăimîntare, ci trebuie lăsate la socotința ascultătorilor, cum este a da cineva toate averile sale săracilor¹, rămînînd sărac. Fiindcă pentru feciorie

¹ Ia aminte că a da averea săracilor nu este sfătuire, ci poruncă, fiindcă așa ne-o dă Domnul, zicînd tuturor: „Vindeți averile voastre și dați-le ca milostenie!” (Luca 12:33); și iarăși: „Cine nu se va lepăda de toate averile sale nu poate să-Mi fie ucenic” (Luca 24:33). Și dumnezeieștii Părinți mărturisesc aceasta împreună. Căci marele Vasilie, în cuvîntul despre cei bogați, zice așa: „Domnul a rînduit porunca cea dintîi ca pe ceva de nevoie, zicînd: «Vinde averile tale și dă săracilor!»” Iar Hrisostom, care în alte părți spune că a-ți da averile ca milostenie nu e poruncă, în cuvîntul despre feciorie zice așa: „Sîntem datori a le vinde, căci și aceasta ni s-a poruncit.” Iar Teologul Grigorie, în cuvîntul despre iubirea de săraci, nedumerindu-se dacă cuvîntul pe care l-a zis Domnul tînărului acela este lege sau numai sfătuire, se pleacă a hotărî că este mai mult poruncă decît sfătuire: „Porunca aceea care a hotărît și a legiuit desăvîrșirea tînărului întru a-și da averile săracilor să nu fi fost oare nevoie a iubirii de oameni, ci alegere? Oare să nu fi fost lege, ci

a zis Domnul: „Cel ce poate (adică cel ce voiește cu lucrul) a încăpea, să încapă!” (Matei 19:12).

Deci, pentru că urma să le poruncească Tesalonicenilor prin viu glas cu multă îngrozire pentru oarecari lucruri, Pavel nu mai scrie acelea aici, ci numai le aduce aminte de ele. Și iar Îl pune pe Hristos mijlocitor al poruncilor sale, zicînd: Nu v-am poruncit ale mele lucruri, ci ale lui Hristos sînt cele poruncite! Prin urmare, de veți asculta de ele și le veți păzi, ascultați de Însuși Stăpînul Hristos. Iar de nu le veți asculta și le veți călca, de Însuși Hristos vă lepădați și nu ascultați.¹

3. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu: sfințenia voastră.

Adică: Voia lui Dumnezeu este curăția trupului și întreaga-înțelepciune. Sfîntul Apostol poruncește pentru întreaga-înțelepciune și pentru curăție și cînd scrie către Corinteni, și către Timotei, și către Evrei, fiindcă pofta trupescă cea rea este o patimă tiranică și de aceea are trebuință de multe și dese doctorii și învățători ca să se potolească.

Să vă depărtați de toată curvia,

Zice: Fraților, Dumnezeu voiește să vă depărtați de toată curvia, fiindcă multe sînt chipurile păcatului trupesc – pe care Sfîntul Apostol nici nu a voit să le spună în parte, ci le-a cuprins cu nume obștesc.² Însemnează că Teodorit are „de toată curvia”, iar unele izvoade nu o au.

îndemnare? Foarte mult bănuiam aceasta, dar mă tem că cei din stînga, «iezii», și «caprele» și cei ce se ocărăsc de către Cel ce va sta Judecător se vor osîndi cu această rînduială, nu pentru că au răpit, nici pentru că au jefuit, sau au prea-curvit sau au făcut altceva din cele oprite, ci pentru că nu L-au odihnit pe Hristos prin săraci.” Vezi și cuvîntul al 13-lea din *Hristotitia*. Iar ce osebite are porunca de învățătură, vezi la stihul 11 al capitolului 4 al celei dinții către Timotei. (n. aut.)

¹ Însemnează că – după Teodorit – cuvintele acestea ale Apostolului: „prin Domnul nostru Iisus Hristos”, sînt de ajuns să înfrunte hula lui Arie și a lui Evnomie. Căci, dacă după dinșii prepoziția „prin” îi arată pe slujitori, atunci înseamnă că Domnul Iisus Hristos a fost slujitor al lui Pavel, căci prin Domnul Iisus a adus acela porunca. Iar dacă și ei fug de hula aceasta și mărturisesc că Pavel este rob, iar Domnul este Domn, este deci arătat că Pavel folosește prepozițiile fără osebite.

² Din cuvîntul acestia al Apostolului se trage încheierea că și malahia, în orice chip s-ar face, și oricare altă necurăție, se numește mai cuprinzător „curvie”. Și ce zic acestea, de vreme ce Domnul a numit „prea-curvie” și pofta de femeie ce se face în inimă, zicînd: „Tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată, a prea-curvit cu ea în inima sa” (Matei 5:25). Pentru aceasta, și dumnezeiescul Maxim zice cuvintele acestea, care, pe cît sînt de înfricoșate, pe alții sînt de adevărate: „Precum trupul are ca lume lucrurile, așa și mintea

4. ca să știe fiecare dintre voi a-și păzi vasul său întru sfințenie și cinste,

Aici, dumnezeiescul Apostol numește „vas” trupul omului¹. Deci, când noi păzim întreaga-înțelepciune și trupul nostru este întru sfințenie, atunci îl avem ca o avuție a noastră. Iar când, dimpotrivă, trupul nostru este necurat, atunci îl are păcatul ca avuție, fiindcă trupul face ceea ce poruncește păcatul, și pentru aceasta se face rob supus păcatului. La fel, trupul nostru se află întru cinste atunci când păzește întreaga-înțelepciune și fuge de toate păcatele trupești. Prin urmare, păcatul este necinste. Și ia aminte la acest „a ști” pe care-l zice aici Pavel, căci acesta însemnează că întreaga-înțelepciune și fecioria trupului se isprăvește din învățătură și iscusință. Unde sînt dar maniheii și marchioniții, care bîrfesc zicînd că trupul este rău și necurat din fire și că nu este cu putință a se face curat nicidecum, cu nici un chip?

5. nu întru patima poftirii,

Adică: Aceasta este voia lui Dumnezeu, ca tot Creștinul să-și aibă trupul lipsit de poftă pătimașă. Pentru că este și poftă nepătimașă, aceea după lucrurile dumnezeiești și duhovnicești. De aceea s-a și numit Daniil Proorocul „bărbat al doririlor”, adică al doririlor Duhului Sfînt. Sau, Apostolul numește „patimi de poftă” toate pricinile ce aprind pofta, precum este desfătarea, bogăția, nelucrarea mîinilor, lenevirea, pătimașa mișcare a simțirilor și mai ales a vederii. Și zice: Fiecare din acestea se poate numi „patimă de poftă”. Prin urmare, și noi, dacă voim să fim întreg-înțelepți și să păzim fecioria, se cuvine a nu primi nici o patimă care aprinde pofta trupească.

are ca lume noimele [«înțelesurile», *n. m.*]. Și, precum trupul curvește cu trupul muierii, așa și mintea curvește cu înțelegerea muierii prin nălucirea trupului aceleia, căci își vede chipul trupului împreună cu chipul muierii după gînd. Tot la fel, se răzbină după gînd și asupra chipului celui ce l-a mîhnit, prin chipul trupului său. La fel se înșimplă și la celelalte păcate. Căci, ce face trupul cu lucrarea în lumea lucrurilor, acelea le face și mintea în lumea înțelegerilor” (capitolul 53 din nota a treia despre dragoste). (*n. aut.*)

¹ Și Teodorit a înțeles așa „vasul”, zicînd: „Unii au tîlcuit că «vasul» este femeia, soția. Iar eu socotesc că a numit așa trupul fiecăruia, căci nu dă legea numai celor căsătoriți.” Iar Sfințitul Mitrofan – tîlcuind zicerea căpeteniei Petru, care zice: „Voi, bărbaților, de asemenea, trăiți înțelepțește cu femeile voastre, ca fiind făpturi mai slabe, și faceți-le parte de cinste, ca unora care, împreună cu voi, sînt moștenitoare ale harului vieții” (1 Petru 3:7) – tîlcuind aceasta așadar, Sfințitul Părinte zice că Pavel vorbește aici de femeia oricărui bărbat, pe care bărbatul se cuvine a o avea cu cinste, adică se cuvine a o cruța, a se înfrîna și a nu se amesteca cu dînsa după sațiu. Una, pentru că femeia este neputincioasă din fire; și alta, pentru că este moștenitoare a darului vieții împreună cu bărbatul său. Iar unii adaugă că, de multe ori, din neastîmpărata amestecare, moare femeia. (*n. aut.*)

cum fac „neamurile”, care nu-L cunosc pe Dumnezeu.

Fiindcă nu-L cunosc pe Dumnezeu, „neamurile” (păgînii) nu au nădejde de răsplătire, și de aceea își dăruiesc toate mișcărilor îndulcirii trupești și pentru dînsa lucrează.

6. Să nu întreceți măsura și să nu lăcomiți întru lucrul fratelui,

Mai sus, Apostolul a vorbit despre tot chipul curviei, iar acum vorbește osebit despre prea-curvie, numind-o „lăcomie” și călcare de lege. Și o numește așa după cum se cuvine, căci Dumnezeu a dat femeie fiecăruia și a pus legi și hotare firii, adică a se împreuna fiecare doar cu femeia sa. Drept aceea, se face lăcomie întru împreunare, și anume lăcomie împotriva fratelui, cînd cel ce are femeie o lasă și prea-curvește cu femeia fratelui său.¹

de vreme ce Domnul este judecător răsplătitor pentru toate acestea, cum v-am spus și v-am mărturisit și mai înainte.

Zice: O, fraților! – să nu socotiți că zic acestea numai pentru femeile ce au bărbați Creștini, căci le zic și pentru femeile celor necredincioși. Și nu se cuvine a le avea de obște nici pe femeile fără bărbați și slobode. Pentru că Domnul răzbună și osîndește toate aceste păcate trupești, și cîți le fac nu vor rămîne nepedepsiți, ci vor lua înmiit îndoită osîndă pentru reaua lor lucrare și îndulcire întru acestea. Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea lui Pavel: mai întîi, i-a rugat pe Tesaloniceni; al doilea, i-a mustrat în chip dojenitor, zicînd că fac ca neamurile care nu-L cunosc pe Dumnezeu; al treilea, din silogisme² (sau socoteli) a arătat necuviința prea-curviei, numind-o „lăcomie”; și, în sfîrșit, îi înfricoșează cu judecata și răsplătirea lui Dumnezeu și le aduce aminte că au auzit de multe ori de la dînsul acestea.

7. Căci Dumnezeu nu ne-a chemat spre necurății, ci spre sfințenie.

8. Drept aceea, cel ce defaimă nu defaimă omul, ci pe Dumnezeu, pe Cel ce ne-a dat Duhul Său cel Sfînt.

¹ Iar dumnezeiescul Hrisostom dovedește că „prea-curvar” se zice nu numai bărbatul ce păcătuiește cu femeie măritată, ci și cel însurat care păcătuiește cu femeie slobodă, pentru că o nedreptățește pe femeia sa cu împreunarea cu femeia nemăritată, sfîntul zicînd așa: „Și nu este prea-curvie numai cînd un bărbat păcătuiește cu femeie măritată, ci chiar și cu una lăsată și slobodă. Căci, fiind el legat cu femeie, lucrul este prea-curvie. Căci, chiar dacă aceea ce prea-curvește nu este legată, tu ești legat! Ai călcat legea! – ai nedreptățit «trupul tău», adică pe femeia ta” (Cuvîntul al 5-lea la aceasta).

² Judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (n. m.)

Fiindcă mai sus a zis: Tu, cel ce prea-curvești, îl nedreptățești pe fratele tău – și că Dumnezeu Se răzbună asupra nedreptății acesteia, Apostolul lățește aici înțelegerea cuvântului și arată că – măcar și necredincios de ar fi bărbatul a cărui femeie prea-curvește – totuși Creștinul ce ar face preacurvia aceasta se va munci negreșit. Fiindcă Dumnezeu – zice – te va pedepsi pe tine, preacurvarule, nu pentru a-i răzbuna bărbatului necredincios al celei ce a prea-curvit cu tine, ci pentru a-Și răzbuna Lui-Și, fiindcă este Dumnezeu, Cel ce te-a chemat spre curăție, iar tu, prin necurăția ta, L-ai ocărît pe El, Care ți-a dat Duhul cel Sfânt.¹ Drept aceea – măcar de ar fi o roabă sau femeia împăratului, dar măritată, aceea cu care ai prea-curvi – păcatul este unul și același, fiindcă unul și același este Dumnezeu care S-a ocărît – fie prin roabă, fie prin împărăteasă – și El este Cel care te va osîndi pentru că ai spurcat Duhul cel Sfânt ce ți L-a dat prin Sfântul Botez.

Să înțelegi zicerea aceasta și într-alt chip: Dumnezeu Își răzbună Lui-Și și ne pedepsește fiindcă ne vede că, întru aceste păcate trupești – de curvie, prea-curvie și celelalte – Îl defăimăm mai mult pe El decît pe oameni. Căci, cînd voim să facem curvie, sau prea-curvie sau alt păcat trupesc, ne silim să nu ne vadă ochii oamenilor, dar Îl defăimăm pe Dumnezeu, Care ne vede.

9. Iar despre iubirea de frați nu avem trebuință a vă scrie,

Aici, Apostolul nu vorbește despre dragostea pentru toți oamenii, ci despre aceea către frații Creștini. Și face sfătuirea după forma retorică a luării, zicînd: Nu avem trebuință a vă scrie vouă, Creștinilor, despre dragostea către frații voștri. Și zice aceasta pentru două pricini: una, că atît de firească este iubirea de frați, încît nu are trebuință de nici o învățătură, căci lucrurile prea-mari, firești și de nevoie sînt arătate tuturor; și alta încă, pentru ca să-i îndemne cu forma aceasta pe Tesaloniceni mai mult spre iubirea de frați, deșteptîndu-i a nu se arăta mai jos decît socotița lui pentru dînșii că ei, luînd-o mai înainte, au isprăvit fapta bună a iubirii de frați.

¹ Și nu numai Dumnezeu Se răzbună și-i pedepsește pe cei ce prea-curvesc sau curvesc cu femeia necredincioasă – Agareancă [„musulmană”, adică din Agar, mama lui Ismail. *n. m.*], sau Evreică sau altceva –, ci și Biserica lui Hristos îi însărcinează pe unii ca aceștia cu mai mari certări și canoane decît pe ceilalți prea-curvari și curvari care curvesc sau prea-curvesc cu față [„persoană”, *n. m.*] drept-slăvitoare, pentru satanica spurcăciune ce au primit-o de la femeile necredincioase și de la eretice. După Canonul 51 al lui Kitru și după a 47-a răspundere a lui Valsamon, unii ca aceștia nu se cuvine a fi miruiți a doua oară cu Sfîntul și Marele Mir, precum fac oarecari duhovnici neînvățați, pentru că Sfîntul Mir se dă încă o dată la cei ce s-au lepădat o dată de drept-slăvitoarea credință și apoi s-au întors iar la dînsa, dar nu și la unii ca aceștia. (*n. aut.*)

căci voi sînteți învățați de Dumnezeu să vă iubiți unii pe alții.

O, cititorule! – vezi ce laudă scrie aici Pavel, zicînd: Frații mei Creștini, pe Dumnezeu Îl aveți învățător al acestei fapte bune a iubirii de frați. Aceasta striga și Isaia, proorocind: „Și-i voi pune pe toți fiii tăi învățați de Dumnezeu” (Isaia 54:13). Și Ieremia a zis: „Și nu se vor mai învăța unul pe altul și frate pe frate, zicînd: Cunoașteți pe Domnul! – căci toți de la sine Mă vor cunoaște, de la mic pînă la mare” (Ieremia 31:34). Încă și Domnul a zis: „Vor fi toți învățați de Dumnezeu” (Ioan 6:45).¹

10. Căci aceasta și faceți față de toți frații care sînt întru toată Machidonia.

Apostolul nu zice doar că: „voi, Tesalonicenii, sînteți învățați de Dumnezeu”, ci: „din faptele voastre știu că sînteți învățați de Dumnezeu”. Și arată aici Machidonia pentru că Tesalonicul era mitropolie [„capitală”, n. m.] a Machidoniei.

11. Vă rugăm însă pe voi, fraților, să prisosiți mai mult și să rîvniți a vă liniști, a face fiecare cele ale sale și a lucra cu mîinile voastre, precum v-am poruncit,

Zice: Că sînteți iubitori de frați, prea-bine o știu. Iar acum vă rog să și prisosiți, adică să adăugați la iubirea de frați și la milostenie și mai mult să vă îndemnați la aceasta. Deci, ori fă stare aici și citește de la alt început aceasta: „a vă liniști și a face cele ale voastre”; ori unește zicerea „să rîvniți” cu zicerea „să vă liniștiți, să faceți ale voastre și să lucrați cu mîinile”, adică: Fraților Creștini, vă rugăm – zice – să rîvniți a vă liniști, a face cele de trebuință ale voastre și a lucra cu mîinile, precum v-am poruncit.²

¹ Și spune că erau „de Dumnezeu învățați” să se iubească unii pe alții, fiindcă erau învățați de Fiul lui Dumnezeu – Care a zis: „Poruncă nouă vă dau: Să vă iubiți unul pe altul!” (Ioan 13:34) – și de Dumnezeu-Părintele, Care a zis în Testamentul Vechi: „Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși!” (Levitic 19:18). Iar Teodorit zice: „Aici, Pavel numește «iubire de frați» iubirea dării de bani, pentru care Tesalonicenii nu au trebuință de sfătuire, fiindcă această faptă bună li s-a dat de la Dumnezeu.” (n. aut.)

² La Icumenie, zicerea aceasta se tîlcuiește așa: „Pentru ce să rîvniți? Pentru a vă liniști și a vă face trebile voastre, ca și cum ar zice: Nu vă rușinați că ați sărăcit pentru Hristos, ci să socotiți aceasta rîvnă, anume că vă liniștiți, și vă faceți trebile voastre și lucrați cu mîinile.” Iar Teodorit o tîlcuiește așa: „Se întîmplă că unii aveau rîvnă și dădeau celor nevoiași cele trebuincioase, iar aceia, pentru rîvna acestora, se leneau să mai lucreze. Deci pe aceia i-a lăudat în chip potrivit, iar pe aceștia i-a sfătuit cele potrivite. Și potrivit

Din cuvîntul acesta, dumnezeiescul Apostol arată că aceia ce sînt nelucrători sînt și iscoditori și oameni tulburători, căci împotriva liniștirii este tulburarea, și împotriva îngrijirii de trebile tale este iscodirea. Așadar, zicîndu-le Creștinilor să lucreze cu mîinile lor meșteșuguri, Pavel îi rușinează pe aceia care defaimă lucrările de mînă, trupești, și le caută numai pe cele duhovnicești. Căci omul, fiind îndoit (adică suflet și trup), se cuvine să aibă și lucrare îndoită, trupească și sufletească. Deci voi – o, lipsiților de minte! – care defăimați lucrările cele trupești și de mîini, spuneți dar, poate lucra cineva postul cu mîinile sale, sau culcarea pe pămîntul gol, sau citirea, sau rugăciunea? Nu, cu adevărat! Deci dumnezeiescul Apostol vorbește aici despre meșteșugul și lucrul de mînă cel trupesc, iar nu pentru lucrarea duhovnicească a minții. Iar meșteșugul și lucrarea de mînă (rocodelia) sînt mai mult duhovnicești, fiindcă se lucrează pentru a-i împărtăși pe alții cu milostenie, adică să dea fraților celor săraci. Iar milostenia, pe lîngă că este faptă bună trupească, este încă și faptă bună duhovnicească, de vreme ce se naște din dragostea cea după duh. Dar Tesalonicenii erau săraci, căci li se răpiseră averile de către înșși compatrioții lor, Iudeii cei necredincioși, și nu aveau de unde să dea săracilor, și de aceea îi îndatorează Apostolul să lucreze, pentru a-i putea milui pe cei lipsiți. Iar dacă le poruncește să lucreze acestora, cărora li se răpise averile pentru Hristos, cu mult mai mult poruncește să lucreze ceilalți Creștini, care nu au pătimit aceasta.

12. ca să umblați cu bun chip către cei din afară și să nu aveți trebuință de nimic.

Adică: O, Creștinilor! – de aceea se cuvine a lucra meșteșug, pentru a vă aduna cele de nevoie, ca să nu umblați cu chip necuviincios și să vă arătați fără rînduială și pricinuitoari de sminteală către cei din afară (necredincioși), cerînd milostenie de la alții. Și frumos nume a pus Apostolul, fiindcă, în loc de „a nu sminti”, a zis: „a nu umbla fără cuviință”¹, ca să nu-i înfrunte. Căci – zice – dacă credincioșii Creștini se smintesc cînd văd vreun om sănătos și

a numit «rîvnă» lucrarea: căci cei ce se puteau hrăni și fără să lucreze, nesuferind însă a vieții astfel, își chivemiseau viața din lucrarea mîinilor pentru iubirea de frați a celor de o credință.” Din cuvintele acestea ale dumnezeiescului Pavel, Teodorit trage încheierea că se cuvine a lucra lucru de mînă și meșteșuguri nu numai săracii care nu au înlesnirea vieții, ci și bogații și cei ce au chipul chivemisirii, căci lucrarea mîinilor frămîntă trupul și îl întărește, adună mintea, liniștește simțurile și-l strînge pe om. (n. aut.)

¹ Și Teodorit zice așa pentru aceasta: „A nu umbla fără cuviință» însemnează a nu vieți întru nelucrare, a nu cîștiga cele de trebuință din lucrare, ci a alege viața cerșetorească și a aștepta milostenie de la ceilalți.” (n. aut.)

bun de lucru cerînd milostenie (numindu-l „neguțător de Hristos”, căci face negoț cu numele lui Hristos ca să adune bani), cu mult mai virtuos se smințesc de acesta neamurile cele necredincioase.

13. Nu voim a nu ști voi, fraților, despre cei ce au adormit,

Aici, dumnezeiescul Apostol pornește cuvîntul despre înviere. Căci, deși le vorbise Tesalonicenilor despre aceasta și mai înainte, aici le arată și le descoperă o noimă tainică despre înviere. Sau Tesalonicenii aveau toată cunoștința despre înviere, dar poate se tînguiau mai mult decît se cuvine pentru frații lor răposați, și Apostolul îndreptează greșeala aceasta acum. Căci multe lucruri ne întristează cînd nu le știm, iar după ce le aflăm, ne slobozim de întristarea lor, și de aceea zice Pavel: „nu voiesc a nu ști voi, fraților”. Și nu a zis: „pentru cei ce au murit”, ci: „pentru cei ce au adormit”, de la însuși acest nume al celor adormiți întru Hristos fiind arătat că au să se scoale, căci cel ce doarme e firesc să se și scoale.

ca să nu vă întristați ca ceilalți, care nu au nădejde.

Zice: Aceia se cuvine a se întrista și a se tîngui cu covîrșire [„peste măsură”, *n. m.*] pentru morții lor, cei care nu au nădejde (ce nădejde? a învierii morților pe care-i plîng), adică necredincioșii și păgîinii, iar nu voi, Creștinii, care aveți nădejde că vă veți scula cu nestrîcaciune și cu slavă. Să auzim așadar noi, Creștinii, cuvintele acestea ale Apostolului! Căci, dacă-i plîngem „cu amar” (după Hrisostom) ori „fără măsură”¹ (după Teo-

¹ Pentru aceasta zice și Teodorit: „Nu oprește întristarea desăvîrșit, ci o leapădă pe aceea fără măsură și mîngîie cu nădejdea învierii.” Iar ritorul cel aurit al Bisericii dovedește și poruncește în multe părți că nu se cuvine a plînge Creștinii cu amar și a se întrista fără măsură pentru rudenile lor ce au adormit, scriind el cuvinte întregi despre aceasta. Astfel, în cuvîntul al patrulea la aceea către Evrei, îi oprește pentru multă vreme de la Biserica lui Hristos, ca pe niște slujitori la idoli, pe cei care-și plîng soții morți chemînd bocitoare ca să-i bocească; la fel le afurisește (adică le oprește de la Biserică) și pe femeile acelea bocitoare. Și zice așa: „De va nămi cineva pe bocitoarele acestea, (...) îl voi opri pe acela de la Biserică pentru multă vreme, ca pe un slujitor la idoli. Căci, dacă Pavel îl numește «slujitor la idoli» pe lacomul de averi, cu mult mai virtuos [se numește așa] cel ce aduce asupra celui credincios obiceiurile slujitorilor la idoli. (...) Și pe ticăloasele acelea le oprim prin voi a nu se băga niciodată la ducerile [«inmormîntările», *n. m.*] credincioșilor morți, ca să nu le silim a-și boici cu adevărat răutățile lor.” Și pentru ce – o, Creștine! – să plîngi cu amar și să te tînguești peste măsură pentru cei adormiți? Nu auzi cum cîntă Biserica laude și mulțumiri lui Dumnezeu pentru moartea celor adormiți? Iar acestea ce sînt altceva, decît numai semne de bucurie și de veselie? Nu vezi cum aprindem făclii luminoase, și cu acestea îi petrecem din lumea aceasta pe cei ce au adormit ca pe niște

nevoitori și ostași? Iar făcliile ce însemnează altceva, decât bucuria și veselia pe care o dobîndim pentru că Dumnezeu i-a slobozit pe frații noștri din ostenele vieții acestora și îi odihnește în viața ce va să fie? Așa hotărăște aceasta Ioan cel cu limba aurită, zicînd: „Spune-mi, ce vor făcliile cele strălucite? Au nu îi petrecem pe aceștia ca pe niște nevoitori? Și ce vor cîntările? Au nu-L slăvim pe Dumnezeu și-I mulțumim că i-a încununat pe cei ce s-au dus, că i-a izbăvit de ostenele, că i-a scos din robie și-i are lîngă Sine? Au nu pentru aceasta sînt laudele? Au nu pentru aceasta sînt cîntările de psalmi? Acestea toate sînt ale celor ce se bucură, căci zice: «Dacă se bucură cineva, să cînte!» (Ioan 5:13)” (în cuvîntul al patrulea la cea către Evrei). În altă parte, același Ioan tîlcuiește mai curat ce însemnează cele săvîrșite pentru cei adormiți, căci, în cuvîntul despre cei ce plîng cu amar pentru cei săvîrșiți, zice așa: „Îi petrecem pe cei adormiți cu psalmi și cu laude, ca astfel să ne arătăm mulțumirea către Stăpînul Hristos pentru moartea lor. Și-i îmbrăcăm pe răposați cu giulgiuri și cu haine noi, ca astfel să arătăm îmbrăcămintea cea nouă a nestrîcaciunii pe care au să o primească. Turnăm peste ei unt-de-lemn, crezînd că acesta li se va face merinde și ajutor spre viața de acolo. Îi întovărim cu tămîierii și cu făclii luminoase, cu ele însemnînd că s-au izbăvit de întunericul și de putoarea acestei vieți și s-au dus către lumina cea adevărată și către buna mireasmă cea pururea vecuitoare. Așezăm mormîntul lor și trupul lor către răsărit, arătînd cu aceasta învierea pe care o vor dobîndi.”

Și dumnezeiescul Dionisie Areopagitul zice că „adevărul Creștin nu se întristează cînd vine moartea, ci se bucură, și se veselește că a ajuns la sfîrșitul nevoințelor acestei vieți și cu multă îndulcire de suflet intră pe calea învierii ce va să fie. Iar casnicii și rudeniile celui adormit în acest chip se bucură, și-l fericesc pe acela că a ajuns la sfîrșitul biruinței și-I mulțumesc lui Dumnezeu, pricinuitoarelor acestei biruințe, rugîndu-L să-i învrednicească și pe ei a ajunge la un asemenea sfîrșit. Apoi, ridicîndu-l pe cel adormit, îl aduc la arhieru ca să-i dea cununile biruinței. Iar arhierul îl primește pe cel adormit vesel și cu bucurie și săvîrșește pentru dînsul cele obișnuite și legiuite” (capitolul 7 din *Despre ierarhia bisericască*). Frații mei, ați văzut ce rînduială săvîrșește Biserica lui Hristos pentru cei ce au adormit întru Dînsul? Ați auzit cum se cuvine să primească moartea adevărul Creștin și în ce chip se cuvine să se poarte rudele la adormirea lui? Deci vă rog, spuneți-mi, la o asemenea sfință rînduială mai încap plîngerii, lacrimi amare și tînguiri peste măsură? Negreșit, acestea sînt cu totul nevrednice de o sfințită și cuviincioasă rînduială ca aceasta a Creștinilor și de credința celor ce nădăduiesc învierea.

Și mai adaugă încă și aceasta, anume că rămășițele Creștinilor (adică trupul cel mort) nu se cuvine a fi îngropate în biserică sfințită, precum zice Ioan al Kipurului și Valsamon, la întrebarea 38. Căci – de vreme ce Canonul 73 al Soborului al șaselea ecumenic poruncește a nu rămîne să doarmă cineva nici în catehumele bisericilor, vii fiind – cu mult mai vîrtos nu se cuvine a rămîne în biserică morții cei plini de putoare și de putrejune. Iar cum că arhierii, și toți preoții și credincioșii se cuvine a-l săruta pe cel adormit, mărturisește dumnezeiescul Dionisie Areopagitul: „Săvîrșindu-se aceasta, ierarhul însuși îl sărută pe cel adormit, și apoi toți cei de față. Căci dulce și cinstit este tuturor celor după chipul lui Dumnezeu cel ce s-a săvîrșit întru viața dumnezeiască” (capitolul 8 din *Despre ierarhia bisericască*). Prin urmare, obiceiul de a nu-l săruta pe cel adormit preoții ce au să slujească liturgia este iudaic și străin de Creștini, căci Evreii aveau obiceiul de a socoti lucrul necurat a se atînge de trup mort. Așadar, unii ca aceștia să se îndrepteze, iar de nu, să se cerceteze de către părinții duhovnicești și de sfinții arhierii. La fel se cuvine a fi certați și muierile și bărbații care merg și plîng asupra mormintelor morților lor. De asemenea, și cei ce nu vor să meargă să asculte liturgia și restul slujbei din biserică unde se îngroa-

pă vreo rudenie de-a lor. Mai adăugăm în această subînsemnare că – așa cum nu se cuvine a plînge cu amar și a se tîngui Creștinii mai mult decît se cuvine pentru rudele moarte (precum zice aici atît dumnezeiescul Apostol, cît și tilcuiitorii dumnezeiescului Apostol, Hrisostom și Teodorit) – tot așa și dimpotrivă, nu se cuvine ca aceiași Creștini să rămîină fără împreună-pătîmire, fără mîhnire și fără simțire la morțile rudele lor, fiindcă aceasta este însușire a fiarelor celor nesimțitoare, iar nu a oamenilor cuvîntători și simțitori. Căci, așa cum este un lucru covîrșitor a-i plînge cu amar pe cei morți, tot astfel, a nu-i plînge nicidecum este o lipsă, iar covîrșirea și lipsa sînt deopotrivă de rele și de prihănite. Se cuvine a se mîhni și a lăcrima puțin Creștinii la morțile rudelor lor pentru trei pricini: 1) Pentru că moartea nu este lucru și lucrare a lui Dumnezeu – să nu fie! –, ci faptă și lucrare a diavolului și a păcatului. Și nu este nici ispravă firească, ci afară de fire, căci zice Solomon: „Dumnezeu nu a făcut moartea” (*Înțelepciunea* 1:13) și: „Dumnezeu l-a zidit pe om spre nesticăciune, iar moartea a intrat în lume din pizma diavolului” (*Înțelepciunea* 2:23). Așadar, trebuie să-l plîngem pe cel ce moare fiindcă s-a lipsit de lumina vieții, care este lucrare a lui Dumnezeu, precum poruncește și Sirah, zicînd: „Plînge pentru morți, că le-a lipsit lumina” (*Sirah* 22:9). 2) Pricina cea mai însemnată pentru care se cuvine a se mîhni puțin Creștinii pentru moartea rudelor este că ei au păcătuit, oameni fiind, iar păcatul desparte sufletul de Dumnezeu și pentru aceasta este vrednic de mîhnire și de lacrimi. Și, cu cît a fost mai rea viața aceluia, cu atît mai mult se cuvine a ne mîhni pentru ei, mai ales dacă nu au apucat a se pocăi, mărturisindu-se și împărtășindu-se cu Dumnezeieștile Taine. Căci unora ca aceștia li se potrivește cele zise de Sirah: „Fiule! Pentru cel mort varsă lacrimi și, ca și cum ai fi pălămit grele încercări, începe plîngerea. Și după cuvîntă acoperă tu trupul lui și nu trece cu vederea înmormîntarea lui. Amară plîngere fă și fierbinte tînguire” (*Sirah* 38:16-18). Căci Dumnezeu Se îmblînzește către cei morți pentru întristarea și lacrimile ce se varsă pentru păcatele lor de către cei vii. 3) Și, cea mai de pe urmă: căci – dacă dobitoacele cele necuvîntătoare se mîhnesc din fire, iar multe chiar și lăcrimează cînd se despart una de alta – cu cît mai vîrtos se cuvine a se mîhni cu măsură oamenii cei cuvîntători pentru despărțirea de rudele lor ce au murit? Căci a zis unul dintre Părinți: „Eu am văzut și viețuți lăcrimînd cînd s-au despărțit de soții lor.” Iar cele zise au fost adevărate de Domnul, Care a lăcrimat pentru moartea lui Lazăr, pentru a ne da pildă și a ne legiui să nu fim fără împreună-pătîmire și cu totul nemîhnii pentru moartea rudelor noastre, dar nici să fim iubitori de întristare și mult-plîngători pentru dînșii. Aceasta o adeverează și marele Vasilie, zicînd așa: „Trecînd cu vederea pretutindeni slăbiciunea noastră, Domnul a cuprins patimile cele de nevoie cu oarecare măsuri și hotare, ferindu-ne de lipsa de împreună-pătîmire și de sălbăticia de fiară și lepădînd iubirea de întristare și multa plîngere ca pe o faptă rea. Pentru aceasta, lăcrimînd pentru prieteni, El a arătat împărtășirea firii omenești și ne-a slobozit de covîrșirea pentru amîndouă, adică: nici cu totul a ne slăbănogi către patimi, nici a fi lipsiți de simțire către cele mîhnitoare.” Și iarăși: „Așa, nici lacrima Domnului nu este legiuire spre a plînge, ci măsură prea-bine închipuită și canon spre a osebii cele întristătoare cu scumpătate, după cum se cuvine, cu bună cuvîntă rămîinînd întru hotarele firii. Deci nici femeilor, nici bărbaților nu li se dă voie iubirea de întristare și multa lăcrimare, ci doar cît s-ar răcori de cele mîhnitoare, [adică] a slobози puține lacrimi și suspinuri, și aceasta cu liniște și fără glas, nici rupîndu-și hainele sau aruncînd țărîină asupra-le, nici făcînd altceva din acele necuviincioase prostii omenești” (cuvinte despre mulțumire). Deci, la morțile obișnuite ale Creștinilor, se cuvine a ne mîhni și a lăcrima măsurat, iar la morțile sfinților nu se cuvine a ne mîhni nicicum, ci a ne bucura duhovnicește și a-i prăznui, fiindcă acei sfinți sînt învederat biru-

dorit) pe frații noștri adormiți întru Hristos, ne facem asemenea cu păgînii și cu cei necredincioși, care nu au nădejde de înviere. Dar ce, o, fericite Pavele? De aceea nu voiești a rămîne Tesalonicenii întru neștiință despre cei ce au adormit, numai pentru a nu se întrista? De ce nu zici mai bine că nu voiești aceasta pentru ca ei să nu se osîndească în muncă? Ne răspunde așa: Le zic să nu se întristeze peste măsură pentru cei adormiți pentru că această întristare le pricinuieste osînda muncii.

14. Căci, de credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pe cei adormiți cu Iisus îi va aduce împreună cu El.

Zice: Precum Dumnezeu L-a sculat pe Domnul Iisus, Cel ce a pățimit și a murit trupește, tot așa ne va scula și pe noi. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul zice cu îndrăzneală despre Domnul că a murit, fiindcă învierea Lui s-a făcut deja; iar despre noi, de vreme ce învierea noastră nu s-a făcut încă, zice: „cei adormiți”, ca să arate că ne vom scula și vom învia, căci zice David: „Au doar cel ce doarme nu va adăuga să se scoale?” (*Psalm 40:9*).¹ Iar zicerea „pe cei adormiți cu Iisus îi va aduce” se înțelege în două chipuri: sau că îi va aduce „prin Iisus”, anume că Iisus Se va face mijlocitor al învierii lor și-i va înfățișa înaintea Părintelui; sau că „adormiți” se unește cu zicerea „cu Iisus”, adică: Dumnezeu va aduce întru slava și întru împărăția Sa pe cei ce au adormit cu Iisus, adică pe Creștinii cei credincioși și drepti. Fiindcă dreptii Creștini, avîndu-L locuind în inima lor pe Hristos prin dar, adorm și mor cu Iisus. Deci Pavel vorbește aici despre învierea din parte, adică despre învierea cu slavă a credincioșilor, care se va face împreună cu Domnul, despre învierea dreptilor celor ce s-au săvîrșit întru credință și în dar. Căci pe aceștia îi va aduce Dumnezeu împreună cu Însuși Iisus, adică îi va răpi din toate părțile lumii, pe nori, împreună cu

itori ai păcatului, ai celui ce este vrednic de întristare și de multe lacrimi, și moartea sfinților este pricinuire învederată a adevăratei vieți. (Vezi și subînsemnarea Canonului 83 al sinodului 6, în *Canonicul nostru*). (n. aut.)

¹ Și înțeleptul Fotie zice aceasta: „Pentru ce, cînd vorbește despre Hristos, Pavel numește «moarte» moartea Lui, iar cînd vorbește despre sfîrșitul nostru, o numește «adormire», iar nu «moarte»? Căci, pomenind de sfîrșitul oamenilor de trei ori întru același cuvînt, niciodată nu-l numește «moarte», ci «adormire», ca să mîngîie durerea. Căci, unde s-a făcut învierea, cutează a numi sfîrșitul «moarte»; iar acolo unde învierea rămîne încă întru nădejde, îl numește «adormire», prin aceasta mîngîindu-ne și dîndu-ne bune nădejdi, căci acela ce doarme negreșit se va scula, fiindcă nici moartea nu este nimic altceva decît un somn îndelungat” (*Amfilohia*, întrebarea 187). Aceleași le zice și dumnezeiescul Hrisostom la zicerea aceasta a Apostolului, pe care Fotie le-a luat întocmai. (n. aut.)

Domnul. Așadar Pavel vorbește aici despre învierea din parte, despre care Tesalonicenii nu știau, iar nu despre aceea obștească, a tuturor oamenilor, căci despre aceasta știau. Deci acum Apostolul voiește să-i mîngîie pe Creștini, dovedindu-le că învierea credincioșilor are să se facă cu cinste și cu slavă multă, și din aceasta să-i înduplece a nu se întrista pentru cei adormiți. Căci toți oamenii – și credincioșii, și necredincioșii – au să învieze cu adevărat, însă nu toți cu slavă și cu cinste, ci doar cei credincioși, adică cei ce au credința întovărășită cu faptele bune, adică dreptii.

15. Căci aceasta vă grăim cu cuvîntul Domnului,

Fiindcă vrea să spună un lucru de mirare, Apostolul îl face vrednic de crezare prin cuvîntul Domnului. Și zice: O, Creștinilor! – ceea ce voi zice nu e de la mine, ci am aflat-o de la Domnul nostru Iisus Hristos. Căci insuflatul de Dumnezeu Pavel a auzit cuvîntul acesta aievea și fără mijlocire chiar de la învățătorul său Hristos, adică prin descoperire și prin insuflare dumnezeiască, cum a fost și acela: „Mai fericit este a da decît a lua” – precum se zice la *Fapte* (*Fapte* 20:15). Iar celelalte cuvinte le zicea prin luminarea Sfîntului Duh, dar nu erau înseși zicerile Sfîntului Duh!

că noi, cei vii care vom fi rămași întru venirea Domnului, nu-i vom întrece pe cei adormiți,

Marele Pavel zice aici, cu alte cuvinte, ceea ce zicea în epistola înția către Corinteni, adică: „întru o cirtă, în clipeala ochiului” (*I Corinteni*

¹ Căci sfinții teologi zic că – așa cum cineva poate trimite o scrisoare în două chipuri: sau să-i spună scriitorului chiar cuvintele pe care vrea să le scrie, sau să-i spună doar noima [„înțelesul”, *n. m.*] și să-l lase pe scriitor să alcătuiască scrisoarea cu cuvintele sale – tot așa – zic aceia – se întîmplă și cu Sfîntul Duh. Adică: sau a dictat toate cuvintele *Dumnezeieștilor Scripturi* – atît pe ale celei vechi, cît și pe ale celei noi, a cărei parte este și epistola aceasta a dumnezeiescului Pavel – precum mărturisesc purtătorul de Dumnezeu Ignatie, Iustin, Clement Alexandrinul, Atinoghen și dumnezeiescul Hrisostom. Sau, [Sfîntul Duh a dictat doar] cele mai puternice și mai întărite cuvinte ale *Scripturilor* – precum zic Dionisie Alexandrinul, dumnezeiescul Ieronim și Teofilact – iar cuvintele istorice s-au scris într-adevăr din porunca și luminarea Sfîntului Duh, dar cu cuvintele celor ce le-au scris. Însă osebirea dintre aceste două socolițe este foarte mică, fiindcă amîndouă cugetă că părțile cele mai de căpetenie ale *Scripturilor* s-au insuflat și s-au dictat de către Sfîntul Duh. Și – de vreme ce Duhul cel Sfînt, fiind de față și sălășluit întru dumnezeieștii scriitori, nu i-a lăsat pe aceștia a se rătăci – [înseamnă că] tot ce se află întru *Dumnezeieștile Scripturi* (prin umare și ce e scris în epistolele Apostolului Pavel) sînt graiuri ale lui Dumnezeu insuflate de El, iar „Dumnezeu este adevărat” (*Romani* 3:4). De aceea și zice Apostolul Pavel că „toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu” (*2 Timotei* 3:16). Și vezi mai pe larg în subînsemnarea Canonului 85 al Sfinților Apostoli din *Canonicul* nostru [*Pidalionul*, *n. m.*] (*n. aut.*)

15:52). Căci, de vreme ce părea a fi greu și mai presus de hotarele firii a se scula morții cei putreziți și stricați cu mult înainte, Pavel zice că cei ce vor fi încă vii atunci nu o vor lua înaintea aceloră întru înviere, adică nu-i vor întrece întru a se schimba și a se face nestricați.¹ Nu! – ci toți se vor face nestricați întocmai, întru acea clipeală. Căci, așa cum Îi e lesne lui Dumnezeu a-i face nestricați pe cei încă vii și întregi, tot atât de lesne Îi e a-i face nestricați, întru aceeași clipeală, și pe cei morți cu mult mai înainte și topiți întru cele patru stihii [pământul, aerul, apa și focul, *n. m.*]. Însă, zicînd: „noi, cei vii”, Pavel nu înțelege aceasta pentru sine (fiindcă el nu urma a fi în viața aceasta pînă la învierea de obște), ci pentru acei Creștini ce se vor afla vii atunci, căci pentru aceasta a adăugat zicerea „cei rămași întru venirea Domnului”. Iar fericitul Metodie (în cuvîntul despre înviere) înțelege prin acest „vii” sufletele, iar „adormiți” zice că a numit trupurile, învășînd că, întru înviere, sufletele cele vii nu o vor lua înaintea trupurilor lor cele stricate cu mult înainte. Căci trupurile se vor scula, ca să le dobîndească sufletele², de vreme ce acestea rămîn și se află pînă la venirea Domnului, ele fiind nemuritoare. (Vezi și tâlcuirea stihului 51 și 52, capitolul 15, ale celei dintîi către Corinteni.)

16. căci Însuși Domnul – întru poruncă, întru glasul Arhanghelului și întru trâmbița lui Dumnezeu – Se va pogori din cer,

Zice: Creștinilor, nu fiți necredincioși la ceea ce vă zic, căci Însuși Domnul va porunci aceasta. Și cum o va porunci? Prin glasul Arhanghelului³ ce

¹ Însemnează, că – după înțeleptul Ghenadie – și schimbarea și nestricăciunea celor vii va să se facă îndoită, anume: a celor drepți în viața veșnică, iar a celor păcătoși în munca veșnică (cuvînt manuscris despre a doua venire). (*n. aut.*)

² Aici, se cuvine să înțelegem zicerea „mai întîi” după rînduială, iar nu după vreme. căci – după Ghenadie al Constantinopolei cel de mai sus – „împreună se vor scula și trupurile moarte mai înainte, și într-însele se vor sălășlui sufletele, și cei vii vor primi (tot atunci) schimbarea întru trupurile lor” (*Cuvînt despre a doua venire*). Și iarăși: „Morții se vor scula cu puterea dumnezeiescului glas întru o cîrtă, încît învierea lor se va face împreună cu glasul, adică glasul îi va învia și ei, înviind, ei îl vor auzi” (*la fel*). (*n. aut.*)

³ Gheorghe Coresi, Gheorghe Singhelul și mulți alții zic că Arhanghelul acesta ar fi începătorul Mihail, și adeverează aceasta de la Proorocul Daniil. Căci Arhanghelul Gavriil, grăind cu Daniil, îi zice așa: „În vremea aceea se va scula începătorul cel mare Mihail, cel ce stă asupra fiilor norodului tău, (...) și mulți (în loc de «toți») din cei ce dorm în țărîna pămîntului se vor scula, unii spre viața veșnică, iar alții spre ocară și spre rușinare veșnică” (*Daniil 12:1*). Dar care va fi glasul Arhanghelului Mihail? Fericitul Hrisostom arată că va fi graiul acela pe care l-a zis Domnul în *Evangelhie*: „Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: Iată, Mirele vine, ieșiți întru întîmpinarea Lui!” (*Matei 25:5*). Aceasta o zice și

stă asupra Îngerilor celor mai de jos, care le va zice: Gătiți-i pe toți morții, căci Judecătorul este de față! – adică a ajuns. Și multe vor fi trîmbițele, dar Judecătorul Se va pogori întru trîmbița cea mai de pe urmă. Apostolul zice aceasta și întru cea dintîi către Corinteni: „Nu toți vom adormi, dar toți ne vom schimba întru o cirtă, în clipeala ochiului, la trîmbița cea mai de pe urmă. Căci va trîmbița, și morții se vor scula nestrîcați și noi ne vom schimba” (1 Corinteni 15:51, 52). Căci, așa cum Dumnezeu-Părintele avea Înger slujitor cu trîmbiță cînd S-a pogorit în muntele Sinai, tot astfel și Fiul, întru a doua venire și pogorîre a Sa ca Împărat și Dumnezeu, va avea Îngeri slujindu-I și trîmbiță. Se înțelege însă și așa, anume că porunca lui Dumnezeu va face pămîntul să dea afară trupurile morților schimbate întru nestrîcaciune, iar glasul Arhanghelului va face ca alți Îngeri slujitori să-i adune la un loc pe toți morții ce se află în toate părțile pămîntului, după ce se vor scula din morminte.¹ Și înțeleptul Teodorit adaugă: „Iar dacă în muntele Sinai, cînd s-a făcut doar o măsurată răsulare, norodul nu a suferit covîrșirea temerii – ci [Iudeii] au zis către marele Moisi: «Grăiește tu către noi, să nu grăiască Dumnezeu, ca să nu murim» (Ieșire 20:19) – apoi cine va suferi glasul ce va fi atunci?!”

și cei morți întru Hristos se vor scula întîi,

Zice: Mai întîi se vor scula cei morți întru Hristos, adică credincioșii și dreptii Creștini, de vreme ce ei vor fi răpiți de nori la înălțime, ca să mear-

Teodorit. Iar Chiril al Ierusalimului zice că „Arhanghelul va striga și va zice tuturor: Sculați-vă spre întîmpinarea Domnului!” (în *Cateheze*, capitolul 15). (n. aut.)

¹ Această a doua tîlcuire a zicerii apostolești este mai potrivită și mai unită cu cuvintele *Evangeliei*, fiindcă prin „glas”, adică prin porunca Fiului lui Dumnezeu, au să se scoale morții, precum zice chiar El: „Va veni ceasul întru care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui, și cei ce au făcut cele bune vor merge întru învierea vieții, iar cei ce au lucrat cele rele întru învierea judecării” (Ioan 15:28). Și tot Domnul a zis că cei ce se vor scula prin glasul Lui se vor aduna într-un loc prin trîmbițele Îngerilor: „Și va trimite pe Îngeri Săi cu mare glas de trîmbiță, și-i vor aduna pe cei aleși din cele patru vînturi, de la o margine la alta a cerului” (Matei 24:31). Și însemnează că înțeleptul Fotie și Icumenie au înțeles că „trîmbița” arată Puterile îngerești. Căci – așa cum trîmbița nu are nimic al său, ci doar ceea ce suflă întru-înșa trîmbițașul – tot astfel și trîmbițele lui Dumnezeu, neavînd nimic al lor, nu cutează a glăsuî decît ceea ce le-ar porunci, prin Arhanghel, Stăpînul cel de obște și Făcătorul a toate. Alți Părinți zic însă că vor răsuna atunci și trîmbițe. Și însemnează că însuflarea trîmbițelor e cea întîi însuflare dătătoare de viață a lui Dumnezeu, precum zice dumnezeiescul Grigorie Palama (în cuvîntul la Duminica lăsatului de carne). Căci, așa cum s-a făcut viu Adam prin însuflarea aceea, tot astfel, prin suflarea trîmbițelor îngerești, se vor face vii strănepozi cei morți ai lui Adam, măcar că învierea va fi săvîrșită chiar de glasul și porunca lui Dumnezeu, cum am zis mai înainte. (n. aut.)

gă spre întâmpinarea Împăratului Hristos, Care va să vină cu putere și cu slavă multă. Iar necredincioșii și păcătoșii se vor scula în urma lor, fiindcă ticăloșii [„nefericiții”, *n. m.*] aceștia nu vor fi răpiți de nori ca să meargă întru întâmpinarea înfricoșatului Judecător, ci vor aștepta venirea Lui rămânând jos.¹

17. apoi noi, cei vii ce vom fi rămas, ne vom răpi în nori împreună cu aceștia, spre întâmpinarea Domnului, în văzduh, și așa totdeauna împreună cu Domnul vom fi.

Zice: Deși mai întâi se vor scula morții, totuși și noi, cei vii (adică Creștinii cei dreپți care se vor afla vii atunci, căci pe aceia îi arată Pavel prin persoana sa, precum am zis mai sus²), așadar, chiar dacă se vor scula mai întâi cei morți, totuși Creștinii cei dreپți și vrednici ce se vor afla vii atunci, schimbându-se îndată, au să se răpească și ei în nori asemenea cu cei ce s-au sculat din morți, mergând spre întâmpinarea Domnului în văzduh. Căci, așa cum Hristos, după ce S-a sculat din morți, S-a înălțat la ceruri pe nori – căci zice: „Norii L-au luat pe El de la ochii lor” (*Fapte 1:9*) – tot la fel se vor înălța și Creștinii ce au viețuit după Hristos, cu același car, adică cu aceiași nori, cu care S-a înălțat și Hristos. Dar poate s-ar nedumeri cineva și ar zice: Dacă Hristos are să Se pogoare, de ce-i mai răpește sus pe Creștinii cei dreپți? La aceasta răspundem că îi înalță pentru cinste și pentru slavă. Căci – așa cum un împărat, când urmează să intre în vreo cetate, este întâmpinat de cei cinstiți și slăviți, iar cei osîndiți nu ies afară, ci-l așteaptă pe împărat înăuntru, ca să fie judecați – așa va fi și atunci, și dreپții se vor răpi în nori și vor merge cu îndrăzneală spre întâmpinarea Domnului. Iar după Judecată au să rămână uniți pururea cu Împăratul Hristos (uni-re care este capul tuturor bunătăților), împreună împărățind și împreună

¹ Iar Teodorit zice că Apostolul îi numește aici „morți întru Hristos” nu numai pe cei ce au crezut în evanghelie [„buna vestire” a lui Hristos, *n. m.*], ci și pe cei ce au crezut în *Legea Veche* și pe dreپții ce au strălucit înainte de *Lege* și s-au săvârșit întru credința lui Hristos care era să vină. Despre aceștia zicea și în cea către Evrei: „Și toți aceștia, mărturisii fiind prin credință, n-au primit făgăduința, pentru că Dumnezeu rînduise pentru noi ceva mai bun, ca ei să nu ia fără noi desăvîrșirea” (*Evrei 11:39, 40*). Iar în cea către Corinteni scria așa: „Hristos ca începătură, apoi cei ai lui Hristos (adică cei de dinainte de *Lege*, cei din *Lege* și de după *Lege* care s-au îndreptat în credința lui Hristos), apoi sfinșitul” (*1 Corinteni 15:23*). (*n. aut.*)

² Despre aceasta, înțeleptul Ghenadie a zis așa: „Pavel se numără pe sine împreună cu «cei vii», adică cu cei pururea vii, zicînd cuvîntul acesta pentru vremea sfinșitului a toate și vorbindu-le tuturor ca și cum ar fi de față” (la fel). (*n. aut.*)

slăvindu-se cu El în veci.¹ Iar păcătoșii, chiar Creștini de vor fi, rămîn jos, ticăloșii, rușinați și fără îndrăzneală, și, după ce se vor judeca, au să se ducă în munca cea veșnică.²

¹ Despre aceasta, Dionisie Areopagitul, ucenicul dumnezeiescului Pavel, îfîlcuind zicerea aceasta a dascălului său: „pururea împreună cu Domnul vom fi”, zice așa: „Și atunci cînd ne vom face nestrîcați și nemuritori și vom ajunge la starea cea după chipul lui Hristos și la fericire, vom fi «pururea împreună cu Domnul», după cuvîntul acesta. Și ne vom umple de dumnezeiasca arătare a Lui cea văzută întru prea-curatele teorii [„vederi duhovnicești”, *n. m.*], care ne va cuprinde cu strălucirea prea-luminoasă ca pe ucenici la prea-dumnezeiasca schimbare la față [a Domnului]. Și ne vom împărtași de lumina Sa gânditoare întru nepătîmire și cu minte nematerialnică și de unirea cea mai presus de moarte, întru necunoscutele și fericitele vederi ale razelor celor mai presus de lumină, întru dumnezeiasca ummare a minților celor cerești” (*Despre numele dumnezeieștii*, capitolul 1). (*n. aut.*)

² Iar dumnezeiescul Hrisostom aduce la aceasta și altă asemănare, zicînd: „Așa cum copiii cei vrednici ies cu trăsura ca să-l întîmpine și să-l sărute pe părintele lor iubitor de fi cînd vine acasă, iar casnicii care au greșit rămîn în lăuntru, tot astfel va fi și atunci. Oare ce tremurare va fi, ce frică, celor ce vor rămîne pe pămînt?! Căci zice: „Una (adică o femeie) se va răpi, iar alta se va lăsa; și unul se va lua, iar altul se va lăsa” (*Matei* 24, stih 40). Cum va fi sufletul acelora cînd îi vor vedea răpiți pe cei aleși, iar pe sine-și lăsați? Oare nu-i va cutremura aceasta în chip mai înfricoșat decît toată gheena? Și să socotim că aceasta este de față acum doar cu cuvîntul, căci, dacă moartea năpraznică pricinuită de cutremurul cetății îngrozește sufletele noastre într-atît, cînd vedem pămîntul crăpînd, oare ce va fi cu sufletul atunci? Să ne înfricoșăm – rogu-vă! – și să ne temem ca și cum acestea se petrec acum” (*Cuvîntul al 8-lea* la aceasta către Tesaloniceni). Și iarăși zice: „Văzut-ați cîndva pe cei duși la moarte? Ce socotiți a fi cu sufletul lor atunci? Eu am auzit pe mulți zicînd că cei chemați înapoi de la locul cel de moarte pentru iubirea de oameni a împăratului nici nu-i vedeau pe oameni, sufletul lor fiind cu totul înpăimîntat, și îngrozit și ieșit din minte. Deci, dacă moartea trupească ne înfricoșează așa, oare ce vom pătimi cînd se va înfățișa cea veșnică?” (la fel). Iar Teodorit zice: „Și Domnul ne-a învățat, zicînd întru *Sfînjitele Evanghelii* că «doi se vor afla în pat: unul se va lua, și altul se va lăsa. Două vor fi la moară: una se va lua, și una se va lăsa. Doi vor fi în țarină: unul se va lua, și altul se va lăsa» (*Luca* 18:34). Cu «patul», Domnul i-a arătat pe cei bogați și iubitori de desfătăre; cu «moara», i-a arătat pe cei săraci, pe robii sau slugi; iar cu «țarina» a arătat viața cea plugărească și lucrătoare de pămînt. Și, prin acestea, ne-a arătat că fiecare viețuire și stare a vieții are și pe cei ce se mîntuiesc, și pe cei ce se osîndesc la munci. Căci, din fiecare fel de viață a oamenilor, cei buni și care păzesc poruncile lui Hristos au să se răpească de nori și vor merge spre întîmpinarea Domnului, adică se vor mîntui; iar cei rău și călcători ai poruncilor au să rămînă jos, adică au să se muncească.”

Și însemnează că slava aceea și darul Duhului pe care le lau încă de aici sufletele sfinților are să acopere trupurile lor după înviere și să le răpească la cer, pentru ca și trupurile să se odihnească și să se bucure veșnic împreună cu sufletele întru împărăția lui Dumnezeu, precum zice marele Macarie: „Slava cu care se îmbogățesc sufletele sfinților încă de aici va acoperi și va îmbrăca trupurile lor cele goale întru înviere și le va răpi la cer. Și atunci ei se vor odihni și cu sufletul, și cu trupul, întru împărăția lui Dumnezeu pentru vecie. Căci, zidindu-l pe Adam, Dumnezeu nu i-a pus lui aripi trupești ca păsărilor, fiindcă urma să-i dea după înviere aripile Duhului, ca prin acelea să se ușureze și să se răpească

18. Drept aceea, mîngîiați-vă unul cu altul întru cuvintele acestea.

Zice: Frații mei Creștini, mîngîiați-vă cu aceste cuvinte și nu plîngeți pentru rudele voastre cele adormite întru Hristos mai mult decît se cuvine, adică așa cum fac necredincioșii și cei care nu nădăjduiesc învierea, nestrîcaciunea și slava veșnică.¹

unde va voi cu adevărat Duhul. Iar aceste aripi gînditoare s-au dat sufletelor sfinților încă de acum, ca să le înalțe pe ele către cugetarea cea cerească” (*Despre înălțarea minții*, capitolul 2). Drept aceea, dacă nu va lua aripile acestea, nimeni nu se va răpi la ceruri. Pentru aceasta, dumnezeiescul Simion Metafrastul, talmăcind cuvintele cele duhovnicești ale marelui Macarie, zice că „ceea ce a învisterit cineva în lăuntru acum, aceea va înfățișa afară atunci. Căci, așa cum rodul pomilor este în lăuntru lor iama, iar în vreme de vară iese afară, tot așa și chipul și închipuirea Sfîntului Duh cea dumnezeiască dintru sfinți, care s-a închipuit în inima lor încă din viața aceasta, va face atunci și trupul lor după dumnezeiasca închipuire, luminat și ceresc. Iar acoperămîntul cel întunecat al duhului lumesc, care a acoperit de acum sufletul păcătoșilor și al celor necurați și a făcut mintea lor întunecată și urîță cu grozăvia patimilor și a păcatului, acest întunecat acoperămînt – zic – va arăta atunci și trupul păcătoșilor – vai! – întunecat și plin de toată rușinea” (capitolul 140 din *Filocalie*). (n. aut.)

¹ Însemnăm aici nedumerirea aceasta: Pentru ce Pavel, vorbind despre învierea dreptilor ce se vor scula spre viața veșnică, nu a grăit și despre învierea păcătoșilor, a celor ce se vor duce în munca veșnică? Spre dezlegarea nedumeririi acesteia răspunde înțeleptul Fotie și zice că nu a făcut aceasta din trei pricini: „1) Fiindcă scopul Apostolului a fost să-i mîngîie pe întristații Tesaloniceni pentru născătorii și rudele lor cele adormite, și de aceea nu se cuvenea ca, împreună cu cele veselitoare, să le amestece și pe cele întristătoare. Căci, dacă ar fi vorbit despre învierea păcătoșilor și despre veșnica lor muncă și osîndă, i-ar fi întristat mai mult pe aceia. 2) Pentru că vorbea unor Creștini credincioși, iar Creștinii credincioși, cînd viețuiesc după poruncile stăpînești, nu primesc nici o cercare de muncă, ci se duc întru bucuria și veselia pururea vecuitoare. Prin urmare, nu se cuvenea a vorbi celor credincioși despre munca păcătoșilor și a necredincioșilor și a amestecarea aducerea aminte a relexlor străine cu slava și cu desfătarea gătită credincioșilor. 3) Iar a treia și cea mai de pe urmă pricină e că Dumnezeu a făcut învierea după întiul scop chiar pentru mîntuirea tuturor oamenilor, pentru nestrîcaciunea lor, pentru negrăita lor slavă și bucurie și pentru dobîndirea tuturor veșnicelor bunătăți. Căci munca iadului a gătit-o pentru diavolul și pentru îngerii aceluia, precum zice Domnul în *Evangheliu*, iar nu pentru oameni. Iar dacă unii, cu răutățile lor, aleg iadul cel gătit pentru diavolul în locul bunătăților celor veșnice, aceasta vine din alegerea lor cea rea. Pentru aceasta și Pavel, talmăcind firea aceasta a învierii și scopul pentru care o va face Dumnezeu (fiindcă învierea nu se face cu dinadinsul pentru muncire și schinguire, ci pentru răsplătire și dăruire), pentru aceasta nici nu pomenește aici despre munca păcătoșilor celor ce au să învieze”. (n. aut.)

CAPITOLUL V

1. Iar despre ani și despre vremi, fraților, nu aveți trebuință a vă scrie,

Zice: O, fraților! – este de prisos și nu folosește a ști anii și vremile întru care se va face sfârșitul lumii, fiindcă Domnul nu a arătat aceasta nici Apostolilor Săi, atunci când, apropiindu-se, ei L-au întreat, zicînd: „Doamne, au întru acest an vrei să așezi împărăția lui Israil?” Căci a zis către dînșii: „Nu este al vostru lucru a ști anii sau vremile, pe care Părintele le-a pus întru a Sa stăpînire” (*Fapte* 1:6).¹ Însă poate că Apostolul Pavel aflase a ști și vremea sfârșitului lumii, din graiurile cele negrăite pe care le-a auzit în rai.

2. Căci voi știți bine că ziua Domnului va veni așa, ca un fur noaptea.

O, cititorule! – vei înțelege că „ziua Domnului” însemnează atît obștescul sfârșit a toată lumea, cît și sfârșitul cel osebit al fiecăruia, care este moartea, fiindcă amîndouă aceste zile sînt neștiute cînd vin. Și necunoașterea zilei morții ne e de folos în multe chipuri, precum zice Hrisostom. Mai întîi, pentru că, dacă omul și-ar cunoaște ziua cea mai de pe urmă, s-ar sili a face tot păcatul în celelalte zile ale vieții sale, ca apoi să se pocăiască la sfârșit. Al doilea, fiindcă mulți, chiar de ar ști că au să moară mîine – să zicem –, tot le-ar face mulțime de răutăți vrăjmașilor lor, și mai că s-ar desfăta în sîngele lor, fiind deznădăjduiți că nu vor mai fi vii. Al treilea, că, de ar ști cînd au să moară, oamenii care se iubesc s-ar strica mîhnindu-se și întristîndu-se. Al patrulea, că, de ar fi cunoscut sfârșitul omului, dreptii nu ar avea atîta plată pentru primejdiile și ispitele pe care le suferă. Căci, știind că nu au să moară acum, ci în urmă, adică după atîția ani, nu s-ar teme pentru viața și pentru trupul lor; iar acum, fiindcă sfârșitul este neștiut, dacă vor birui fără întristare primejdiile la care se dau, prin aceasta se face arătata fapta lor cea după Dumnezeu. De pildă, și acei trei tineri sînt mai lăudați și mai vrednici de mirare căci, deși nu știau dacă vor birui, dacă vor stinge para focului din cuptor și dacă vor mai fi vii după aceea, totuși nu s-au închinat chipului ridicat de Navuhodonosor și, arătînd aceasta, îi ziceau

¹ Domnul a zis încă: „Iar despre ziua și ceasul acela, nimeni nu știe, nici Îngerii din cer, nici Fiul, decît numai Părintele” (*Marcu* 13:32). Însă unii dascăli mai noi zic că Domnul, spunînd că nimeni nu știe anii, vremile, ziua și ceasul sfârșitului lumii, a arătat un timp mai mult cuprinzător decît ceasurile, zilele, vremile și anii, și trag încheierea că sfârșitul a toată lumea se va face în veacul acesta al optulea, întru care ne aflăm acum. Însă și aceasta este neștiută. (*n. aut.*)

împăratului: „Dumnezeul nostru din ceruri, Căruia noi Îi slujim, ne poate scoate din cuptorul focului ce arde și a ne izbăvi din mîinile tale, împărate. Și, dacă nu (dacă nu va voi să ne izbăvească din cuptor), să-ți fie cunoscut ție, împărate, că dumnezeilor tăi tot nu vom sluji și nu ne vom închina chipului pe care l-ai ridicat” (*Daniil 3:17*).

Deci zice: Așadar pentru aceste pricini vine moartea asupra fiecărui om în chip neștiut și fără veste, asemenea furului noaptea, cum și știți – o, Tesalonicenilor! – din cuvintele pe care le-a zis Domnul în *Evanghelia*: „De ar ști stăpînul casei în ce ceas vine furul, ar priveghea și nu ar lăsa să-i fie spartă casa. Deci și voi fiți gata, că nu știm în ce ceas va veni Fiul omului” (*Luca 12:39*).

3. Iar cînd zic: „pace și liniște”, atunci năpraznic vine asupra lor pierzătorul, precum chinuirea nașterii la aceea ce are în pîntece, și nu vor scăpa.

De vreme ce aceia care-i necăjeau și le pricinuiau ispite Creștinilor Tesaloniceni se aflau în bună norocire și stare, Pavel îi mîngîie cu cuvintele acestea pe cei supărați, zicînd: Frații mei, să nu socotiți că necredincioșii aceia care vă necăjesc vor scăpa de dumnezeiasca urgie și de pieire! Nu! – fiindcă asupra lor va veni pieirea în chip neștiut, aducînd împreună cu sine multe amărăciuni și necazuri¹, asemeni durerilor de naștere, care aduc multă amărăciune femeii celei îngreunate. Despre aceasta zice, pe de o parte, Isaia: „Vor veni asupra lor chinuri ca asupra femeii ce naște” (*Isaia 13:8*), iar pe de altă parte, Ieremia: „Ne-au cuprins necazuri și chinuri ca pe aceea ce naște” (*Ieremia 6:24*).² Însă poate că s-ar nedumeri cineva, întrebînd: De vreme ce Ilie³ și Arhistrategul Mihail vin fără de veste asupra

¹ Unora ca aceștia li se potrivește ceea ce zice Ieremia: „Pace, pace! – și unde este pacea?” (*Ieremia 2:14*) și ceea ce zice Iezechiel: „Pentru că au amăgit norodul Meu, zicînd: Pace, pace! – și nu este pace” (*Iezechiel 13:10*). Și iarăși: „Nu sînt cei ce proorocesc asupra Ierusalimului și cei ce văd pace lui. Și nu este pace – zice Domnul” (*Ia fel, 10*). (*n. aut.*)

² Iar Teodorit zice că, „pentru nevestire și neștiință, Pavel a adus pilda celei îngreunate în chip foarte potrivit. Căci – precum aceea știe că este îngreunată, dar nu știe vremea chinurilor – tot așa și noi știm că Domnul a toate Se va arăta, dar nu am învățat nicicum care este vremea aceea și deci trebuie să o așteptăm pururea.” Ci și Teofilact zice aceasta mai înainte. (*n. aut.*)

³ Însemnăm aici că – auzindu-L pe Domnul zicînd că Ilie a venit (*Marcu 9:13*) și că „acesta este Ilie, cel ce are să vină” (*Matei 11:14*), care au fost zise despre Ioan Botezătorul – unii au socotit că Ilie nu va veni. De aceea, noi arătăm aici în scurt cele despre aceasta. 1) Mai înlîm, că *Dumnezeiasca Scriptură* mărturisește arătat și curat că Proorocul Ilie are să vină, cum zice Proorocul Maleahi, ca din partea lui Dumnezeu: „Iată, Eu vi-

voi trimite pe Ilie Tesviteanul mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată, care va așeza inima tatălui către fii și inima omului către aproapele său, ca să nu vin Eu și să bat pământul năpraznic” (*Maleahi* 4). 2) Dumnezeuieștii Părinți mărturisesc aceasta într-un glas. Căci dumnezeiescul Hrisostom, în *Cuvîntul al 57-lea la Matei*, zice anume: „*Sfintele Scripturi* arată două venituri ale lui Hristos: pe aceasta care s-a făcut și pe ceea ce se va face. Și spun că înainte-mergător al celei de-a doua va fi Ilie, precum al celei dintîi a fost Ioan, pe care Hristos l-a numit și «Ilie», nu pentru că ar fi fost într-adevăr Ilie, ci pentru că plinea slujba aceluia. Ci, tulburîndu-se de aceasta, cărturarilor ziceau: Dacă Acesta ar fi Hristos, ar fi trebuit să apuce mai înainte Ilie – precum spun ucenicii către Domnul. Deci care este dezlegarea pe care a adăugat-o Hristos? Anume că Ilie va veni mai înainte de a doua Lui venire, și că acum a venit «Ilie», adică Ioan. Pentru aceasta și zicea: «Ilie (Teviteanul) va veni și le va face pe toate.» Care «toate»? Cele pe care le spune Proorocul *Maleahi*.” Și, povestind zicerea din *Maleahi* de mai sus, Hrisostom adaugă așa: „A zis aceasta arătînd așadar că Ilie Tesviteanul va veni mai înainte de a doua venire a Domnului, cînd va fi și Judecata, și arată încă și pricina venirii sale. Și care e pricina? Ca, venind, să-i facă pe Evrei să creadă întru Hristos și să nu piară toți năpraznic cînd va veni El.” Acestea le zice Hrisostom. Iar Kiril al Alexandriei, tîlcuind zicerea de mai sus a lui *Maleahi*, zicea așa: „Dovadă a blîndeței și a răbdării de către Dumnezeu a răului este și că îl va trimite mai înainte pe Ilie Tesviteanul să ne strălucească după vreme, vestind tuturor celor ce sînt în lume că, iată, sosește Domnul. Și dumnezeiescul Prooroc vine mai înainte după trebuință, fiindcă sîntem întru multe păcate. Și-i aduce întru o însuflețire pe toți cei de pe pămînt, pentru ca, aducîndu-ne împreună pe toți întru unirea credinței și smulgîndu-ne din sîrguințele spre mîrșăvire, să alegem a împlini bunătatea, și astfel să ne mîntuim la venirea Domnului.” Tîlcuind această zicere a lui *Maleahi*, înțeleptul Teodorit al Chirului zice așa: „Zicînd: «Eu vi-l voi trimite pe Ilie Tesviteanul», a adăugat, însemnînd vremea: «mai înainte de a veni ziua Domnului cea mare și arătată», adică ziua celei de-a doua venituri. Și învață cele ce va face marele Ilie venind, anume că «va întocmi inima tatălui către fii și inima omului către aproapele». Și, arătînd scopul pentru care Ilie vine mai înainte, a adăugat: «ca nu, venind Eu, să bat pămîntul năpraznic», adică: Ilie va veni mai înainte, pentru ca nu, aflîndu-vă Eu pe voi toți (adică pe Evrei) întru necredință, să vă trimit întru nesfîrșita muncă. Căci Ilie – zice – vă va spune și vă va încredința – o, Evreilor! – de venirea Mea, ca să vă uniți fără de îndoială și stînjenire cu cei ce au crezut în Mine din «neamuri», făcînd astfel Biserica Mea cea una. Căci «părinți» îi numește pe Evrei, ca pe cei mai înainte chemați; iar «fii» numește «neamurile», ca pe cei mîntuiți în urma acestora.” Și Sfințitul Teofilact al Bulgariei, afară de cele tîlcuite la zicerea aceasta apostolească, zice și la tîlcuirea *Evangheliei* lui Matei, capitolul 17, că: „Zicînd că va veni Ilie, Domnul arată că acela nu a venit încă, dar va veni ca înainte-mergător al venirii a doua și-i va așeza către credința lui Hristos pe toți Evreii care se vor afla ascultători, așezîndu-i ca pe niște căzuți în pîrînteașca soartă.” Și întru tîlcuirea *Evangheliei* lui Marcu, capitolul 9, zice la aceeași pricină: „«Venind mai înainte, Ilie le va așeza pe toate» este în acest fel: Cînd va veni, Ilie Tesviteanul va face pace nesupușilor Evrei și va căuta să-i aducă la credință.” Și, după puține, zice iarăși: „Căci Ilie le va întocmi pe toate, și atunci toți Evreii care vor asculta de el nu vor mai fi nesupuși, ci vor crede întru propovăduire.” Și împreună mărturisesc pentru aceasta și Sfinții Efrem, și Ipolit, și alți Părinți. Iar a treia pricină și cea mai de pe urmă este că toată Biserica lui Hristos slăvește de obște că Proorocul Ilie va veni înaintea celei de a doua venituri a lui Hristos, zicînd aceasta în multe părți ale troparelor pomenirii lui din fiecare an. Iar că nu s-a făcut încă așezarea tuturor, cum au zis unii cu greșeală, ci are să se facă întru sfîrșitul a toată lu-

Iudeilor (căci mai ales aceștia îi necăjeau și-i supărau pe Tesaloniceni, cum a zis mai sus Pavel, în capitolul 2, stih 14), cum zice aici Apostolul că vor veni și asupra „neamurilor” celor necredincioase? Răspundem la aceasta că Antihrist și Ilie vor fi semn al sfârșitului a toată lumea, dar nu și al venirii lui Hristos, pentru că aceasta va fi fără de veste și neștiută. Căci și femeia îngreunată știe cu adevărat că are să nască, dar nu știe când și în ce zi îi vor veni durerile nașterii, și de aceea multe femei nasc fiind în șapte și în opt luni, iar altele umblînd pe cale, fără a ști mai înainte ceva. Deci, așa cum pe femeile îngreunate le apucă năpraznic [„fără veste”, „deodată”, *n. m.*] nesuferitele dureri ale nașterii și se smulg de durerile pîntecelui în vreme ce joacă sau rîd, într-acest chip și sufletele oamenilor acelora care se desfătează sau benchetuiesc se vor rupe de dureri și de frică cînd va veni acea zi înfricoșată a Judecății, și nu vor scăpa.¹

4. Iar voi, fraților, nu sînteți întru întuneric, ca ziua să vă apuce ca un fur.

Zice: O, frații mei Creștini! – voi nu aveți viață întunecată și fapte necurate, ca să vă temeți că ziua aceea are să vă afle ca un fur. Dar ce? Au moartea nu va veni fără știre și asupra acelora, chiar dacă nu sînt întunecați și necurați? Așa, moartea va veni fără știre, năpraznic, și asupra acestora, dar nu le va pricinui vreo întristare. Căci, pe cei ce sînt deștepți și se află întru lumină, furii nu pot să-i vatăme, deși intră în casa lor. Iar pe aceia care dorm, cînd intră în casa lor, cu lesnire îi dezbracă tîlharul și se duce.

mea, a adevărit-o și Domnul, zicînd cele de mai sus, că „Ilie va veni și le va așeza pe toate”. Aceasta e adevărită însă și de căpetenia Petru, care zice despre Mîntuitorul Hristos: „(...) pe Care trebuie a-L primi cerul pînă la vremile așezării tuturor, precum a grăit Dumnezeu din veac, prin gura Sfinților Săi Prooroci” (*Fapte* 3:21). Ci și Teologul Grigorie zice (în cuvîntul al doilea teologic) că Dumnezeu va fi „toate întru toți” în vremea așezării. Și purtătorul de Dumnezeu Maxim și Sfințul Grigorie al Nissei zic că așezarea se va face la sfârșitul lumii, ca și Sfințul Teofilact, mai sus. (*n. aut.*)

¹ Și pildele pe care le-a adus Domnul arată neștiința zilei aceleia, precum zice Teodorit: „Și, precum a fost în zilele lui Noe, așa va fi venirea Fiului Omului. Căci, precum în zilele acelea dinainte de potop, oamenii mînceau și beau, se însurau și se măritau, pînă în ziua cînd a intrat Noe în corabie, și n-au știut pînă ce a venit potopul și i-a luat pe toți, la fel va fi și venirea Fiului Omului” (*Matei* 24:37-39); și iarăși: „Luați aminte de sine-vă, nu cumva să se îngreueze inimile voastre cu benchetuiri, cu beții și cu griji lumești, și fără de veste să vie asupra-vă ziua aceea. Căci ca o cursă va veni peste toți cei ce se șed pe fața a tot pămîntul” (*Luca* 22:34). Și, fiindcă „ziua Domnului” se numește și moartea fiecăruia – cum a tîlcuit mai sus Sfințul Teofilact – pildele acestea – atît cea a Apostolului despre femeia îngreunată, cît și cea a Domnului – se potrivesc și la neștiința și năprasna morții. (*n. aut.*)

5. Căci voi toți sînteți fii ai luminii și fii ai zilei;

Precum se numesc „fii ai gheenei” cei ce fac fapte vrednice de gheena, cum a zis Domnul către farisei: „Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici, care înconjuțați marea și uscatul ca să faceți un prozelit și apoi îl faceți pe el fiu al gheenei mai îndoit decît voi” (*Matei 23:15*); la fel, precum se numesc „fii ai nesupunerii” cei nesupuși și neascultători: „(...) pentru care vine urgia lui Dumnezeu peste fiii nesupunerii” (*Efeseni 5:6; Coloseni 3:6*), tot așa se numesc „fii ai luminii și ai zilei” cei ce fac „faptele luminii și ale zilei”, adică faptele cele bune.¹

nu sîntem ai noapții, nici ai întunericului.

Adică: Noi, Creștinii, fiind fii ai luminii și ai zilei, adică ai cunoștinței de Dumnezeu și ai faptei bune, nu sîntem fii ai noapții și ai întunericului, adică ai rătăcirii și ai păcatului. Căci lumina și întunericul, ziua și noaptea, sînt potrivnice cu desăvîrșire între dîsele, și nu se pot uni niciodată.

6. Deci să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim deștepți.

Zice: Noi, Creștinii, să nu ne lenevim despre faptele bune, ci să priveghem și să fim treji, adică să luăm aminte bine de noi înșine. Căci întindere și creștere a privegheerii este deșteptarea și luarea-aminte. Fiindcă este cu putință a priveghea cineva, însă a nu fi deștept și a nu lua aminte, ci a-și lăsa mintea să alerge încoace și încolo spre cele zadarnice. Și e ca și cum Pavel ar zice: Frații mei Creștini, să facem faptele cele bune cu trezvie și cu luare-aminte!

7. Căci cei ce dorm, dorm noaptea; și cei ce se îmbată, noaptea se îmbată. Iar noi, fiind ai zilei, să fim treji,

Aici, Pavel îi numește dormind pe cei ce se află întru păcate, fiindcă aceștia sînt nemișcați și nelucrători întru fapta bună și fac totul de parcă s-ar năluci și ar visa. Căci astfel sînt toate lucrările vieții acestora, adică nălucite și neipostatice, neosebindu-se de visuri în nici un chip. Și Apostolul o numește aici „beție” nu numai pe ceea ce se face de vinul mult, ci și beția care se pricinuieste din toate patimile și păcatele. Căci aceasta în-

¹ Iar Teodorit zice: „De vreme ce a zis mai sus că nu știm vremea venirii lui Hristos, dar știm că negreșit are să fie, Pavel numește aici neștiința venirii «întuneric», iar «zi» cunoștința acesteia. (n. aut.)

tunecă mintea cea stăpînitoare și deslușirea și-l face pe om să iasă afară din cuvîntul cel drept după fire. Despre beția aceasta a zis Isaia: „Vai celor ce se îmbară fără de vin!” (*Isaia* 28:1).¹ Deci voi, Creștinii, nu se cuvine – zice – a fi astfel, dormind de lenevire și îmbătîndu-vă de patimi, fiindcă voi nu sînteți ai întunericii și ai nopții, ci ai luminii și ai zilei, prin a doua naștere cea de ziuă a Sfîntului Botez² și prin luminata lucrare a poruncilor lui Dumnezeu.

8. *îmbrăcîndu-ne cu zaua credinței și a dragostei*

Nu e destul – zice – numai a priveghea și a lua aminte Creștinul, ci se cuvine a fi și într-armat. Căci, de va fi Creștinul deștept și luător aminte, dar nu va avea arme, degrabă îl vor omorî tîlharii demoni și patimile. Și, zicînd: „zaua (cămașa de fier) a credinței și a dragostei”, Pavel însemnează cu aceasta dogmele credinței și viața cea îmbunătățită, și aceasta este a fi deștept Creștinul și a lua aminte după adevăr. Însă nu se cuvine a avea Creștinul credința și dragostea aceasta oricum, ci a le avea precum poartă ostașul zaua pe pieptul său; căci pe aceasta nu o poate pătrunde sabia sau altă armă, ci ea se află asupra pieptului ca un zid de cetate și oprește loviturile din afară ale vrăjmașilor, nelăsînd a intra în trupul și în inima Creștinului nici una din săgețile cele înfocate ale diavolului și ale patimilor.

și coif, nădejdea mîntuirii.

Precum coiful (adică învelitorul de fier al capului) păzește cu de-adin-sul partea cea mai însemnată a omului, acoperind capul și nelăsînd să-l lovească vreoa armă a vrăjmașilor, tot așa păzește mintea Creștinilor și nădejdea, care este puterea sufletului cea mai de căpetenie și i se face mîn-

¹ Vezi și la subînsemnarea zicerii „să nu vă îmbătați de vin” (*Efeseni* 5:18) de cîte feluri este îmbătarea. (*n. aut.*)

² De aceea, și Teologul Grigorie numește Sfîntul Botez „plăsmuire de zi”, potrivit celei de noapte, zicînd: „Și trei nașteri ne zice nouă cuvîntul: pe cea trupească, pe cea din botez și pe cea din înviere. Dintre acestea, una este de noapte, și roabă și pătimașă, iar alta de zi, și slobodă și dezlegătoare de patimi” (*Cuvînt la botez*). Tilcuind [acest cuvînt], înțeleptul Nichita zice așa: „Nașterea trupească este «de noapte», căci noaptea este chiar vremea împreunării nunții. Și e «roabă» fiindcă o stăpînește patima, căci nunta este din iubire de îndulcire. Iar nașterea din botez este «de zi», căci zice David: «Ziua se vor plăsmui», fie pentru că de cele mai multe ori botezul se săvîrșește ziua, fie pentru curăția și strălucirea lui. Și această naștere nu este numai slobodă de patimi, ci și pierzătoare a patimilor”. (*n. aut.*)

tuitoare acestuia, nelăsînd a intra într-însul vreun cuget rău de îndoială. Și vezi – o, cititorule! – că și aici Apostolul Pavel le poruncește Creștinilor să dobîndească acestea trei: credința, nădejdea și dragostea, la fel cum le scria și Corintenilor, zicînd: „Iar acum rămîn credința, nădejdea și dragostea, acestea trei” (1 Corinteni 13:13).

9. Căci Dumnezeu nu ne-a pus spre urgie, ci spre ocrotire de mîngîiere, prin Domnul nostru Iisus Hristos

10. ce a murit pentru noi, ca – ori de priveghem, ori de dormim – împreună cu El să viețuim.

Zice: Pentru aceasta se cuvine ca noi, Creștinii, să fim înarmați cu credința, cu nădejdea și cu dragostea, căci Dumnezeu nu ne-a pus, adică nu ne-a rînduit, să cîștigăm urgia și osîndirea Lui, ci pentru a ne ocroti, a ne strînge lîngă Sine-Și și a ne mîntui, dîndu-L pe Fiul Său spre moarte pentru mîntuirea noastră. Prin urmare, și noi sîntem datori ca, în primejdiile pe care le cercăm, să nădăjduim că vom lua pentru dînsule mari bunătăți de la Dumnezeu. Căci, dacă am crezut că Dumnezeu nu L-a cruțat pe unul născut Fiul Său pentru dragostea noastră, urmează a nădăjdui cu mult mai mult că Dumnezeu ne va slobozi și de primejdiile și de necazurile pe care le pătimim. Pe lîngă acestea, e de urmare să privim la pilda Fiului lui Dumnezeu și să-L iubim pe El și pe frații noștri. Căci pentru aceasta – zice – a murit Hristos, ca noi – Creștinii, ucenicii Lui – să viețuim împreună cu Hristos, ori deștepți de vom fi, adică vii atunci cînd va veni, ori dormind, adică morți mai înainte de venirea Domnului – după Teodorit –, cum scria Pavel și în altă parte: „Deci, ori de sîntem vii, ori de vom muri, ai Domnului sîntem” (Romani 14:8). Căci, mai sus, Apostolul a înțeles prin „somm” lenevirea, iar prin „priveghere” luarea-aminte; iar aici, „somm” numește moartea, iar „priveghere” viața. Deci înțelegere este astfel: Nu vă temeți, fraților, de primejdiile și de morțile trupești! Căci, chiar de vom muri pentru Hristos, avem să viețuim împreună cu El, fiindcă și Hristos, Care ne-a iubit atît de mult încît a și murit pentru dragostea noastră, viază și are să ne învie și pe noi.

11. De aceea, mîngîiați-vă unii pe alții și zidiți-vă unul pe altul, precum și faceți.

Vezi, iubitule, ce scrie aici marele Apostol? Deci pentru ce tu, fratele meu Creștin, ori de ce rînduială și treaptă ești, pentru ce pui pricină și

zici: Eu nu sînt dascăl, și pentru aceasta nu sînt dator a-l zidi și a-l sfătui pe fratele meu cele spre mîntuirea sa? Auzi ce zice dumnezeiescul Pavel? Zidiți-vă și îndreptați-vă unul pe altul! Fiindcă învățătorii nu sînt de ajuns, căci sînt prea puțini, spre a-i sfătui și a-i îndrepta pe toți Creștinii, ci trebuie ca fiecare Creștin să-l sfătuiască și să-l îndemne pe fratele său cu smerenie și cu dragoste la cele folositoare și mîntuitoare.¹

12. Și vă rugăm pe voi, fraților, să-i cunoașteți pe cei ce ostenesc întru voi

Fiindcă a zis mai sus: Zidiți-vă unul pe altul! – pentru a nu socoti Tesalonicenii că i-a suit la vrednicia de învățători, și din aceasta să se mîndrească asupra învățătorilor, dumnezeiescul Apostol zice acum așa: Frații mei, deși v-am îndemnat să vă zidiți și să vă sfătuiți cele folositoare unul pe altul, eu vă rog totodată să-i cinstiți pe învățătorii voștri. Fiindcă învățătorii și propovăduitorii cuvîntului lui Dumnezeu suferă multe osteneți pentru învățatura Creștinilor, osteneți pe care le va ușura puțin cinstea și ocrotirea pe care le-o veți aduce voi.²

și pe mai-marii voștri întru Domnul care vă sfătuiesc.

Căci – dacă voi, Creștinii, îi cinstiți și îi ocrotiți pe mai-marii voștri cei din afară [din afara Bisericii, *n. m.*], care vă apără și vă ajută întru lucrurile omenești și lumești – cu mult mai virtos sînteți datori a-i cinsti și a mărturisi har (adică a mulțumi) mai-marilor din lăuntru [din Biserică, *n. m.*], care vă apără și vă ajută la lucrurile dumnezeiești și duhovnicești, cum sînt arhieriei, preoții, duhovniciei și sfinții învățători. Căci zicerea „întru Domnul” aceasta însemnează, în loc de: Acești apărători din lăuntru ai voștri (adică cei bisericești, precum s-a zis mai sus), nu vă sprijină și nu vă ajută la lucruri lumești, ci la cele ale Domnului, pentru că se roagă pentru voi și

¹ Iar că fiecare Creștin este dator a-l sfătui pe fratele său cele spre mîntuire, vezi în cartea *Hristoitia*. (*n. aut.*)

² Același Apostol a zis despre aceasta: „Preoții care povățuiesc bine să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și întru învățatură” (*1 Timotei 5:15*). Și toți Apostolii zic, în *Așezămintele* lor: „Pe cel ce-ți grăiește cuvîntul lui Dumnezeu îl vei slăvi, și îți vei aduce aminte de el ziua și noaptea și îl vei cinsti nu ca pe pricinuatorul nașterii tale, ci ca pe unul ce s-a făcut pricinuator de a-ți fi bine ție. Căci unde este învățatura după Dumnezeu, acolo Dumnezeu este de față. Vei căuta în toate zilele fața sfinților, ca să te odihnești întru cuvintele lor” (cartea a 7-a, capitoul 10). Iar Pavel poruncește și în epistola către Evrei ca Creștinii să-și aducă aminte de povățuitorii lor, adică să-i pomenească, ajutîndu-i la trebuințele lor trupești și urmînd faptele lor (*Evrei 13:7*). (*n. m.*)

pentru că v-au născut a doua oară prin Sfântul Botez. Apoi, vă cercetează, vă învață, vă sfătuiesc, sînt doctori ai sufletelor voastre și, în miezul nopții de-i veți chema să vină la voi acasă pentru vreo trebuință duhovnicească, vin fără lenevire. Frații mei Creștini, vedeți ce apărare primiți de la arhieriei, de la preoți și de la părinții și învățătorii voștri duhovnicești? Deci, pentru apărarea aceasta, cinstiți-i și ocrotiți-i și voi pe ei.

13. Și să-i socotiți cu prisosință întru dragoste, pentru lucrul lor.

Zice: Frații mei Creștini, să nu-i iubiți oricum pe mai-marii voștri bisericești și pe părinții voștri duhovnicești, ci să-i iubiți cu prisosință, adică cu multă căldură, cum îi iubesc și fiii pe născătorii lor trupești. Fiindcă cel ce-L iubește pe Hristos, acela îl va iubi și pe sluga și liturghisitorul lui Hristos, oricum ar fi – fie bun, fie rău –, de vreme ce printr-însul se împărtășește cu Preacuratele Taine. Și – dacă tu, Creștine, cînd iei vreo femeie bogată și de neam bun, îl iubești și îl cinstești pe acela ce ți-o pricinuieste – cu cît mai virtuos îl vei iubi și îl vei cinsti pe arhierul și pe preotul care ți-au pricinuit împărăția cerului? Pentru aceasta, luați aminte bine, fraților, și nu-i defăimați pe duhovniceștii și sfinții voștri părinți! Căci, iată, auziți ce zice Pavel: Să-i cinstiți pentru lucrul și vrednicia pe care o au și pentru apărarea ce v-o fac.

Să aveți pace întru sine-vă!

Întru alte izvoade, se află așa: „Să aveți pace cu dinșii!”, adică: Să aveți pace cu învățătorii voștri duhovnicești! Iar întru altele se află: „întru sine-vă”. Însă noima¹ se îndreptează după amîndouă acestea. Căci – de vreme ce știa că învățătorii sînt urîți de mulți oameni și mai ales de păcătoșii ce nu se îndreptează, fiindcă aceia îi mustră și îi opresc de la cele rele – Apostolul poruncește aici să nu se poarte Creștinii cu dușmănie către învățătorii lor, ci să fie în pace și să aibă dragoste și supunere către dinșii nu numai pe dinafară, ci și între sine-și, adică cu așezarea cea din lăuntru a inimii lor.

14. Și vă rugăm pe voi, fraților, înțelepțiți-i pe cei fără de rînduială!

Aici, Pavel vorbește către învățători, care au vrednicia de a propovădui cuvîntul lui Dumnezeu. Și zice: Voi, învățătorii, să nu certați cu stăpînire și cu obrăznicie norodul lui Hristos cel fără rînduială, ci să-l înțelepțiți cu blîndețe. Fiindcă omul fără de minte și sumeț, cînd e certat, se face mai

¹ Așa a înțeles zicerea aceasta și Teodorit, scriind: „cu dinșii”. (n. aut.)

obraznic și nu dobândește nici un folos din certarea cea iute. Iar „fără rînduială” sînt toți cei ce nu fac legea rînduită de Dumnezeu: cel ce este bețiv, sau ocărîtor, sau lacom de averi, și de obște oricine păcătuiește, pentru că iese afară din legea rînduită de Dumnezeu.¹

Mîngîiați-i pe cei împuținați cu sufletul!

Împuținat cu sufletul este Creștinul acela care nu suferă ispita, ci îndată obosește și se deznădăjduiește, care se aseamănă cu sămînța ce a căzut pe piatră, despre care a zis Domnul: „Iar cei ce s-au semănat pe piatră, cînd aud, primesc cuvîntul cu bucurie. Dar, neavînd rădăcină, pentru o vreme cred, iar în vreme de ispită se leapădă” (*Luca* 8:15). Deci Apostolul le poruncește învățătorilor să-i mîngîie pe cei mici de suflet și puțin credincioși și să întărească împuținarea lor de suflet cu dumnezeiescul cuvînt.²

Sprîjiniți-i pe cei neputincioși!

¹ Același Teodorit zice: „I-a numit așa pe acei ce viețuiesc cu nelucrare, ca pe unii ce nu păzesc rînduiala. Și a poruncit a nu-i urî, ci a-i sfătui pe aceștia. Și în altă parte Apostolul îi numește «fără rînduială» pe cei nelucrători.” (*n. aut.*)

² Pentru aceasta scrie și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul către Episcopul Teodosie, zicînd: „O, prea înțeleptule! – ispitește-te să îmblînzești primejdiile celor ce cad în ispite cu îndurare și cu blîndețe și, silindu-i cu cuvînt blînd spre a se veseli, dezvelește rădăcinile întristării. [...]” (epistola 330). De aceea fi și mustră Teologul Grigorie pe prietenii lui Iov, cu dreptate, pentru că s-ar fi cuvenit ca ei să-l mîngîie pe acesta întru întîmplările lui cele mari, iar ei, în loc de aceasta, îl ocărau și îl mîhneau că pătimește pentru păcatele sale. Căci, chiar dacă ar fi pătimit pentru păcatele sale, se cuvenea a-i mîngîia întristarea cu cuvinte mîngîietoare, iar nu a i se face mîngîietori răi. Cu aceste cuvinte zice Sfîntul Teolog: „Iar (Iov) «avea pe cei mai adevărați dintre prieteni, mîngîietori de rele» (*Iov* 15:1), nu vindecători, precum zice el însuși. Căci aceștia vedeau patima, dar, neștiind taina pătimirii, bănuiau că rana e pedeapsă a răutății, nu cercare a faptei bune. Și nu socoteau și nu se rușinau ocărînd patima cea rea, deși, chiar dacă [Iov] ar fi suferit pentru răutate, ei trebuiau a-i înțelepti mîhnirea cu grai de mîngîiere” (*Cuvînt la marele Atanasie*). Pentru aceasta se jeluiește și Proorocul David că nu a văzut pe nimeni a se mîhni împreună cu el și a-l mîngîia întru necazul său, zicînd: „Și am așteptat pe cel ce s-ar mîhni împreună cu mine, și nu a fost; și pe cel ce m-ar mîngîia, și nu l-am aflat” (*Psalm* 68:25). Și iarăși zice: „și au adăugat asupra durerii rănilor mele” (*Ia fel*, 31). Pentru aceasta și Dumnezeu poruncește preoților *Legii Vechi* să mîngîie norodul, zicînd așa: „Mîngîiați, mîngîiați norodul Meu – zice Dumnezeu. Preoți, grațiți inimii lui Israil, mîngîiați-o, căci s-a slîrșit smerenia sa” (*Isaia* 40:1, 2). Ce zic? Însuși Dumnezeu, milostivindu-Se către cei mici de suflet și întristați, îi mîngîie pe ei ca o maică iubitoare de fii, precum zice singur: „Precum ar mîngîia o maică, așa și Eu vă voi mîngîia pe voi” (*Isaia* 66:13). De aceea Se și numește de Sfîntul Apostol „Părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mîngîierea” (*2 Corinteni* 1:3). (*n. aut.*)

Adică: Să-i sprijiniți pe cei neputincioși în credință! – precum Apostolul scrie și în altă parte: „iar pe cel slab în credință primiți-l” (*Romani 14:1*).

Răbdați îndelung către toți!

Aici, Apostolul îi unește pe toți cei de mai sus și zice: O, fraților, răbdați-i îndelung și suferiți-i pe cei fără de rînduială, și pe cei puțin de suflet și pe cei neputincioși, fiindcă aceasta, adică îndelunga răbdare, vă este făgăduința cea prea-potrivită, care poate să-i rușineze și să-i smerească pe toți, chiar pe oamenii cei mai sălbatici și mai neîmblinziți, spre a asculta cu osîrdie învățătura voastră.¹

15. Vedeți să nu răsplătească cineva vreunui rău pentru rău,

Dacă se cuvine a nu răsplăti Creștinii cu rău răul făcut lor de alții, cu cît mai virtos se cuvine a nu răsplăti cu rău binele făcut de aceia? Și cu mult mai virtos se cuvine a nu începe ei să facă rău aceluia care nu le-au făcut rău și nu i-au păgubit nicicum! Căci acestea sînt departe de viețuirea Creștinilor. Pentru aceasta Pavel scria și în altă parte, zicînd: „nimănui răsplătind rău pentru rău” (*Romani 7:17*), și iarăși: „Nu te birui de rău, ci biruie răul cu bunățate” (la fel, 21), ale căror filcuiri vezi-le.

ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți.

Nu este destul – zice – doar a nu răsplăti Creștinii rău pentru rău, ci, pe lângă aceasta, se cuvine a le face și bine aceluia ce le-au făcut rău și a-i binecuvînta pe cei ce i-au nedreptățit. Căci aceasta însemnează Apostolul cu ceea ce a zis: Urmați binele cu dinadinsul și sîrguiți-vă a face bine cu covîrșire unul altuia, adică Creștinilor de o credință cu voi, și tuturor, adică necredincioșilor și păgînilor.²

16. Totdeauna bucurați-vă!

Adică: Bucurați-vă, chiar dacă vă aflați întru ispite și în necazuri! Vezi însă, iubitele, că, după ce le-a zis mai sus Creștinilor că nu trebuie să răs-

¹ Iar Sfîntul Marcu zice că, „atunci cînd răutatea unuia îi vatămă pe mulți, nu se cuvine a mai răbda îndelung, ci a înfrunta răutatea unuia pentru folosul celor mulți. Căci nu trebuie a căuta folosul său cineva, ci pe al celor mulți, ca să se mîntuiască, fiindcă fapta bună împărțită în multe părți este mai folositoare decît aceea despre o singură parte” (*Despre cei ce socotesc că se mîntuiesc din fapte*, capitolul 314). (n. aut.)

² Pentru aceasta poruncește și Domnul, zicînd: „Iubiți-i pe vrăjmașii voștri! Faceți bine aceluia care vă urăsc!” (*Matei 5:44*). (n. aut.)

plătească rău pentru rău, Apostolul le zice acum să se și bucure. Căci Creștinul care va învăța să nu răsplătească cuiva cu rău, ci mai ales să facă bine aceluia care l-au scârbit și i-au făcut rău, Creștinul acesta de unde și de la cine are să se scârbească? Negreșit, el nu se mîhnește din nici o parte, ci se bucură totdeauna.¹

17. Rugați-vă neîncetat! Mulțumiți întru toate! –

Aici, Pavel le arată Creștinilor calea și meșteșugul prin care se pot bucura totdeauna, și acestea sînt: rugăciunea și mulțumirea către Dumnezeu în toată vremea. Căci cel ce se va obișnui să vorbească împreună cu Dumnezeu prin rugăciune și să-I mulțumească Lui totdeauna, este arătat că totdeauna va avea în inima sa bucurie necurmată.²

¹ Zice și Hrisostom: „Nu vedeți că, lovind cu boldul, albina moare? Prin acea mică insectă, Dumnezeu ne învață a nu-l scârbi pe aproapele, fiindcă noi vom primi moartea mai întîi. Căci, lovindu-i pe aceia, poate că-i vom scârbi o vreme, dar noi nu vom mai fi vii, precum nici vietatea aceea” (*Cuvîntul al 10-lea* la această epistolă). Vezi și tîlcuirea și subînsemnarea stihului 4 de la capitolul 4 al aceleia către Filipeni. Iar că este cu putință a se bucura cineva totdeauna întru Domnul, vezi tot la subînsemnarea zicerii „Bucurați-vă totdeauna întru Domnul!” (*Filipeni* 4:4).

² Pentru aceasta, toți Creștinii – mici și mari, bărbați și femei, mai ales partea călugărească – se cuvine a se ruga totdeauna: și cînd își lucrează rocodeia, și cînd mîncă, și cînd umblă, și cînd fac vreo treabă, uneori zicînd cu gura, iar alteori cu mintea și cu inima, această scurtă rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” Și cu această rugăciune să-și dreagă toate meșteșugurile lor ca și cu sare, precum poruncește marele Vasilie, zicînd: „Drege toate lucrurile ca și cu sare!” (epistola întîi). Căci astfel se blagoslovesc toate pricinile lor și se sfințesc gurile și inimile lor prin sfîntul nume al Domnului nostru Iisus Hristos. Pentru aceasta poruncește și dumnezeiescul Hrisostom tuturor meșterilor, zicînd: „Meșter cu mîinile ești? Șezînd, cîntă, căci mare împreună-vorbitor este psalmul!” Zice și marele Macarie: „Creștinul este dator a avea pomenirea lui Dumnezeu totdeauna, căci scris este: «Să-L iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta!» (*Deuteronomul* 6:5) Să nu-L iubească pe Domnul numai cînd intră în casa de rugăciune (adică în biserică), ci să aibă pomenirea și dragostea pentru Dumnezeu și cînd umblă, și cînd vorbește, și cînd mîncă. Căci de orice lucru s-a legat inima cuiva și către care îl trage pe el pofta, acel lucru este dumnezeu al lui, iar dacă inima îl dorește pe Dumnezeu totdeauna, Acela este Domnul inimii lui” (*Cuvîntul al 48-lea*, capitolul 3). Zice și Proorocul David: „Bine-voi-cuvînta pe Domnul în toată vremea. Pururea lauda Lui în gura mea!” (*Psalom* 33, stîh 1), pe care marele Vasilie o tîlcuiește așa: „În toată vremea», adică nu numai întru bunele norociri ale vieții, ci și în vremile cele supărătoare. Învățîndu-se de aici, Apostolul zice: «Bucurați-vă și rugați-vă neîncetat, întru toate mulțumiți!» Se pare că Proorocul poruncește ceva cu neputință, căci cum poate fi lăudat Dumnezeu totdeauna de gura omului? La aceasta răspundem că este și gură gînditoare în lăuntru omului, ce se hrănește împărtaşindu-se de cuvîntul vieții, care este «Pîinea ce S-a pogorît din cer». Deci este cu putință a Se numi Dumnezeu pururea, odată ce lauda s-a întipărit în partea cea stăpînitoare

18. căci aceasta este voia lui Dumnezeu, în Iisus Hristos, pentru voi.

Creștine, cum îți vei mulțumi lui Dumnezeu totdeauna? Dacă vei cunoaște – zice – că aceasta voiește Dumnezeu, adică a fi totdeauna și întru tot lucrul mulțumitor către Dînsul, fiindcă totdeauna și se face bine de către El întru Iisus Hristos, adică prin facerea de bine a Domnului Iisus. Căci Însuși Iisus Hristos Se face împreună-lucrător cu noi chiar pentru a-I mulțumi totdeauna lui Dumnezeu, fiindcă noi nu putem face aceasta de sine. [Așadar] Însuși Iisus Hristos ne-a învățat și a mulțumi, în *Sfînta Evanghelie*.¹

19. Duhul să nu-L stingeți!**20. Proorociile să nu le defăimați!**

De vreme ce viața aceasta este noapte și întuneric, Dumnezeu ne-a dat ca făclie să ne luminăm și să putem umbla pe Duhul cel Sfînt, adică darul

a sufletului și oarecum a pecetluit înțelegerea despre Dumnezeu. După apostoleasca sfătuire, cel osîrnic le poate face pe toate spre slava lui Dumnezeu, ca toată fapta, și tot graiul, și toată lucrarea să aibă putere de laudă gînditoare. Căci – ori de mîncîncă, ori de bea, ori de face ceva – cel drept le face pe toate spre slava lui Dumnezeu. Dormind el, inima lui priveghează, după cel ce a zis în *Cîntarea Cîntărilor*: «Eu dorm, dar inima mea priveghează», căci de multe ori nălucirile din vis sînt isprăvi ale înțelegerii din vremea zilei.” Încă și Sfîntul Diadoh zice: „Cînd îngrădim toate ieșirile minții noastre cu pomenirea lui Dumnezeu, [aceasta ajunge a fi] luarea-aminte a ei. Deci trebuie a-i da ei ca întreagă lucrare numai aceasta: «Doamne, Iisuse Hristoase...»” (capitolul 59). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu trebuie a găsi pricină, zicînd că nu e cu puțință a crește cineva (întru fapta bună) de vreme ce se îndeletnicește cu lucruri lumești și nu se află aproape de casele de rugăciune. Căci poți ridica jertfelnicul oriunde te-ai afla. Nu te împiedică locul, nici nu te oprește vremea. Chiar dacă nu pleci genunchii, chiar dacă nu-ți bați pieptul și nu-ți ridici mîinile către cer, arată gîndul fierbinte, și ai isprăvit întreaga rugăciune. Chiar șezînd în dugheană și cosînd piei, cînd nu poți intra în biserică, îți este cu puțință a-ți întinde sufletul către Stăpînul și a face rugăciune întinsă. Și înfricoșat este cuvîntul pe care l-a zis un bătrîn: «Dacă monahul se roagă numai atunci cînd stă întru rugăciune, el nu se roagă nicicum.»” (la *Everghennos*). Iar că se cuvine a și mulțumi întru tot lucrul, vezi tîlcuirea zicerii „faceți-vă bine-mulțumitori” (*Coloseni* 3:15). Iar marele Vasilie scrie un întreg cuvînt despre mulțumire, dovedind că nu este cu neputință a mulțumi totdeauna și pentru fiece lucru. (*n. aut.*)

¹ Unde ne-a învățat pe noi aceasta Domnul? Mai înții, cu lucrul și cu pilda, cînd, mulțumind, a blagoslovit cele cinci pîni și a împărțit tainele, și după ce a cinat seara, în Joia cea Mare, căci zice: „Laudînd (adică mulțumind), a ieșit în Muntele Măslinilor” (*Matei* 26:30). Și, al doilea, cu cuvîntul pe care l-a zis cînd Samarineanul acela vindecat de lepră s-a întors mulțumind, zicînd: „Au nu zece s-au curățit? Iar cei nouă unde sînt? Nu s-a aflat întorcîndu-se să dea slavă lui Dumnezeu decît numai acesta de alt neam?” (*Luca* 17:17). Căci, cu cuvîntul acesta, îi mustră pe cei nouă leproși care se curățiseră ca pe niște nemulțumitori și îi laudă pe Samarineanul cel mulțumitor, învățîndu-i pe toți să mulțumească lui Dumnezeu pentru bunătățile și facerile de bine pe care le dobîndesc neîncetat de la El. (*n. aut.*)

Sfintului Duh. Prin faptele lor cele bune, unii au făcut făclia aceasta, darul Sfintului Duh, mai luminătoare, cum au fost toți sfinții; iar alții au stins-o prin nelucrarea faptelor bune și mai ales prin lipsirea milosteniei. Așa au fost cele cinci fecioare nebune care și-au lăsat candelile fără unt-de-lemn, sau acela care a curvit în Corint cu mama sa vitregă, care a turnat în candelă sa noroiul păcatului. Pentru aceasta zice aici Pavel: Să nu stingeți Duhul – adică darul Sfintului Duh pe care l-ați luat prin Sfântul Botez! O, Creștinilor! – zice – închideți ușile casei voastre, adică simțurile trupului vostru, ca să nu intre printr-însele duhul păcatului și să stingă candela și darul Duhului! Nu puneți asupra darului acesta al Duhului țărână și cenușă, adică griji pămîntești, lumești, ca să nu se stingă¹, ci mai ales adăugați în candelile voastre „unt-de-lemn”, adică fapte bune, și mai cu osebire milostenia, ca să păziți Darul totdeauna nestins. Să nu ascundeți și să îngropați știința dumnezeiescului dar în țărîna și cenușa patimilor și a grijilor pămîntești, ci mai ales adăugați aștîtare și lemne și, suflînd cu osîrdie și cu dragoste, aprindeți-o în văpaie mare!

Aceasta se mai tilcuiește și altfel. Între Tesaloniceni se aflau și Prooroci adevărați ai lui Dumnezeu, dar și unii mincinoși și, pentru că nu puteau să-i osebească, Tesalonicenii își întorceau fețele de către toți. De aceea, Pavel le zice: Cu această întoarcere a voastră, să nu stingeți Duhul, adică darul Duhului dintru Proorociei adevărați, nici să defăimați proorociile care se fac de la Duhul Sfînt.

21. Toate ispitiți-le; țineți ce e bun,

Poate că Tesalonicenii ar fi zis: Dar ce – o, fericite Pavele? Avem să-i primim ca adevărați și pe proorocii mincinoși? De aceea, Pavel le răspunde: Nu, să nu-i primiți! – ci să le ispitiți și să le judecați cu cercare amănunțită pe toate, și să țineți, adică să cinstiți și să îmbrățișați ceea ce vi se arată bun, anume proorociile cele adevărate.

22. de tot răul să vă feriți.

¹ Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Iar pe aceasta o stinge viața cea necurată. Căci, dacă cineva ar turna în candela luminii apă sau țărîna, ori dacă nu ar turna nimic din acestea, dar ar lipsi untul-de-lemn, ea s-ar stinge, și tot așa se întîmplă și cu darul Duhului” (*Cuvîntul al 11-lea* la aceasta). Și iarăși zice, în altă parte: „Căci, așa cum lumina candelii se ține cu untul-de-lemn și se stinge dacă acesta se cheltuiește, tot astfel și darul Duhului rămîne ca și cum s-ar revărsa în unt-de-lemn flacăra lui dacă asupra sufletului nostru se toarnă fapte bune și multă milostenie; iar dacă acestea nu sînt, darul se duce și se stinge” (tomul 9, *Cuvîntul al 55-lea*). (n. aut.)

Zice: O, Creștinilor! – depărtați-vă nu numai de unul sau altul dintre rele, ci de obște de tot răul, adică și de proorocul mincinos, și de tot păcatul, mic sau mare, vrednic de iertat sau de moarte.¹

23. *Însuși Dumnezeu! păcii să vă sfințească pe voi desăvârșiți,*

După sfătuire și învățătură, fericitul Pavel obișnuiește a pune rugăciune, precum face și aici, rugîndu-se pentru Tesaloniceni să aibă pace din amîndouă părțile, și din sfătuirea sa, și din ruga sa către Dumnezeu. Ce va să zică însă „desăvârșiți”? Adică întregi și după trup, și după suflet, precum zice și mai jos.

și duhul vostru, și sufletul și trupul întreg să se păzească neprihănit întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos.

Zice: Frații mei, bine-voiască Dumnezeu a se păzi duhul, adică darul Duhului pe care l-ați luat prin Sfîntul Botez. Căci, dacă vom păzi făclia acestui dar strălucită și nestinsă, prin faptele cele bune, noi, Creștinii, vom păzi sufletul și trupul nostru neprihănite și curate și astfel vom intra în camera cerească a Mirelui asemeni celor cinci fecioare înțelepte. Iar Sfîntul Grigorie al Nisei, tîlcuind zicerea aceasta, zice așa: „De vreme ce omul este alcătuit din fiecare fel de suflet – adică și din cel firesc, și din cel simțitor (care sînt în om numai ca niște puteri, iar nu ca ființă), și din cel gînditor (ce are ființă ipostatică [«personală», *n. m.*] și nemuritoare) – înseamnă că Apostolul a numit «duh» sufletul cel gînditor și rațional, iar prin «suflet» a arătat puterea cea simțitoare, iar prin «trup» a arătat puterea omului cea firească și viața.” Deci Pavel roagă să se păzească Tesalonicenii Creștini curați după toate puterile sufletului și să fie bine-plăcuți lui Dumnezeu întru toate.²

24. *Credincios este Cel ce v-a chemat pe voi, Care va și îndeplini.*

Vezi, iubitele, smerita cugetare a marelui Pavel? Fiindcă mai sus s-a rugat pentru Tesaloniceni, acum zice: Fraților, să nu socotiți că prin rugăciunile mele aveți să vă mîntuiți! Nu! – ci prin bunătatea și mila lui Dumnezeu, Cel ce v-a chemat. Căci, de vreme ce v-a chemat spre mîntuire, El

¹ Iar Teodorit tîlcuiește aceasta așa: „Le-a cuprins împreună totodată și pe cele dogmatice, și pe cele morale.” (*n. aut.*)

² Vezi și subînsemnarea zicerii „străbătînd pînă la despărțirea sufletului și a duhului” (*Evrei 4:12*). (*n. aut.*)

este credincios, adică adevărat, și va face după voia și după chemarea Sa și vă va mîntui cu adevărat.

25. *Fraților, rugați-vă pentru noi!*

La fel, vezi și aici, iubitule, smerita cugetare a prea-fericitului Pavel, căci Apostolul cel atît de mare și de minunat cerea spre ajutorul său rugăciunea Tesalonicenilor!¹

26. *Îmbrățișați-i pe toți frații cu sărutare sfîntă!*

De vreme ce se afla departe și nu putea să-i îmbrățișeze el însuși pe Creștini și să-i sărute cu gura sa, Pavel le poruncește celorlalți să împlinească această lipsă și să-i sărute pe frați în locul lui, ca și cum le-ar zice: O, Tesalonicenilor! – sărutați-i pe toți Creștinii în locul meu! – cum obișnuim a zice și noi: Frate, sărută-l pe cutare prieten din partea mea! Însă – fiindcă este și sărutare vicleană (cum a fost aceea a lui Iuda), și sărutare rea (ca aceea a curvelor și a curvarilor) – Apostolul a poruncit să îi sărute cu sărutare sfîntă și curată de tot vicleșugul și de toată trupeasca iubire.²

27. *Vă jur pe voi cu Domnul să se citească epistola către toți sfinții.*

Aici, Apostolul le poruncește Tesalonicenilor să citească scrisoarea aceasta tuturor Creștinilor din Tesalonic, zicînd: Vă jur să citiți scrisoarea mea tuturor, ca să vă învăț și să vorbesc cu voi prin aceasta – ceea ce era semnul unui dar fierbinte și al unei mari dragoste a lui Pavel. Și îi jură pe Tesaloniceni să o citească tuturor ca, și de ar defăima ei porunca lui, să o păzească totuși de frica jurămîntului. Căci jurămintele le erau foarte groaznice și înfricoșate Creștinilor cei buni, iar nouă, Creștinilor de acum, jurămintele nu ne pricinuiesc nici o frică, și de aceea vai nouă!³ Vezi însemna-

¹ Iar Teodorit îl cuiește aceasta așa: „Și a zis aceasta nu numai pentru ca să primească ajutorul rugăciunii, ci și ca să-i învețe a fi smeriți.” (n. aut.)

² Vezi frumoasa tîlcuire a sărutării la capitolul 13 al celei de-a doua către Corinteni, stih 12. (n. aut.)

³ Vrednică de însemnat este povestirea pomenită la tîlcuirea zicerii acesteia de către dumnezeiescul Hrisostom, zicînd că oarecare față vrednică de crezare i-a povestit despre o doamnă care avea un rob pîngărit și rău, avînd muiere. Și fiindcă era văduvă și nu-l putea pedepsi pe robul cel rău, care îi pricinuia multe pagube în casă, doamna aceea a hotărît să-l vîndă unui alt domn. Dar, socotînd că este lucru necuviincios a o despărți pe femeie de robul acela care-i era bărbat, a socotit să-i vîndă împreună pe amîndoi. Văzîndu-se însă întru nenorocire, roaba a mers și a rugat-o pe o altă doamnă (care a și povestit prici-

rea la zicerea „mă jur pe lauda voastră” (1 Corinteni 15:31), unde se vede că Pavel face jurăminte.

28. Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Amin!

Zice: Toate bunătățile vi le-a dăruit darul Domnului Iisus. De aceea, sîruiți-vă, fraților, pentru a trage de la Iisus încă mai îmbelșugat dar dumnezeiesc. Cum și cu ce chip? Unul blind, adică viețuind după vrednicia bunătăților Lui celor viitoare. Și – o! – de ne-am învrednici și noi, fraților, a fi păziți de darul acesta de toată calea și împiedicarea păcatului, ca să viețuim spre slava Părintelui, și a Fiului și a Sfîntului Duh, Căruia se cuvine toată slava în veacurile veacurilor! Amin!

Această întîi epistolă către Tesaloniceni s-a scris din Atena.

na aceasta Sfîntului Hrisostom), punînd-o mijlocitoare către doamna sa ca să nu o vîndă. Și, fiindcă a cheltuit multe cuvinte rugînd-o pe doamna aceea, dar nu a isprăvit nimic, la urma urmei i-a zis și aceasta: „Așa Îl vei vedea pe Hristos în ziua Judecării, să nu treci cu vederea rugămîntea mea!” Și, zicînd acestea, roaba s-a dus. Iar doamna aceea s-a înduplecat cu adevărat să mijlocească pentru ea către stăpînă, însă, din pricina grijilor casei, a uitat. Seara și-a adus însă aminte de jurămîntul roabei, și s-a umilit foarte și, sculîndu-se, a mers la doamna aceea și a rugat-o, și într-un sfîrșit a înduplecat-o să n-o vîndă pe roabă. Și întru acea noapte doamna aceea a văzut cum se deschid cerurile de năprasnă și pe Hristos, atît cît îi era cu puțință a-L vedea o femeie. Și s-a învrednicit de aceasta pentru că a păzit jurămîntul săracii roabe. Apoi, dumnezeiescul Hrisostom urmează și zice că a spus această povestire ca să-i înduplece pe Creștini să nu defaime jurămintele cu care îi jură cineva, și mai ales săracii cerșetori. Și să-i miluiească atunci cînd îi roagă și îi jură, zicîndu-le: „Miluiește-mă, frate, ca să te mîntuiești! Fă-mi darul acesta, ca să fii iertat!” sau: „O, doamnă! – ajută-mi, ca să-L vezi pe Hristos.” Și dumnezeiescul Părinte le mustără pe femeile și pe bărbajii care nu se înduplecă spre aceste jurăminte, și nu-i miluiesc, și nu-i ajută pe săraci și pe cei ce au trebuință și nu se milostivesc către ei cînd aceia le aduc aminte de numele lui Hristos. Iar dacă le zic: „Să vă trăiască născătorii și ochii voștri, miluiește-mă!”, sau: „Să trăiești, doamna mea, ajută-mi mie!”, sau: „Să-ți trăiască copiii, sau boierul tău!”, sau, dacă le jură pe frumusețea lor, îndată le sare inima, și se îndură și miluiesc! Iar dacă săracul le jură cu Domnul, îl trec cu vederea neajutat. Însemnăm aici și aceasta, că nu se cuvine a jura pe cineva Creștinii nici cu numele lui Dumnezeu, nici pe viața a celui, nici întru aliceva, fiindcă – după Teologul Grigorie – „prea-rău lucru este a da și a lua jurămînt. Și – precum nu se cuvine a face jurămînt cineva nici pe cer, nici pe pămînt, nici pe capul său, cum a zis Domnul – tot astfel nu se cuvine a-i jura nici pe alții cu acestea. Dar, dacă fi jură alții pe dîșii, trebuie a păzi jurămîntul.” (n. aut.)

¹Însemnează că zicerea aceasta: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi! Amin!”, este orația pe care fericitul Pavel obișnuia să o scrie cu mîna sa în fiecare epistolă – precum zice Teodorit la sfîrșitul tîlcuirii celei de-a doua epistole către Tesaloniceni – și este în locul zicerii „Fiți sănătoși!” pe care obișnuim a o scrie noi acum la sfîrșitul scrisorilor noastre. (n. aut.)